

Koomiks kombineerib loo jutustamiseks erinevaid väljendusvorme.

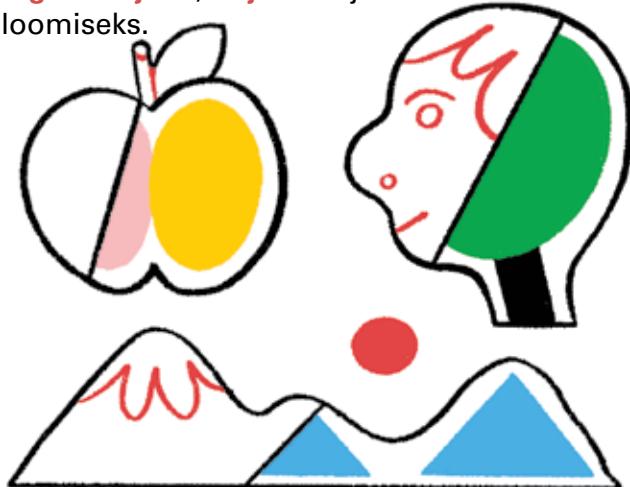
Peamiselt kasutatakse **pilti ja teksti**. Lammutame need osadeks!

PILT

Pildi jaoks on sul vaja **jooni, vorme ja värvte**. Kuid need võivad olla millised iganes! Emotsioonide edasi andmiseks kasuta ära nende lihtsus.

Erinevaid elemente saab kasutada ehitusklotsidena keerukamate asjade joonistamiseks, kasuta neid näiteks **tegelaskujude, objektide ja tausta** loomiseks.

TEKST

Koomiksite kaks peamist tekstitüüpi on **jutustamine ja dialoog**. **Jutustamine** on täpselt see, mida meie siin teeme. Enamasti on see tekstiplokk pildi üla- või alaosas, et sellele täiendavat konteksti lisada. Seda saab kasutada ka tegelase mõtete või sisemise segaduse väljendamiseks.

Dialoog tegelaskujude vahel on enamasti esitatud jutumulli sees.

Jäta meelete, et sa saad jutumulli kuju emotsioonidele vastavalt muuta!

Sosistama

Mõte / unistus

närviline

Laulma

LUGU

Paljud koomiksikunstnikud alustavad oma lugusid nende visandamisega ja/või ideede kirjapanemisega. Mõtle välja **mida**, **kuidas** ja **miks** sa soovid seda lugu jutustada ning **kes** ja **kus** on sinu tegelaskujud. Võid alustada ajurünnakuga, kus kindla aja jooksul joonistad või paned kirja kõik, mis pähe tuleb. Ärge muretsege selle segaduse pärast! See on kõigest ajurünnak.

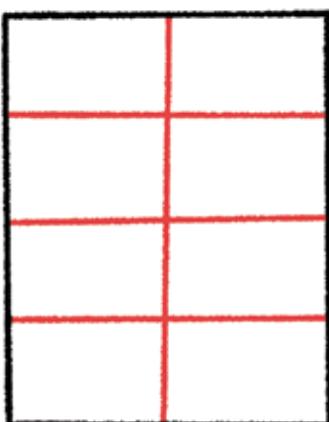

Kui sa suudad oma lugu juba ette kujutada (kas oma peas või paberil), jaga see **võtmesündmuste** kaupa nii, et moodustuks ühtne **jutu jada**. Nende järjekorda saad vastavalt vajadusele muuta.

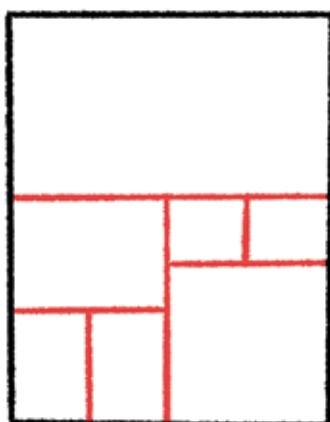

STRUKTUUR

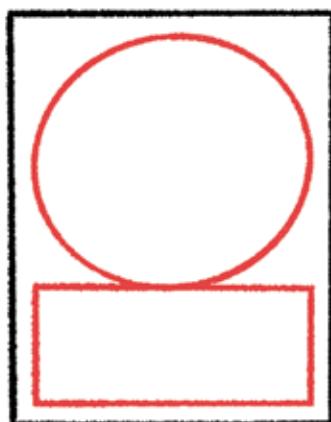
Lõpuks on meil koomiksi kokkupanekuks kõik vajalikud tükid olemas! Lehe jagamiseks on palju võimalusi ja igal neist on oma tugevused ja nõrkused. Vali enda loo jaoks see kõige sobivam. Siin on sulle alustuseks kolm näidet.

Sa võid lehe jagada vördseteks ruutudeks (sedá nimetatakse **pildiruuduks**)...

...või las lugu ütleb sulle, millised pildid on kõige olulisemad ja seetõttu on esitatud kõige suuremalt (või vastupidi!)...

...sa võid lähtuda ka kompositsioonist ning jutustada lugu vormiga katsetades.

On veel palju viise kuidas koomikseid joonistada! Igal artistil on omad eelistused ja tehnikad. Ära karda avastada, uurida ja õppida teistelt. See on alles algus!

Kiirkohtingu karussell zine-raamatutega

Teema: tutvumine

Üksteise
tundmaõppimine

Soojendusharjutus
joonistamiseks

1) Palu igal osalejal võtta üks A4 leht ning voltida sellest juhendi järgi zine-raamatuke.

2) Kui zine-raamatud on valmis, kirjutab iga osaleja oma nime enda raamatu kaanele. Nime ümber võiks jäätta ruumi joonistamiseks.

3) Pane muusika mängima ja palu osalejatel ruumis juhuslikult ringi liikuda ning omavahel mitmeid kordi raamatuid vahetada. Pane muusika iga 20-60 sekundi järelt kinni ning palu osalejatel leida see inimene, kelle raamat tema kätte sattus. Igal korral peaks osaleja joonistama raamatusse selle inimese ühe näo osa. Esimesel korral nina, siis silmad, kulmud, juuksed, huuled, kõrvad. Iga kord joonistab uus inimene järgmise näo osa. Peale joonistamist vahetavad osalejad paarilisi ja raamatuid. Kui portreed on valmis, saab iga osaleja enda raamatu koos sinna joonistatud ühisportreega tagasi. See mäng aitab osalejatel omavahel tutvuda ja "jääd lõhkuda".

4) Järgmisena palu osalejatel toolidest moodustada kaks ringi (igale osalejale on ringis tool, üks ring paikneb teise sees, toole on kummaski ringis võrdne arv, toolid on kohakuti ja vaatavad üksteise poole). Osalejad võtavad toolidel istet ning vestlevad enda vastas istujaga erinevatel teemadel 3-5 minutit.

5) Iga vestluse alguses vahetavad osalejad omavahel paarilisega zine-raamatud. Peale etteantud teemal vestlemist, joonistab osaleja oma paarilise raamatusse kokkuvõtte sellest, mida too rääkis (iga joonistus on uuel leheküljel või ka paarislehel). Peale vestlust saavad osalejad oma raamatu tagasi, et see järgmisele paarilisele edasi anda.

6) Peale 3-5 minutelist vestlust liiguvalt osalejad ringis ühe koha vörra paremale või vasakule (läbivija otsustab selle). Paarilisi võib vahetada kuus korda või nii kaua, kuni kõik raamatute leheküljed on täis joonistatud. Iga kord vestlevad paarilised erineval teemal. Näiteks: sõbrad ja perekond, lemmikloomad, hobid, reisimine, töö- või vabatahtliku töö kogemus, tugevused, nõrkused või hirmud, õpieesmärgid ja -ootused vms.

7) Kokkuvõttes võivad osalejad kogu grupiga jagada huvitavaid teadmisi, mida nad oma vestluskaaslastelt kuulsid.

8) Peale tegevust võib zine-raamatud kokku koguda ja nendest seinale näituse moodustada.

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: 10-30.

Aeg: 13-40 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, käärid, pliatsid, pastakad, markerid.

Mis on tegevuse eesmärk?

Üksteise tundmaõppimine ning arvamuste vahetamine.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

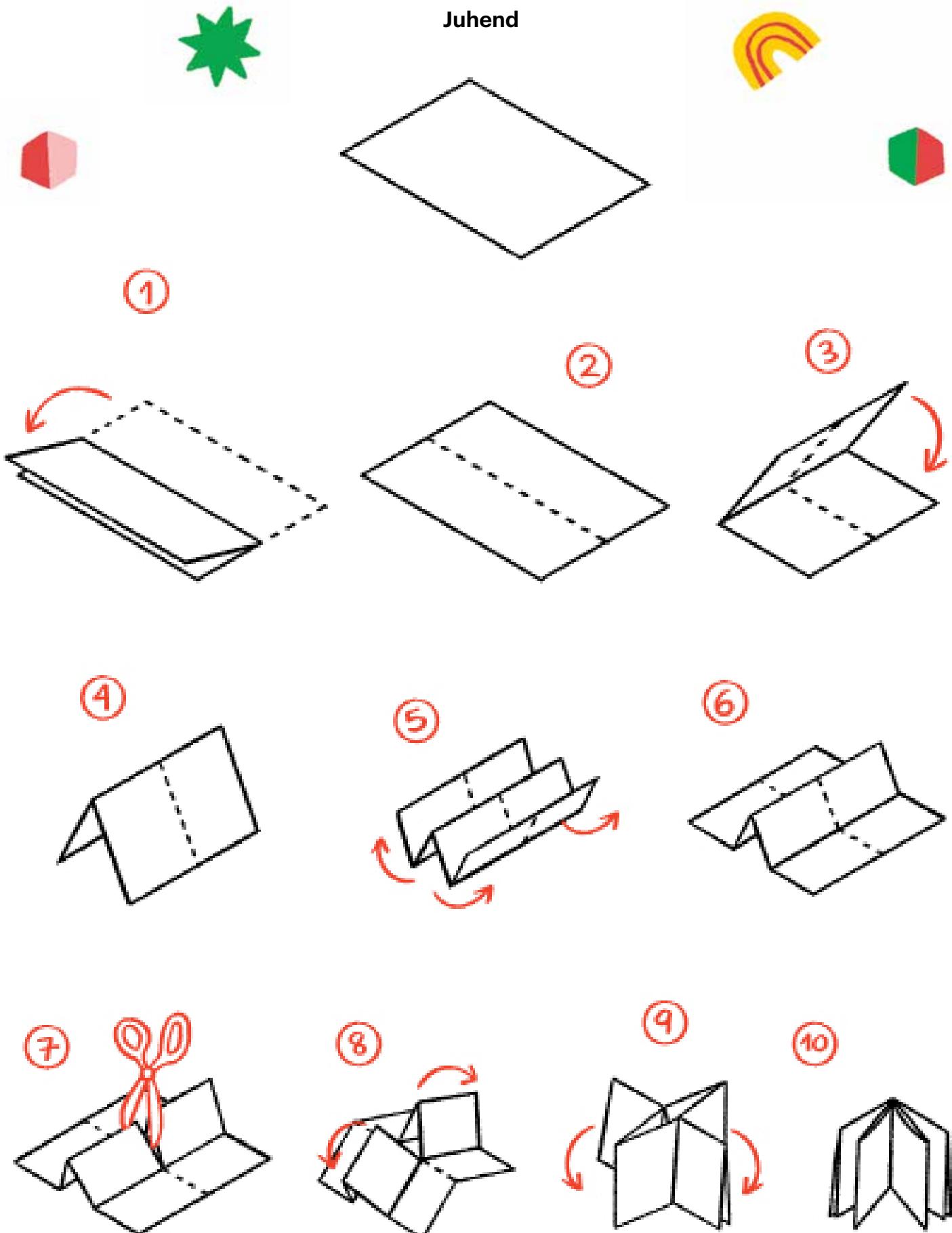
- Iga vestlus kestab 3-5 minutit sõltuvalt sellest, kui palju aega teil on ja kui sügavaid arutelusid tahate algatada.

- Kui kõik osale- ja korraga räägivad, võib ruumis üsna suur müra tekkida. Võite kasutada ilusa kõlaga kellukest või muud valju häält tegevat eset, et paarilise vahetustest teada anda.

- Kui osalejaid ei ole paarisarv, saab läbivija vestlustega liituda, et igal osalejal oleks paariline.

Zine-raamat

Juhend

Igaüks oskab joonistada laeva!

Teema: joonistamine, detailid ja ajastus

Soojendusharjutus
joonistamiseks

1) Jaga igale osalejale üks paberileht ja joonistusvahendid. Palu neil leht kokku voltida, nii et tekiks 6 võrdse suurusega ruutu (või joonistada lehele 6 võrdse suurusega ruutu).

2) Esimesse ruutu palu joonistada 5 minuti jooksul üks laev. Võtke stopperiga aega! Kui aeg on läbi, peavad kõik pliiatsid kõrvale panema ja joonistamise lõpetama.

3) Teise ruutu palu uuesti joonistada laev, kuid seekord 3 minuti jooksul. Võtke uuesti aega ja andke märku, kui aeg on läbi.

4) Jätkake samamoodi ja palu ka järgmistesse ruutudesse joonistada laev: 3. ruut ja 1 minut; 4. ruut ja 30 sekundit; 5. ruut ja 15 sekundit; 6. ruut ja 5 sekundit.

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus:

Piiramatu.

Aeg:

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad või markerid, stopper.

Mis on tegevuse eesmärk?

Soojendada üles käed ja meeled ning töestada endale, et isegi limiteeritud aja ning oskustega on võimalik edastada soovitud sõnumit või luua pilt.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

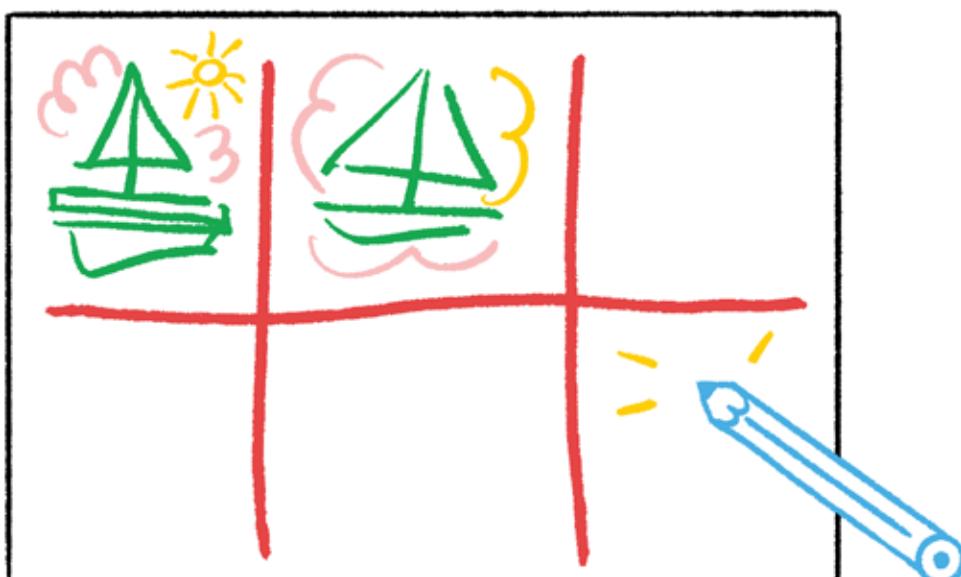
- Ära selgita alguses tervet ülesannet, et kõik peavad korduvalt joonistama ühte ja sama asja, aga lühema aja jooksul!

- Laeva asemel saab joonistada ka muid asju, nagu näiteks lossi, kassi, autot jne. Parem on valida joonistamiseks selline objekt, mida saaks hästi korduvalt ja lühikese ajaga joonistada.

- Kokkuvõte: see harjutus näitab, et isegi väga lühikese ajaga ja lihtsate joontega suudab igaüks oma sõnumit edastada.

Tavaliselt on ka viimane pilt väga hästi äratuntav. Ühtlasi annab see ülesanne mõista, et oma aega saab planeerida vastavalt sellele, kui põhjalikku tulemust soovitakse saavutada.

- Seda harjutust oleme kohandanud karikaturist Ivan Brunettilt. Nii originaalversiooni kui ka palju muid toredaid näpunäiteid ja harjutusi leiab tema raamatust "Cartooning Philosophy & Practice" (Yale University Press, 2011).

Abstraktne laigu ke

Teema: joonistamine, detailid

1) Valmista eelnevalt ette paberilehed (tavaliselt A4, kuid võivad olla ka erineva suurusega), kus peal oleks üks laik (abstraktne joonis) nagu näiteks tindiplekk. Paberile võib pritsida musta tinti, lasta sellel kuivada ja teha koopiamasinaga nii palju eksemplare kui vaja. Võimalik on teha ka erinevad laigud.

2) Jaga igale osalejale üks paberileht, mille peal on laik. Palu neil seda kohta vaadata ja joonistada kõik, mida nad selles laigus näevad. Nad võivad muuta selle loomaks, esemeks või milleks iganes! Osalejad võivad laiku vabalt tölgendada, kuid see peaks olema osa joonistusest. Andke piisavalt aega mõtlemiseks ja joonistamiseks. Kui keegi on kiiremini valmis, andke talle uus laiguga paber.

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus:

Piiramatu.

Aeg:

10-20 min.

Vajalikud materjalid:

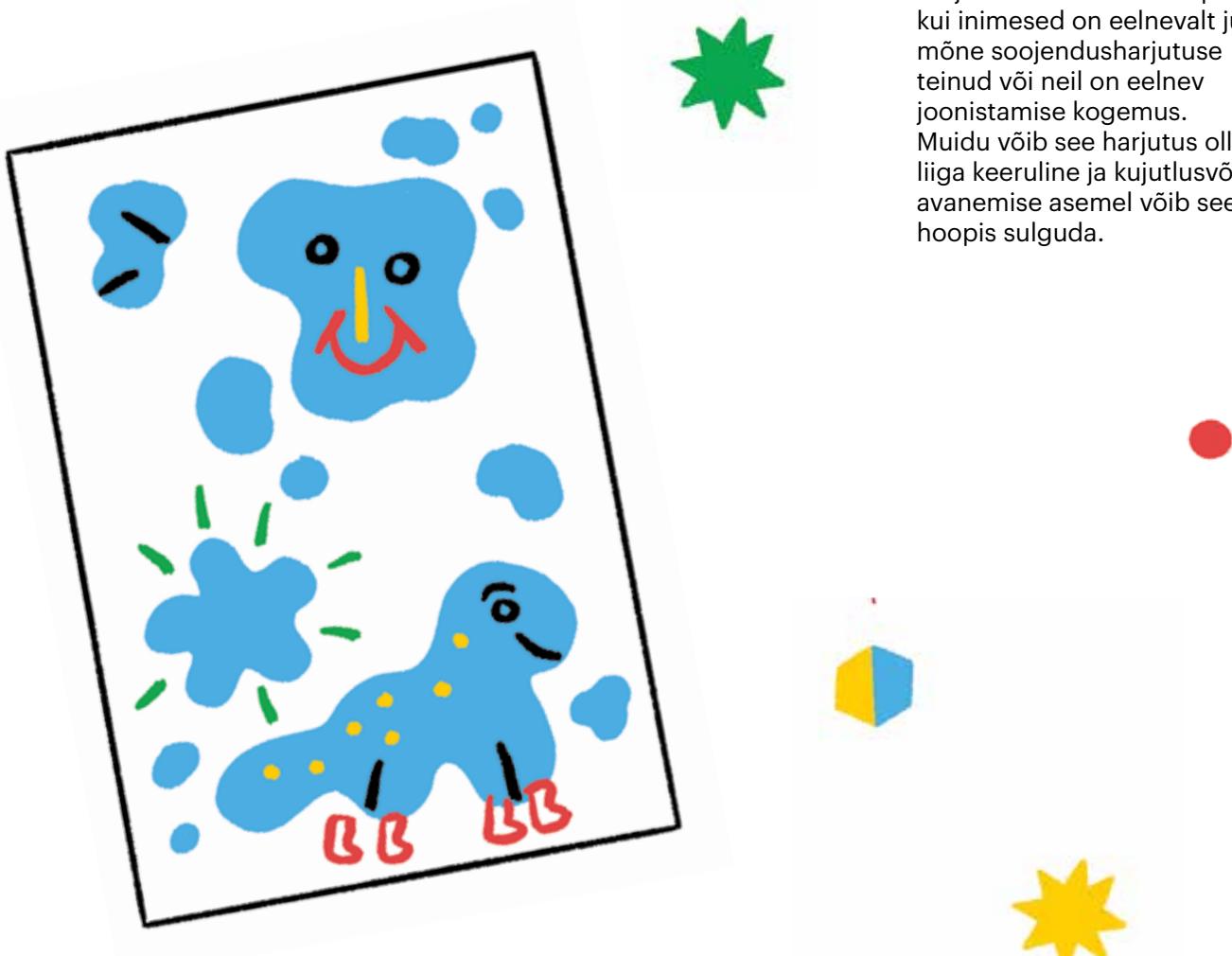
Paberid, kus peal on üks abstraktne laik, pliiatsid, pastakad või markerid.

Mis on tegevuse eesmärk?

Soojendada üles käed ja kujutlusvõime.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Rühmaga, kes ei julge joonistada, ei tasu seda esimese harjutusena teha. Oleks parem, kui inimesed on eelnevalt juba mõne soojendusharjutuse teinud või neil on eelnev joonistamise kogemus. Muidu võib see harjutus olla liiga keeruline ja kujutlusvõime avanemise asemel võib see hoopis sulguda.

Näoilmed

Teema: joonistamine, detailid, näoilmed

1) Jaga igale osalejale paberileht ja joonistusvahendid. Palu neil joonistada samale paberile 4–8 enda valitud puu- ja/või köögivilja, kuid ainult piirjooned ja jäätta seest värvimata. (5 min)

2) Seejärel palu osalejatel joonistada igale puu- ja köögiviljale erinev näoilme. Näiteks õnnelik, kurb, vihane, üllatunud, ärev, unine jne. Osalejad saavad kas ise valida, milliseid ilmeid joonistada või juhendaja annab nimekirja. Kui osaleja ei tea, kuidas mõnda ilmet joonistada, siis soovitage tal kasutada peeglit, et näha, kuidas see tema näol välja näeb. Oluline on MITTE demonstreerida ega joonistada "õigel viisil". Osalejatel tuleks lasta ise uurida ja avastada erinevate ilmete peensusi (kulmude, suu, silmade jms asendid). (5 min)

3) Kui köikidel puu- ja köögiviljadel on näod joonistatud, palu osalejatel kirjutada nägude juurde dialoog või tekst, mida iga karakter võiks öelda. (5 min)

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: Piiramatu.

Aeg: 15-20 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad või markerid, väikesed peeglid või mobiiltelefonid.

Mis on tegevuse eesmärk?

Aktiveerida käte tegevus ja kujutlusvõime.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Selle asemel, et lasta osalejatel puu- ja köögiviljad ning emotsioonid ise valida, saad need eelnevalt ka ette valmistada. Kirjuta kahte sorti märkmepabereid:

1) kus igale paberile on kirjutatud üks puu- või köögivilja nimi (4 - 8 iga osaleja kohta);

2) kus igale paberile on kirjutatud ühe emotsiooni või ilme nimi (kokku peaks olema sama palju kui puu- ja köögiviljade nimesid).

Pange puu- ja köögiviljade märkmepaberid ühte ja emotsioonide nimed teise ümbrikku. Palu osalejatel võtta igast ümbrikust välja 4–8 märkmepaberit, nii et igaüks saab joonistamiseks sama koguse puu- ja köögivilju ning ilmeid/ emotsione.

Portree

Teema: joonistamine

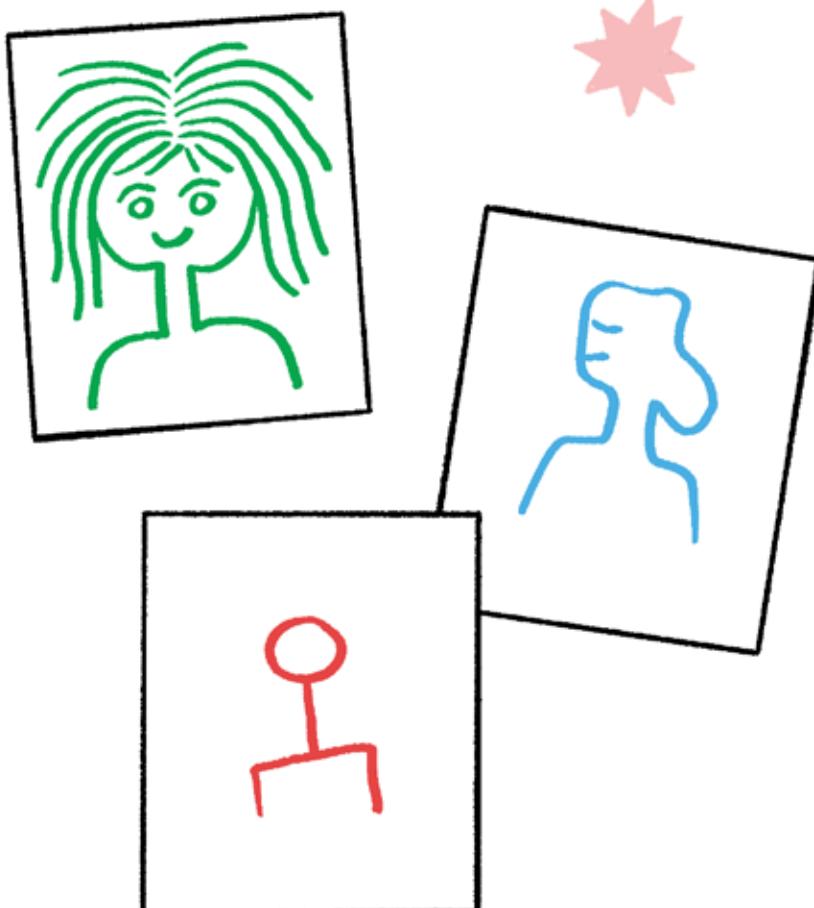

Üksteise
tundmaõppimine

Soojendusharjutus
joonistamiseks

- 1) Jaga osalejad paaridesse ning igale ühele piisav arv paberilehti ja joonistusvahendeid.
- 2) Palu osalejatel vaadelda tähelepanelikult oma partnerit ja joonistada temast portree (pea ja õlad). Oluline on tähelepanu pöörata detailidele - näole, riitele, aksessuaaridele jne. (3 min)
- 3) Teisele paberilehele palu osalejatel joonistada oma partnerist teine portree, aga seekord selle käega, millega tavaliselt ei kirjuta ega joonista. (3 min)
- 4) Kolmandale lehele palu osalejatel joonistada oma partner nii, et nad paberit kordagi ei vaataks. (3 min)
- 5) Et teha ülesanne veelgi lõbusamaks, palu osalejatel neljandale lehele joonistada oma partner nii, et nad kasutaksid kahte kätt ja pliiatsit (markerit) korraga - mõlemas käes üks pliiats.
(3 min)

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: Vaba.

Aeg: 10-20 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad või markerid, stopper.

Mis on tegevuse eesmärk?

Soojendada joonistamise jaoks üles käed ja meeled ning kinnitada endale, et ka kõige piiratuma aja jooksul on võimalik ka lihtsate joontega edasi anda oma sõnumit või pilti.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Ei ole kohustus joonistada kõiki 4 erinevat portreed. Tehke täpselt nii palju, kui sinu grupi jaoks on vajalik, kuid 4 pildi joonistamine on samuti piisav, sest tegevus mõjub rahustavalt ja tulemus pakub lõbu. Portreesid võib joonistada neljale erinevale või ühele lehele kokku, kui see on eelnevalt ruutudeks jagatud. Seda harjutust saab kasutada ka üksteise tundmaõppimiseks ja võimalik on eelnevalt ette valmistada küsimused, mida partnerid üksteiselt joonistamise ajal küsida saavad ja portreede juurde kirjutavad.

Ringi joonistamine

Teema: joonistamine, improvisatsioon

- 1) Palu osalejatel istuda ringi (kas toolidel või maas). Jaga igale osalejale paber ja joonistusvahendid. Selgita mängureegleid ja palu kõigil osalejatel mängu jooksul omavahel mitte vestelda.
- 2) Vali üks osaleja, kes alustab mängu. Ta hakkab vabalt valitud teemal joonistama ja vaid temast paremal istuv isik näeb seda joonistust.
- 3) Järgmine paremal pool olev osaleja püüab seda pilti võimalikult täpselt kopeerida ja alustab joonistamisega peaaegu koheselt. Ei tohiks oodata nii kaua, kuni esimene on juba joonistamise lõpetanud.
- 4) Kolmas osaleja paremalt alustab kopeerimist teise osaleja pealt ja nii edasi.
- 5) Kui esimene inimene on oma pildi valmis saanud, paneb ta pliiatsi kõrvale ja ootab, kuni kõik teised on samuti joonistamise lõpetanud.
- 6) Kui viimane ringis olev osaleja on kopeerimise lõpetanud, asetavad kõik oma joonistused enda ette, et ka teised saaksid näha, kuidas pilt iga joonistaja juures muutus ja arenas.

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: 10–15.

Aeg: 20 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad ja markerid.

Mis on tegevuse eesmärk?

Soojendada joonistamise jaoks üles käed ja meeled. Harjutada detailide märkamist.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Tuleta osalejatele meelde, et nad vaataksid AINULT temast vasakul istuva osaleja joonistust ja väldiksid teiste osalejate joonistuste vaatamist.
- Mida detailirikkam on esimene pilt, seda suurem on võimalus, et teised joonistused tulevad ebatäpsed (ja naljakad).
- Üldiselt on mängu tulemus naljakam, kui inimesed ei kopeeri eelmist pilti liiga täpselt. Mõnikord võib see olla lõbusam, kui mõned osalejad otsustavad ise mõne detaili juurde lisada või midagi muuta. Tavaliselt juhtub see loomulikult.
- Soovi korral võite paluda inimestel oma protsessi üle järele möelda ja jagada, mida nad harjutuse ajal tundsid ning teha tulemuste kohta mõned tähelepanekud.

Sa ei pea joonistama, et koomiksit teha!

Teema: tegelased, kujundid

1) Valmista enne töötuba igale osalejale ette neljaks ruuduks jagatud A4 paberid. Moodusta erivärvilistest märkmepaberitest neljast lehest koosnevad pakid.

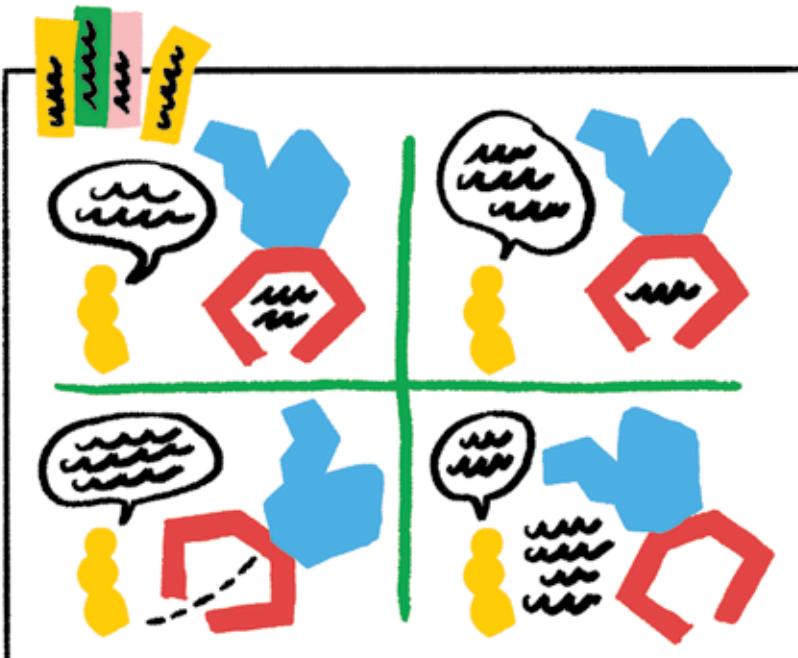
2) Anna igale osalejale kolm erinevat värti neljalehelist märkmepaberite pakkest. Palu neil igast pakist välja lõigata erinev kujund (ilma märkmepaberi kleepsuga osa ära lõikamata). Laotage kõik väljalõigatud kujundite pakid lauale või põrandale.

3) Lõika A4 paberist ribad ning anna igale osalejale neli riba. Palu neil kirjutada kahele ribale emotsioon ja kahele teema nimetus. Voltige need kokku ning pange ühte karpi emotsioonid ja teise teemad.

4) Palu igal osalejal valida kolm komplekti välja lõigatud kujundeid ning võtta karbist kaks emotsiooni ja kaks teemat.

5) Anna igale osalejale neljaks ruuduks jagatud A4 paber. Palu neil välja mõelda lugu, mis kajastaks nende loosiga tõmmatud teemasid. Välja lõigatud kujundeid saab kasutada tegelaste loomiseks (üks kujund iga koomiksi ruudu jaoks). Loosiga tõmmatud emotsioonidest saavad osalejad inspiratsiooni tegelaste tujude ning dialoogi kujutamiseks.

6) Nüüd saavad osalejad oma koomiksid luua. Nad võivad kasutada pliiatseid ja markereid koomiksite täiendamiseks.

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: Piiramatu.

Aeg: 40-60 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad ja markerid, erinevat värti kleepsuga märkmepaberid, käärid, pulgaliim, 2 karpi.

Mis on tegevuse eesmärk?

Töestada, et igaüks saab koomiksi tegemisega hakkama.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Selleks et töö läheks kiiremini, võid igale osalejale töökoha vajalike vahenditega ette valmistada.

- Osalejad võivad kasutada ka rohkem kui kolme komplekti märkmepaberitest välja lõigatud kujundeid, kuid vähese kogemusega koomiksitegijate puhul tasub esialgu piirduda väiksema hulga kujunditega. Parem on kasutada väiksemaid märkmepabereid, et koomiksiruutudes jäääks ruumi ka tekstile ning teistele detailidele. Kui soovite kasutada suuremaid kujundeid, võiks alusena kasutada A3 formaadis paberit.

Joonista-kirjuta-voldi! Korda!

Teema: joonistamine, jutustamine, improvisatsioon

Kutsu kõik osalejad ümber laua istuma ning jaga igale osalejale üks A4 paber ja pastakas. Tutvusta ülesande reegleid:

- 1) võta paber ja lehe ülaossa joonista esimene asi mis pähe torkas. Saada joonistus edasi järgmisele osalejale paremal.
- 2) Vaata saabunud joonistust ja kirjuta lause, mis jätkaks seda juttu. Murra leht kokku nii, et nähtavale jäääks ainult kirjutatud lause. Saada joonistus edasi järgmisele osalejale paremal.
- 3) Loe läbi lause ja joonista pilt, mis jätkaks seda lauset. Seejärel murra paber uuesti kokku nii, et näha oleks ainult viimane joonistus. Saada paber edasi järgmisele inimesele paremal.
- 4) Korake samu tegevusi, kuni leheruum saab otsa. (See võib võtta 4–6 ringi).
- 5) Avage paberid ja vaadake, kuidas lood on arenenud. Jagage lugusid ülejäänud grupiga. Naer lõbusate lugude üle on garanteeritud!

Sihtrühm:

Igas vanuses, joonistamise kogemusega või ilma.

Grupi suurus: 10–20.

Aeg: 20 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliatsid, pastakad ja markerid.

Mis on tegevuse eesmärk?

Soojendada joonistamise jaoks üles käed, meeled, visuaalne väljendamine ja loo jutustamine.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Jälgi, et iga samm ei võtaks aega rohkem kui 1-2 minutit ja osalejad hoiaksid kiirst, et tekstid ja joonistused oleksid spontaansed. Soovituslik on kasutada stopperit.

- On oluline, et paberid saadetakse edasi alati paremal pool istuvale osalejale, et järekord ei läheks sassi ja inimesed ei saaks oma joonistusi ja lauseid tagasi. Tulemus ei tule nii lõbus, kui lugu on juba eelnevalt teada.

- Soovi korral võib osalejatel paluda harjutuse üle järele mõelda ning jagada oma rõõme ja raskusi. Suunata saab järgmiste küsimustega:

- Milliseid domineerivaid motiive leidsite lugudes?

- Kes millist stiili joonistades kasutab?

- Kes tunneb ennast kindlamalt joonistamises, kes kirjutamises?

- Kuidas areneb lugu, kui kaasautoreid on rohkem kui üks? Kas joonistamine ja jutustamine on lõbus / lihtne / raske? Miks?

- Kuidas joonistada kassi / inimest / heli / jne? (sõltub tulemusest)
- Pärast lühikest refleksiooni saavad inimesed jagada praktilisi näpunäiteid, kuidas teatud asju või esemeid joonistada.

Koomiksite näitus: kuidas saada keskkonnasõbralikuks inimeseks?

Teema: keskkonnaprobleemid ja lahendused

Autorid: Agija Lāce (LV) ja Liselle Tombak (EE).

Koomiksite põhjal: "There's Plenty of Plastic in the Sea", autorid Joana Mosi (PT) ja Andreia Pinho Alves (PT) ning "The Weirdest Guidebook to Survive the Planet Earth", autorid Catarina França (PT), Brigita Medne (LV) ja Maari Soekov (EE).

1) Palu kõikidel osalejatel 2 minuti jooksul kirja panna võimalikult palju keskkonnaprobleeme. Palu paarides järgneva 2–3 minuti jooksul saadud näiteid võrrelda ja nende üle arutada. Seejärel palu osalejatel neid kõigiga jagada ja kirjuta need pabertahvlile üles, et kõik saaksid neid näha.

2) Palu igal osalejal valida üks probleem ja uurida valitud teema kohta lähemalt. Seejärel palu kirjutada selle probleemi kohta lühijutt või kirjeldus ja kuidas tema saab oma igapäevase tegevusega selle lahendamisele kaasa aidata. (20–30 min)

3) Lase neil kujutleda, et nende jutt võiks olla hoopis film. Seejärel palu ära märkida kõige olulisemad laused, mis võksid olla selle filmi kaadrid või koomiksi pildid. Ulata igale osalejale üks A4 paberileht ja palu see leht jagada nii mitmeeks osaks, kui nende jutust pilte tuleks.

4) Lase osalejatel joonistada kuni 30 minuti jooksul oma koomiks. Varem lõpetanud saavad omavahel üksteise tööde üle arutada ja anda üksteisele tagasisidet – mis neile koomiksi juures meeldis, mida saaks teha paremini, mida täpsustada jne.

5) Kui kõik on valmis, palu igal osalejal oma koomiksit teistele tutvustada. Peale igat ettekannet on võimalik luua lühike arutelu probleemi olemuse ja lahenduse üle. (10–20 min)

6) Paigutage kõik koomiksid seinale. Jaga osalejatele kahte värviga post-it märkmepaberid. Palu neil kleepida ühte värviga post-it märkmepaberid selliste koomiksite peale, mida nad oma elus juba teevad ning teist värviga märkmepaberid nende koomiksite peale, kus nad näevad, et saavad edaspidi midagi teha.

Peegeldamine:

Vaadake seinale – mida te nendes värvides näete? Palu osalejatel mõtiskleda nende televõtuse üle ja paarides seda arutada. Mida nad täna õppisid? Millised on nende mõtted, et kuidas oma igapäevase tegevusega

keskkonda aidata? Lase mõnel oma mõtteid ülejäänud grupiga jagada.

Grupi suurus: 4-30.

Aeg: 45–120 min (suuremad grupid vajavad rohkem aega)

Vajalikud materjalid:

Pabertahvel, A4 paberid, markerid, pastakad, pliiatsid, kahes värvitoonis post-it märkmepaberid, kleeplinn.

Eesmärk:

Tösta teadlikkust keskkonnaprobleemidest, koguda ideid keskkonnasõbralike igapäevarutiinide kohta ja luua koomiksitest näitus, mis inspireeriks teisi vähendama negatiivset keskkonnamõju.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

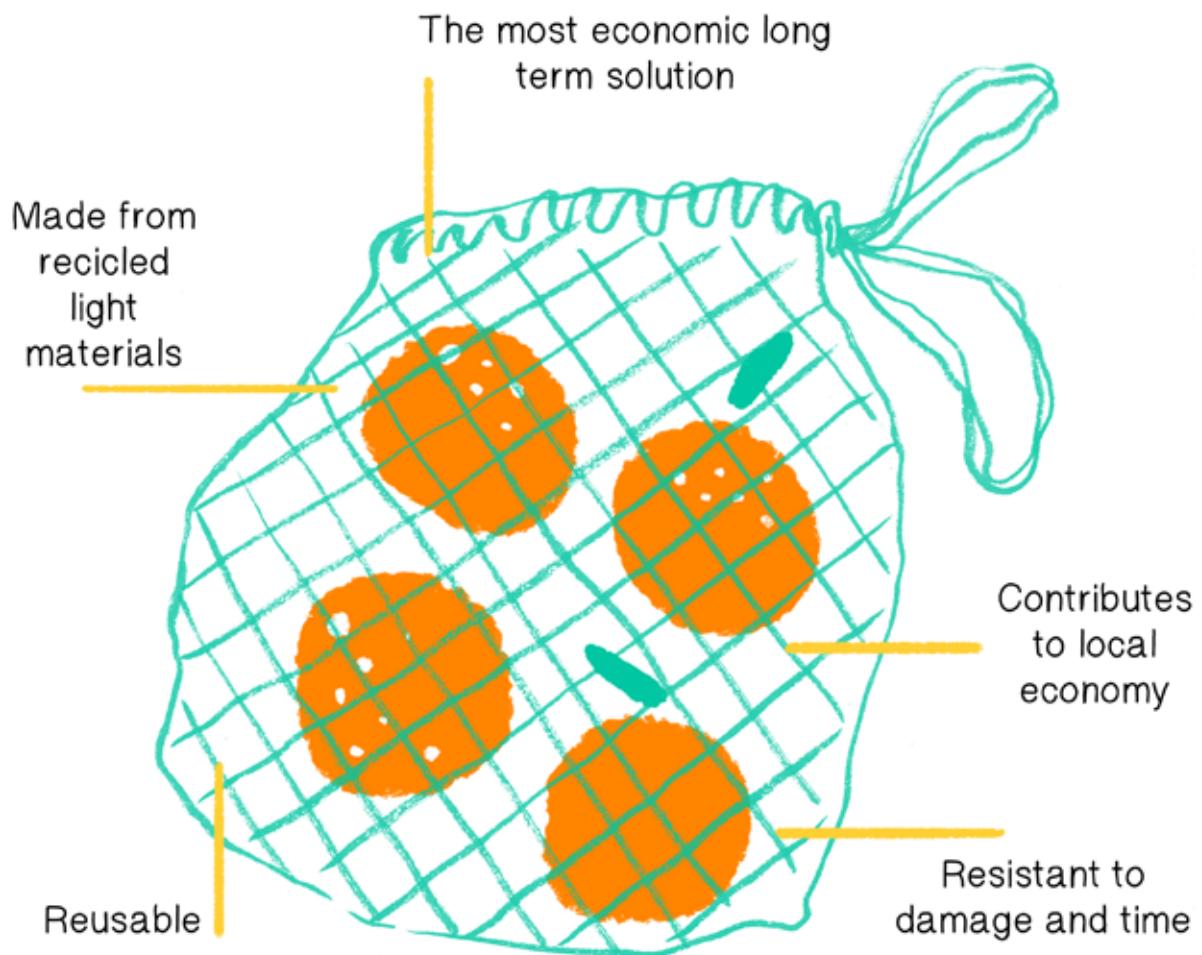
- Põhjalikumate arutelude saavutamiseks esitage 5 šokeerivat fakti kliimaprobleemide kohta, et osalejad saaksid joonistada oma koomiksid lahenduste kohta.

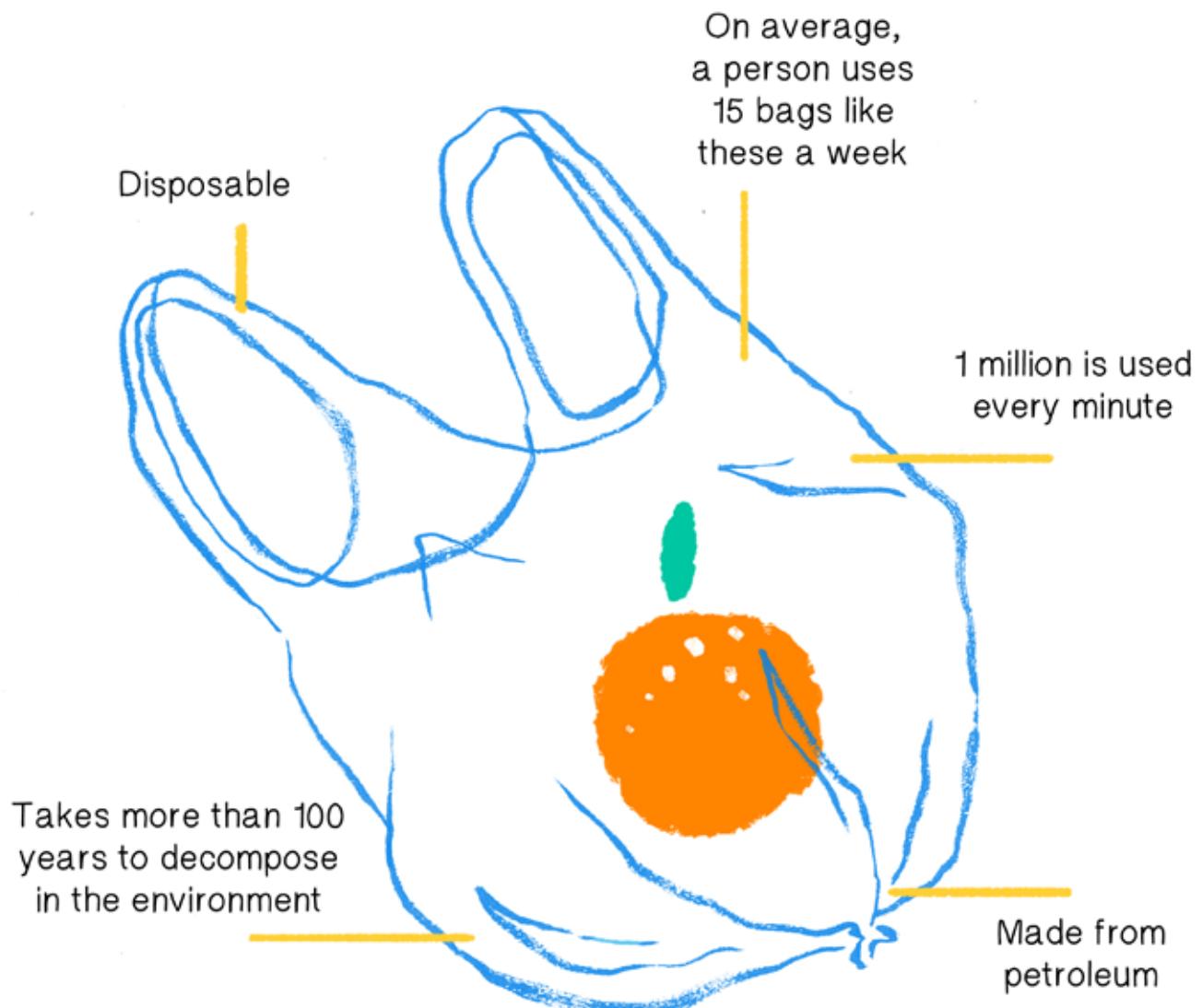
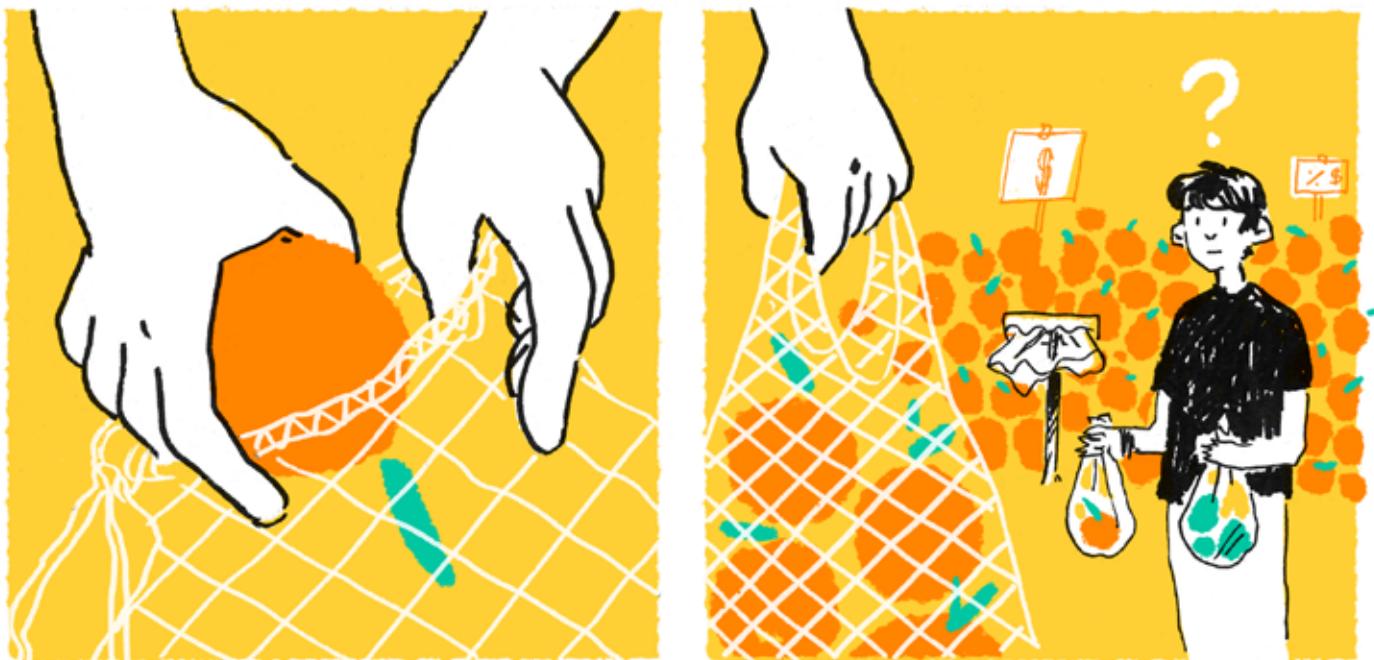
- Inspiratsiooni kogumiseks näidake osalejatele kahte koomiksit "Meres on juba liiga palju plastikut" ja "Kõige kentsakam juhend, kuidas planeedil Maa ellu jääda". Koomikseid võib näidata kohe alguses, nii saavad nad tutvuda teiste inimeste muredega ja lahendustega, sh koomiksite loomise erinevate tehnikatega. Kui soovite anda osalejatele ideede otsimisel rohkem vabadust, siis näidake neid koomikseid lõpus. Kaaluge, milline variant sobib teie rühma ja eesmärgiga kõige paremini.

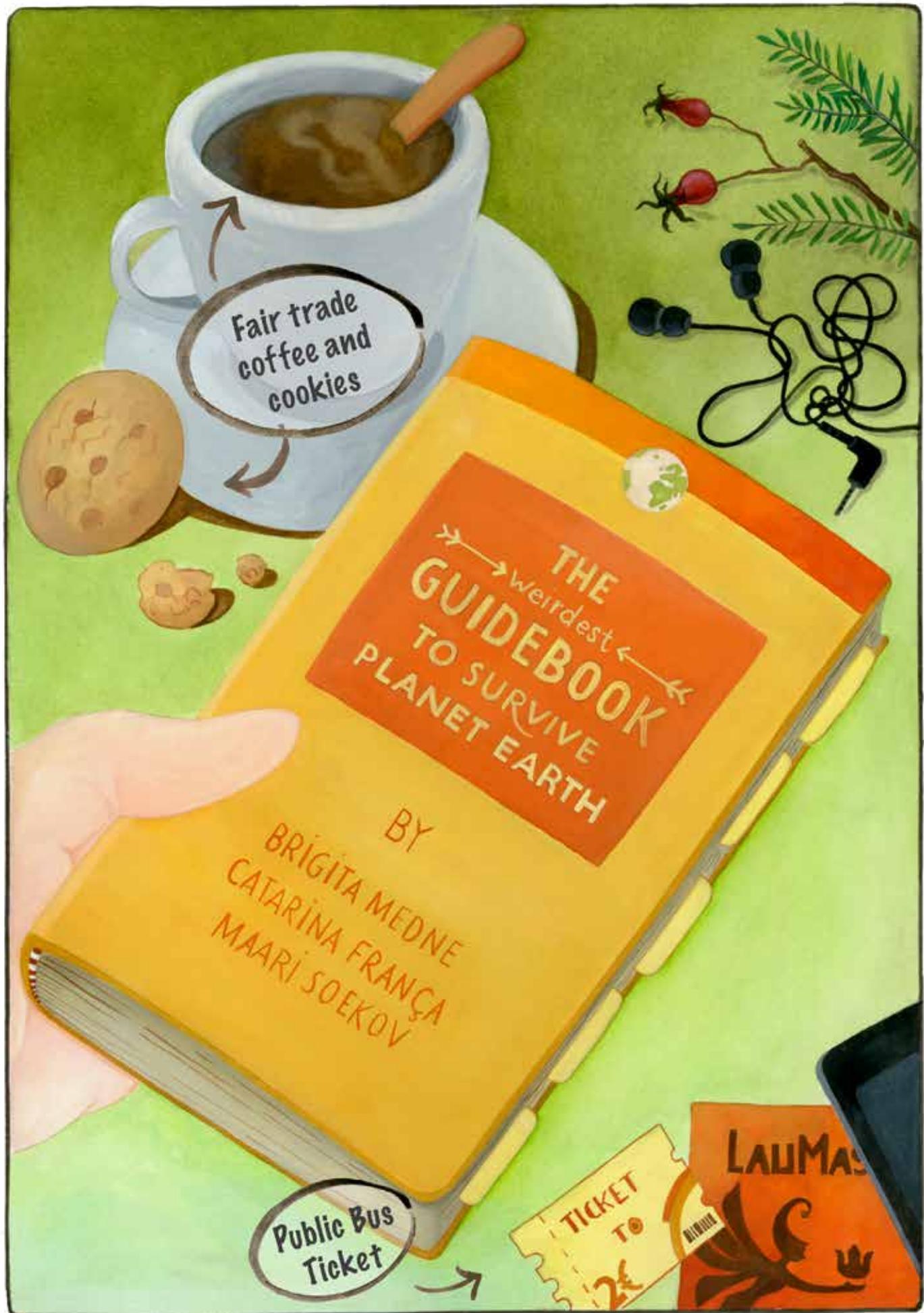
- Koomiksinäituse võib avada kogu koolile!

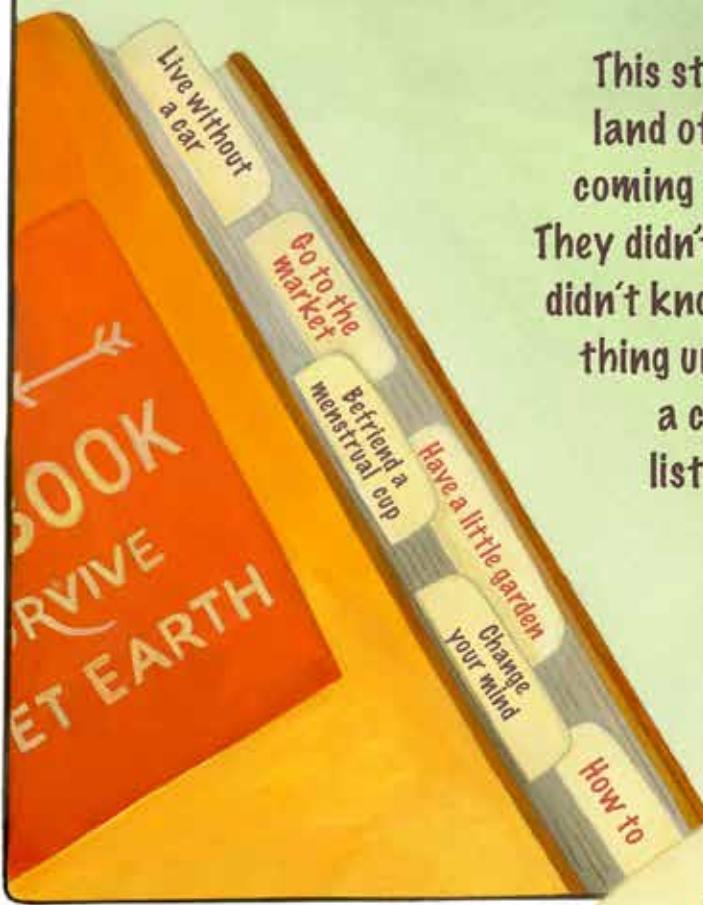
There's plenty of plastic in the sea

This file is for preview purposes only. © Catarina França, Brígita Medne, Maari Soekov
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

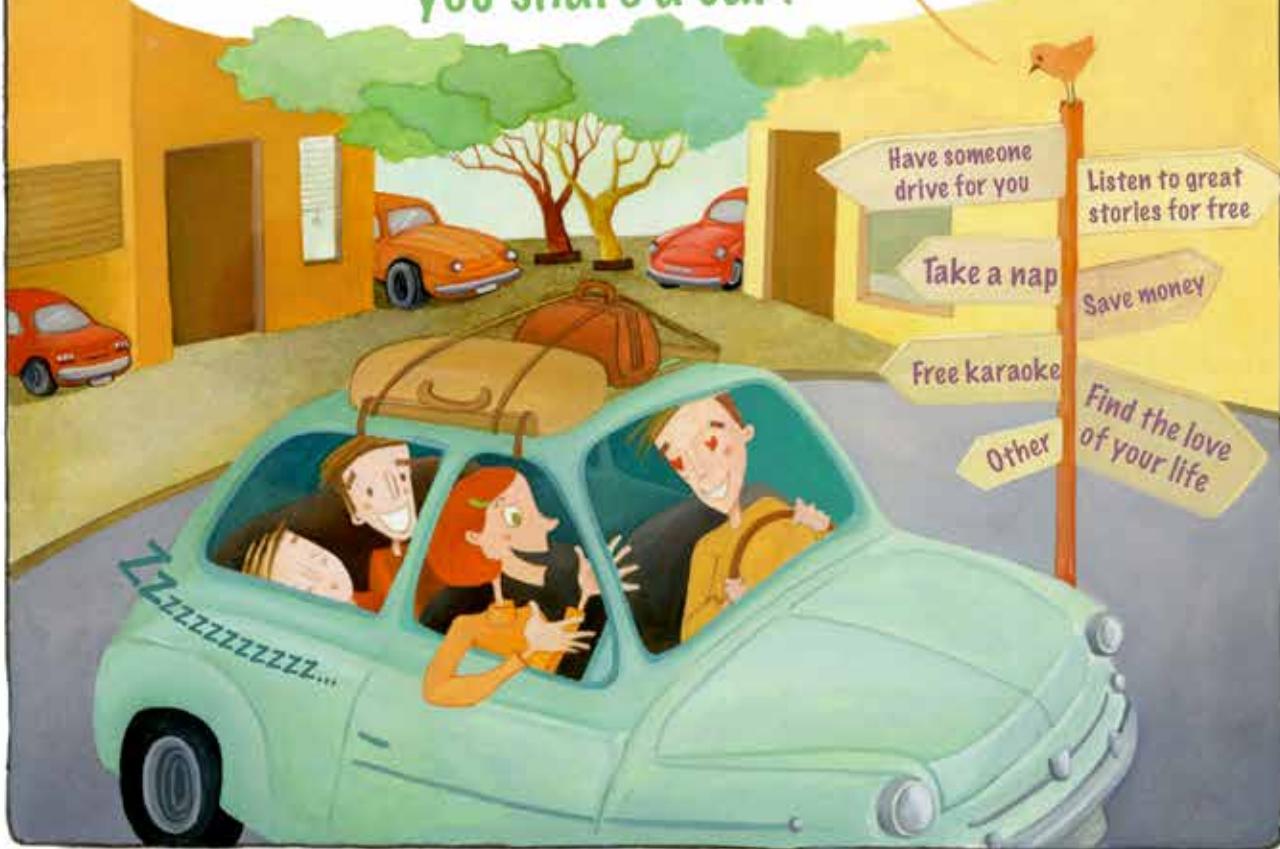
This story started on a snowy day in the land of the fairies. Three girls met there, coming from different parts of the world. They didn't know what could happen, they didn't know each other before that, but one thing united them - they wanted to make a change with their stories. The girls listened and the world spoke to them.

HOW TO CHANGE MY MIND

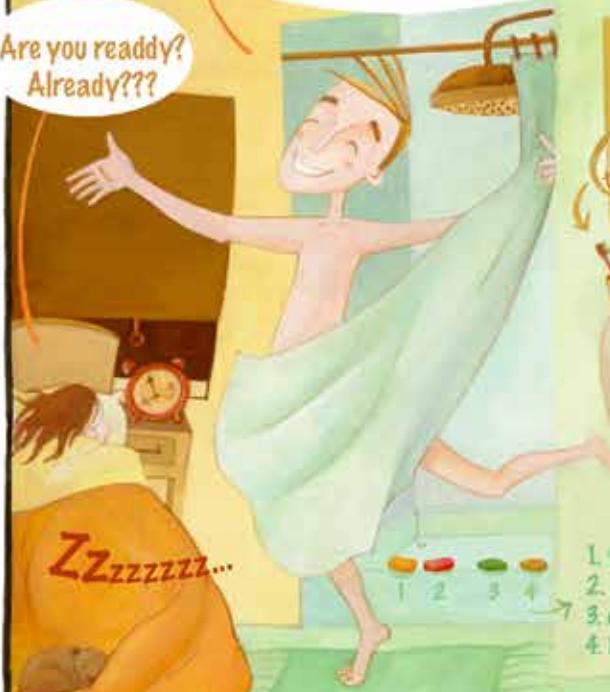
What can happen when
you share a car?

What can happen
when you take a short shower?

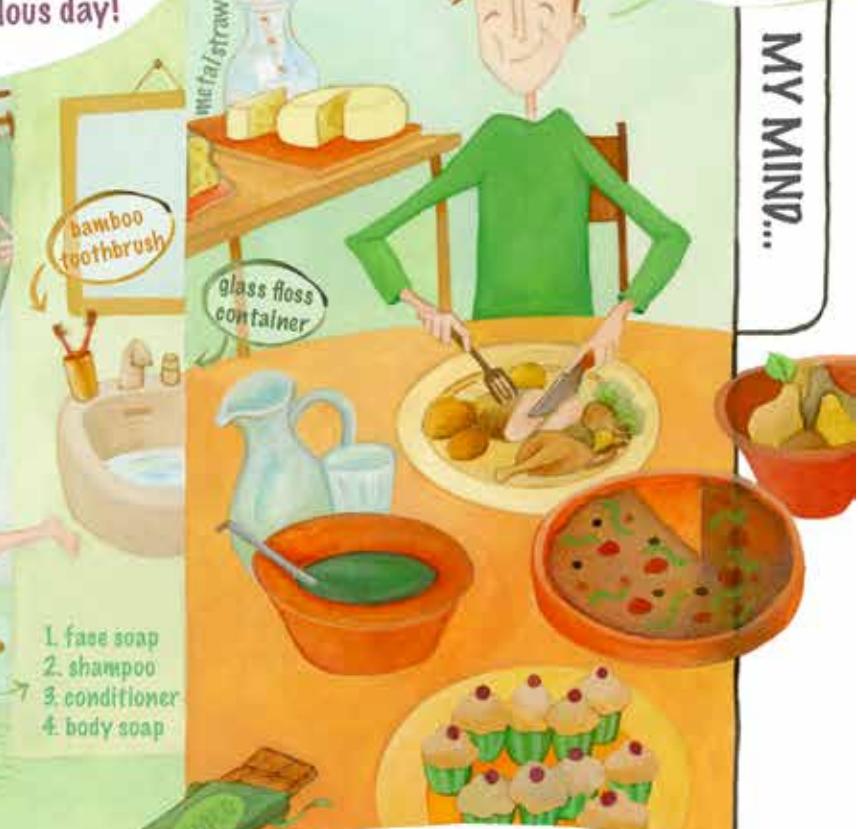
1. You get more sleep
2. Save water & money
3. Get more energy
4. Get ready for a fabulous day!

Are you ready?
Already???

Z Z Z Z Z Z Z Z ...

1. face soap
2. shampoo
3. conditioner
4. body soap

How can I wrap
my presents?

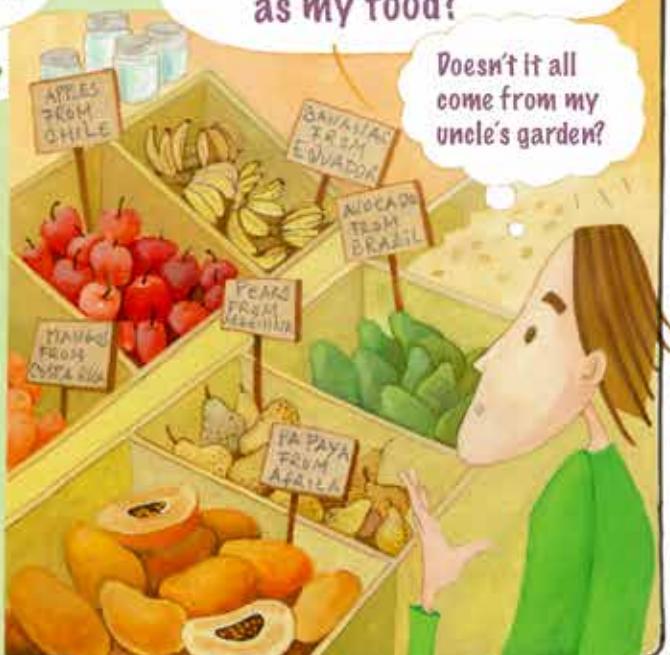
With a smile?

Maybe
a hug?

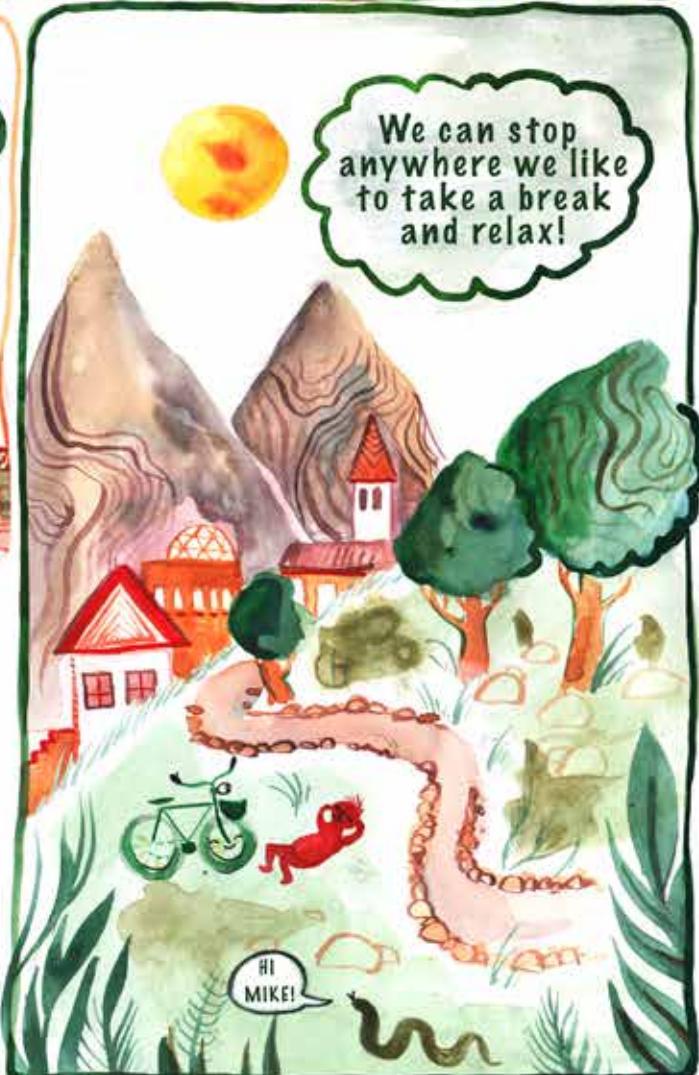
Do I travel as much
as my food?

Doesn't it all
come from my
uncle's garden?

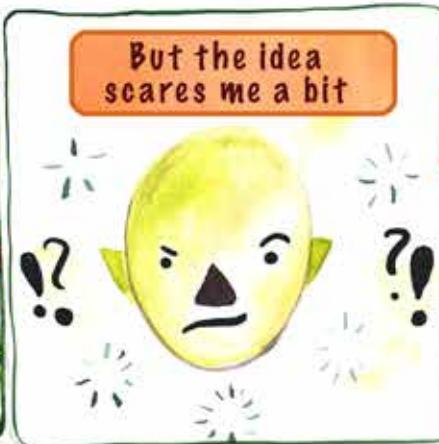
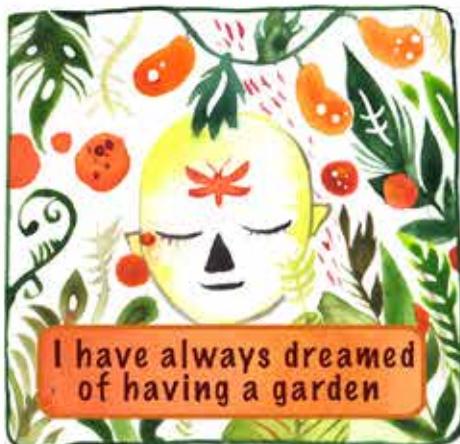

HOW TO SURVIVE CITY LIFE WITHOUT A CAR

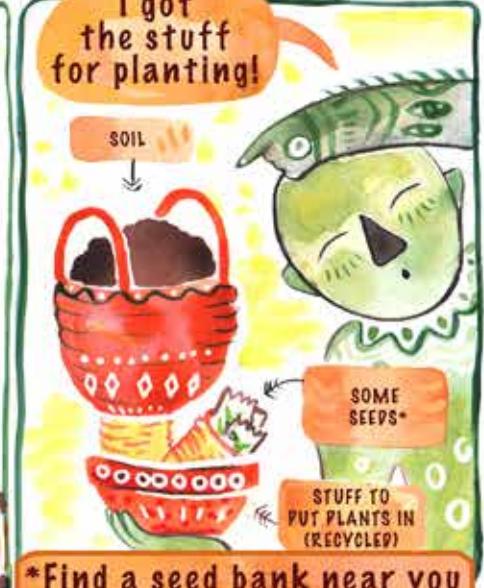
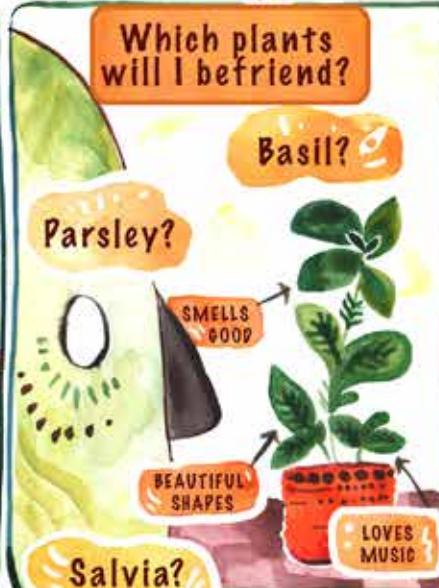
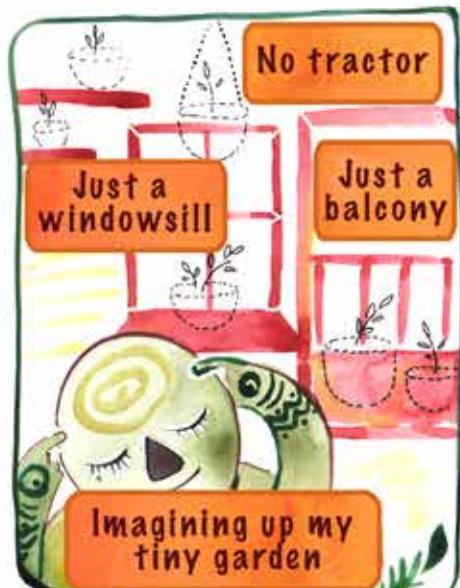
HELP FROM
MIKE
THE BIKE

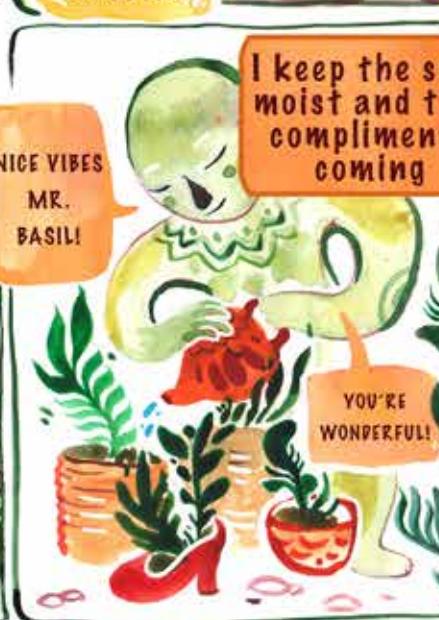
Make me as beautiful as you are!

HOW TO SURVIVE CREATING A GARDEN

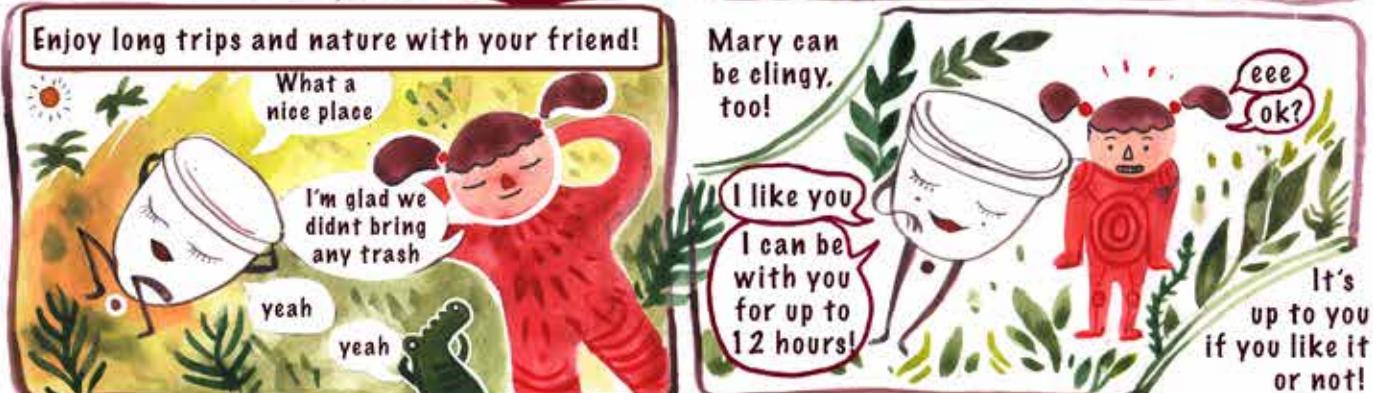
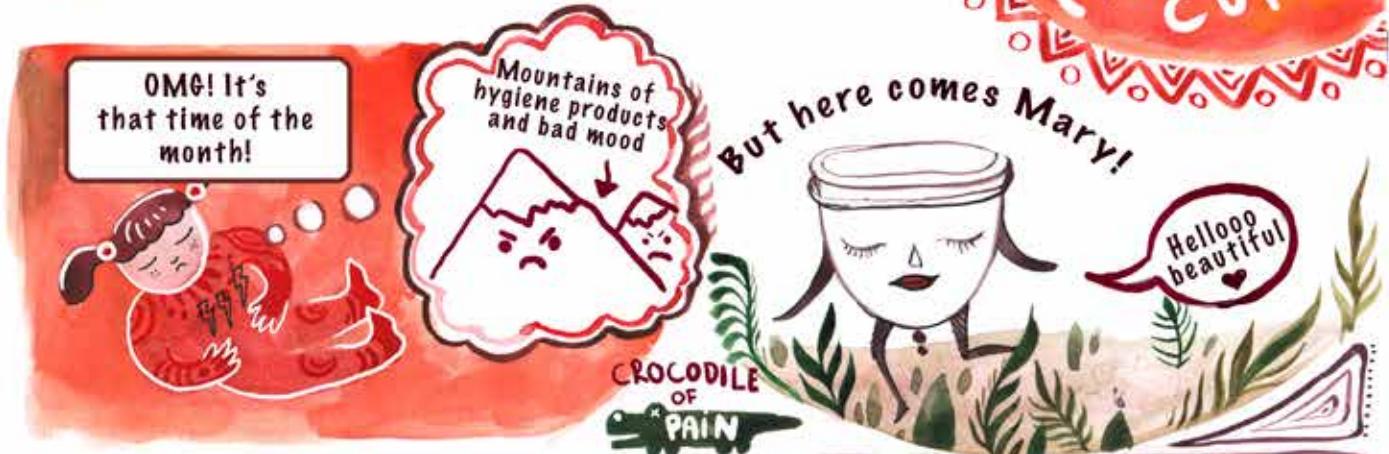

*Find a seed bank near you or be lazy and just buy

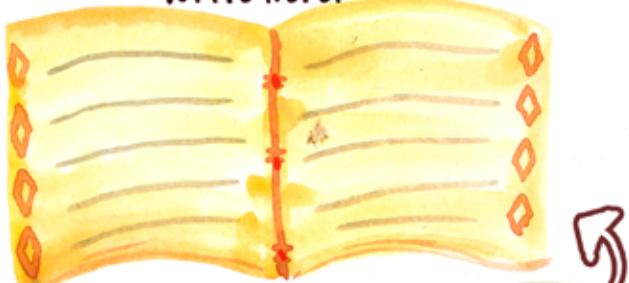
HOW TO SURVIVE MEETING NEW FRIENDS

STARRING:
MARY
THE
MENSTRUAL
CUP

HOW TO SURVIVE SHOPPING IN A PLASTIC JUNGLE

A LITTLE MEDITATION
What's on your shopping list?
Write here!

Hmmm how many of these actually need to be wrapped in plastic?

Walk tall and proud. Be kind to plastic enthusiasts in their natural habitat.

Play the label detective!

Our people earn enough!

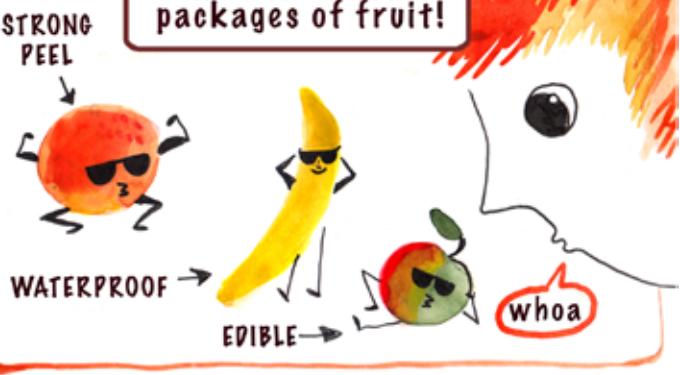
We don't contain pain!

Take essentials with you when you leave the house.

Admire the natural packages of fruit!

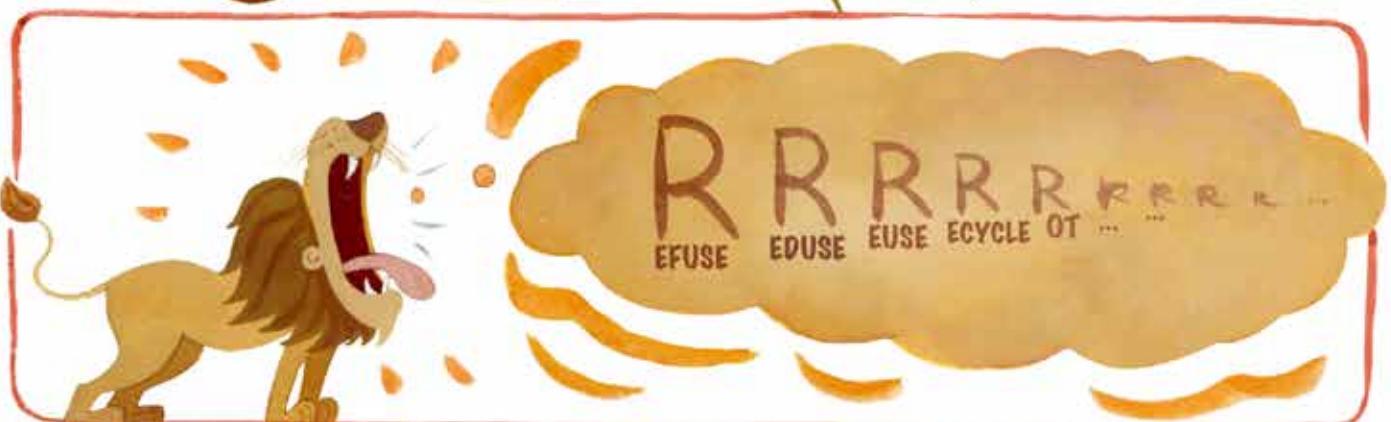
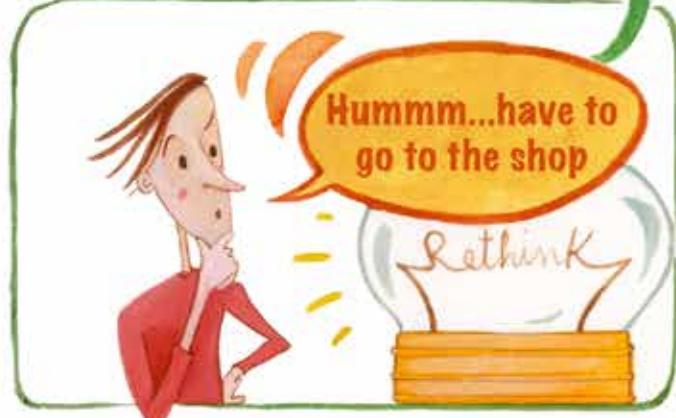

Leave the stuff you don't need in the shop.

Walk home with a plastic free smile and products!

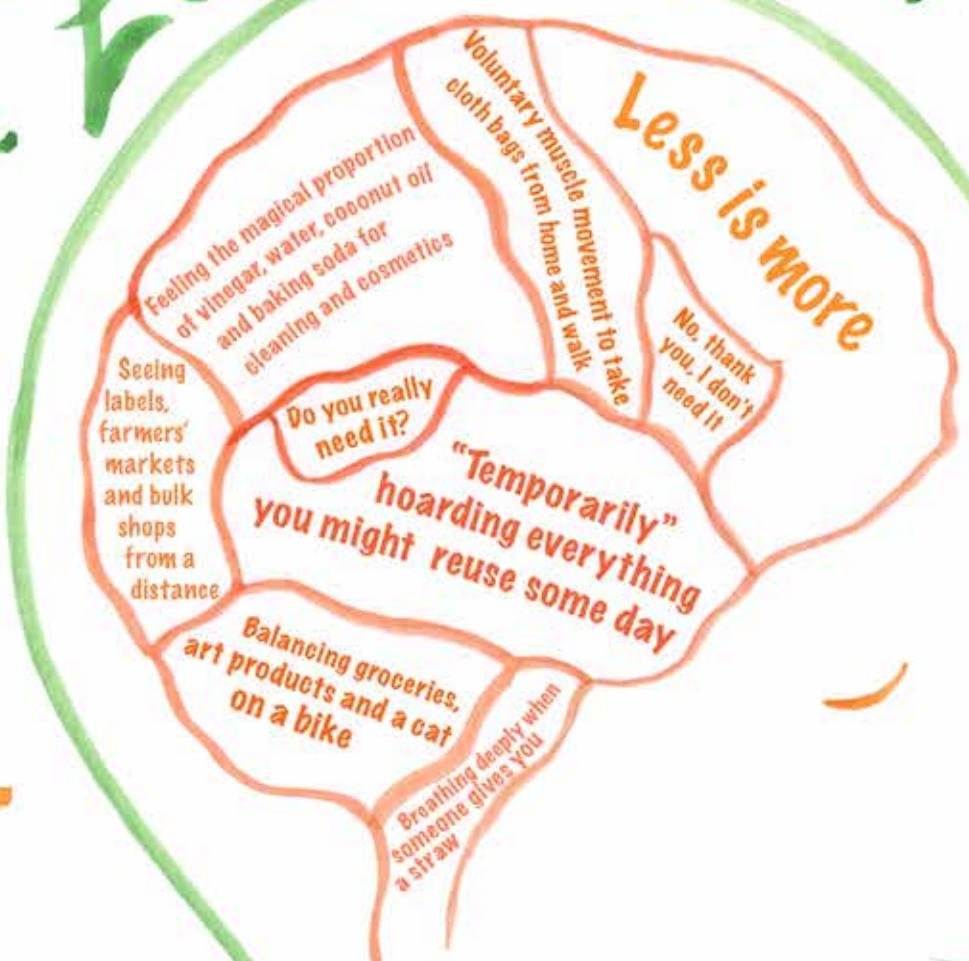

Meeting Buddies

INSIDE

a Zero-Waster's Mind

✓ Self-check ✓

I reduce waste because ...

List

- I try to reduce waste in different activities in my daily life.
- I practice the art of saying "No, thank you."
- I choose walking, roller-skating, skateboarding, cycling and public transport.
- I eat nutritious, tasty & interesting plant-based food.
- I think good thoughts and wish well to others.
- I take my own bags to the shop and farmers' market.
- I care about others and develop nice relationships.
- I have my own garden / I help others working in a garden.
- I regularly volunteer for good causes.
- I buy seasonal and local food in my own containers.
- I save electricity and water.
- I drink tap water from my reusable bottle.
- I donate to good causes and organisations.
- I take my reusable cup for hot or cold drinks.
- I choose ethical and sustainable brands.
- I talk about ways to reduce waste with my friends, family, colleagues and organise activities about it.
- I organise activities to discuss ways to reduce waste with other people.
- I...
- I continue exploring.
- I never stop learning.

RINGKÄIK

Teema: reisimine, kultuuridevaheline suhtlus ja kultuurivahetus

Arutelu

Koomiksivoldiku
ehk zine'i loomine

Autorid: Mari Jõgiste (EE), Sanita Muižniece (LV).

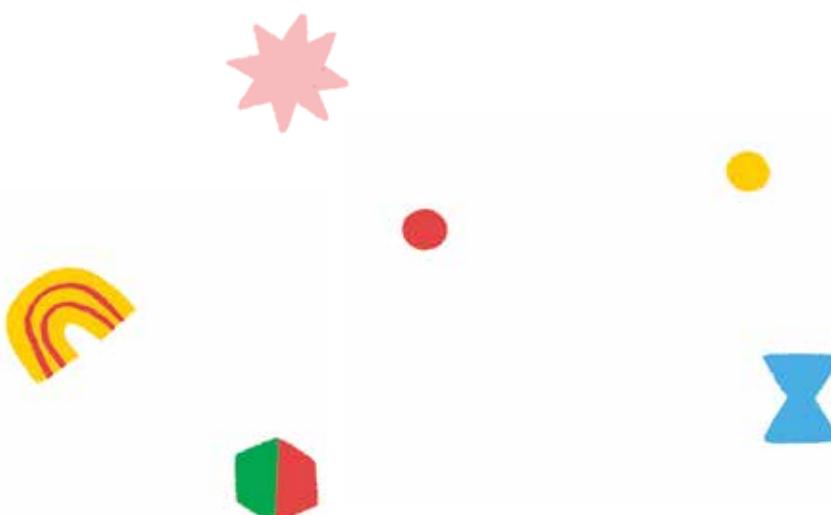
Põhineb koomiksil: "Circuit", autoriteks Daniela Viçoso (PT) ja Darya Goga (LV).

1) Sissejuhatus. Palu osalejatel lugeda läbi koomiks "Ringkäik". Seejärel palu neil paaris arutada, kuidas nemed seda lugu mõistsid. (15 min)

2) Juhendage osalejaid kuidas A4-formaadis paberist ise koomiksivoldik ehk zine'i voltida (vt juhistelt). Osalejatel peaks olema voldik, kuhu joonistada, ning valik erinevaid joonistusvahendeid. (10 min)

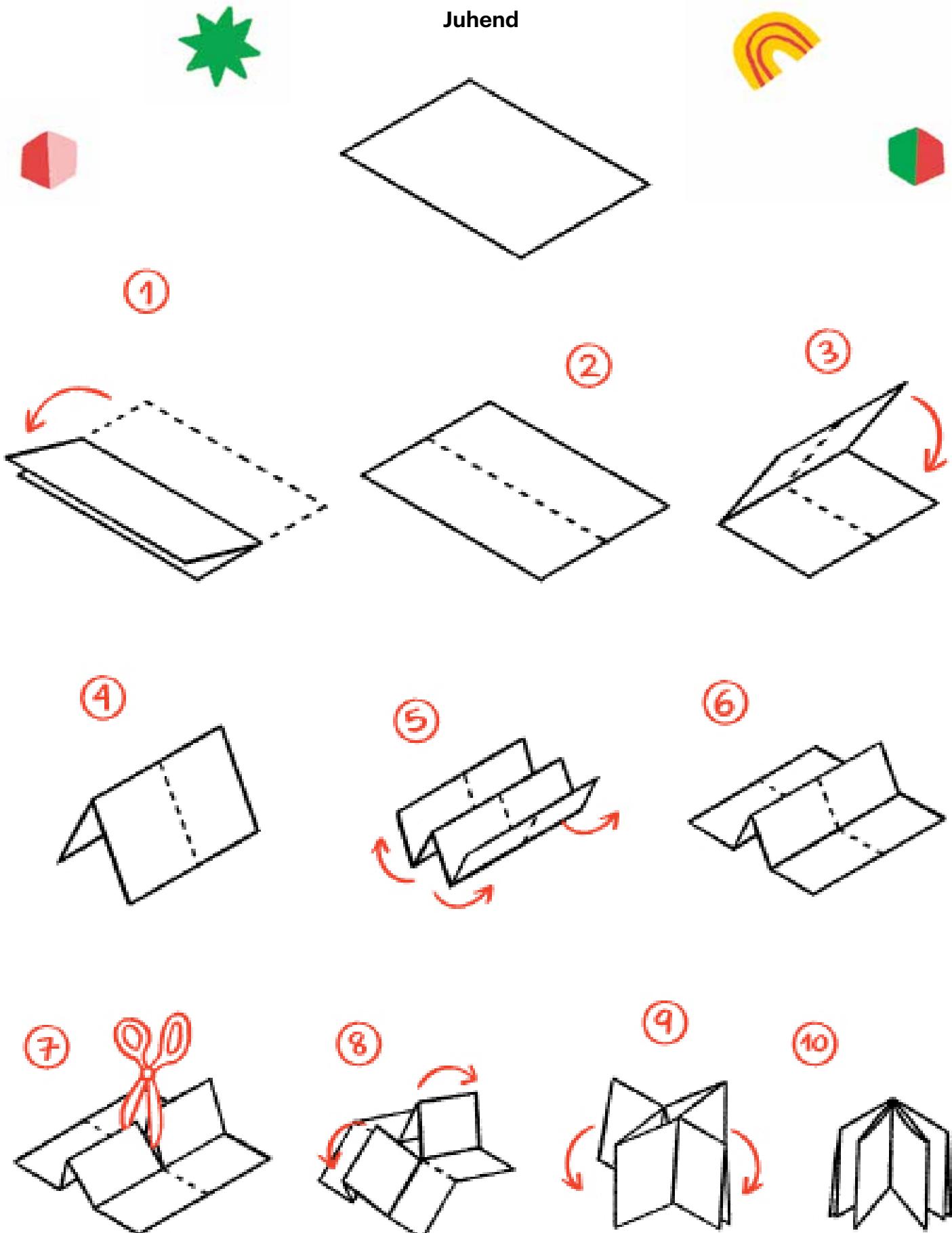
3) Kaaneleht jäab esialgu tühjaks. Palu osalejatel sulgeda silmad ja meenutada ühte välismaal elamise või reisimise kogemust. Seejärel alusta küsimuste esitamisega (vt allpool). Osalejad peaksid joonistama ühele lehele ühe vastuse. Need võivad olla joonistatud pildina, abstraktelt või dialoogi vormis. Anna osalejatele hetk meenutamiseks, seejärel 1 minuti joonistamiseks ning liikuge järgmise küsimuse juurde.

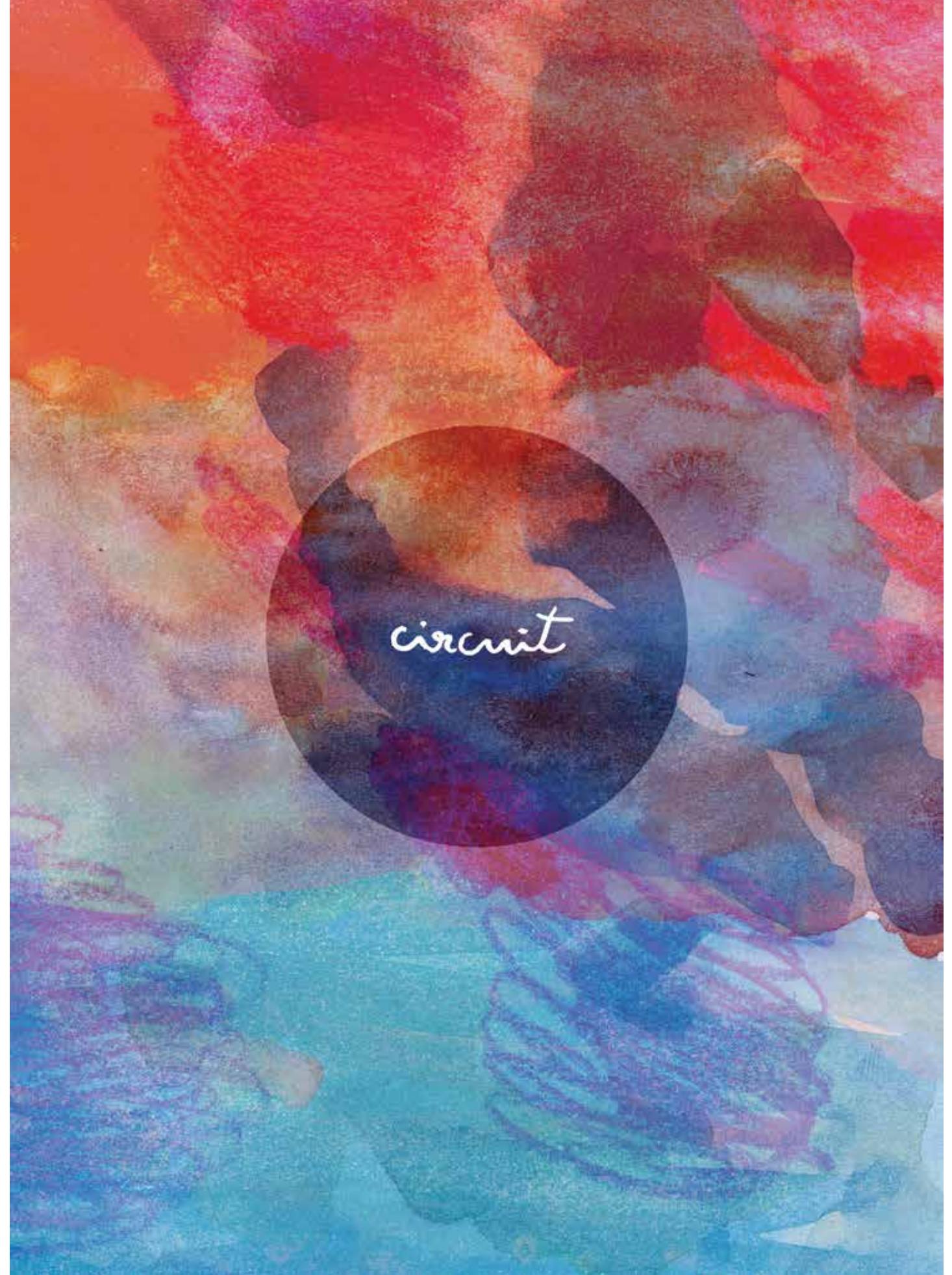
- Kuidas sa ennast esimest korda kohale jõudes tundsid? Mis värvि see tunne oli?
 - Mis oli kõige tugevam lõhn, mida mäletad?
 - Kes olid need inimesed, kellega kohtusid? Kuidas nad sind mõjutasid?
 - Joonista üks koht, kus sulle meeldis käia.
 - Mis oli sinu jaoks koju tagasi jõudes kõige ootamatum?
 - Mis sinus eemal oldud aja jooksul kõige enam muutus? Kasuta erinevaid värv'e ja joonista.
- (15 min)

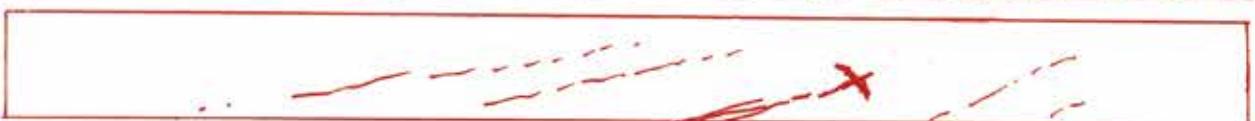
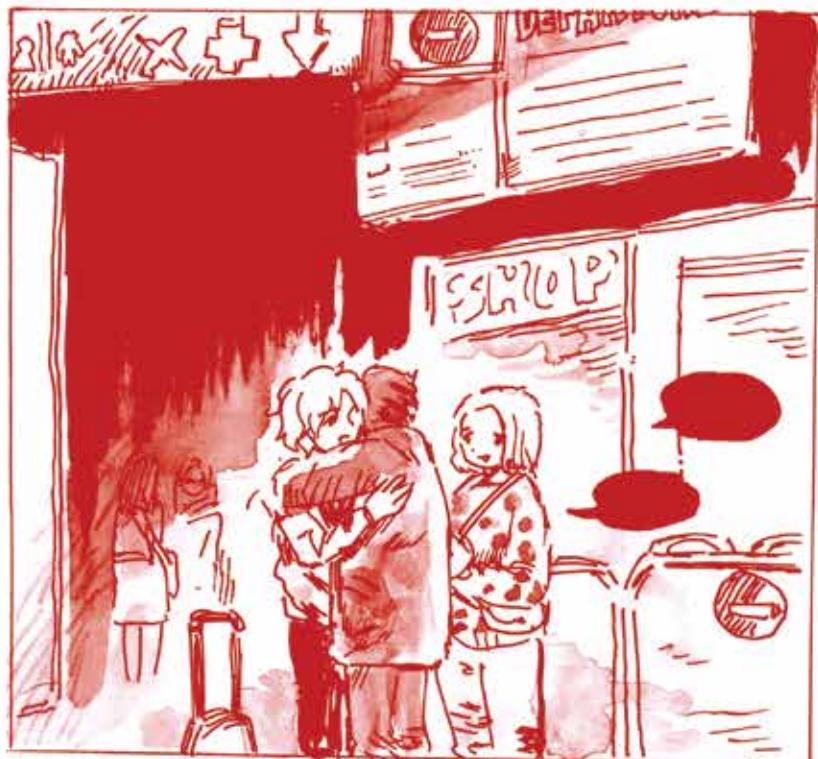
Zine-raamat

Juhend

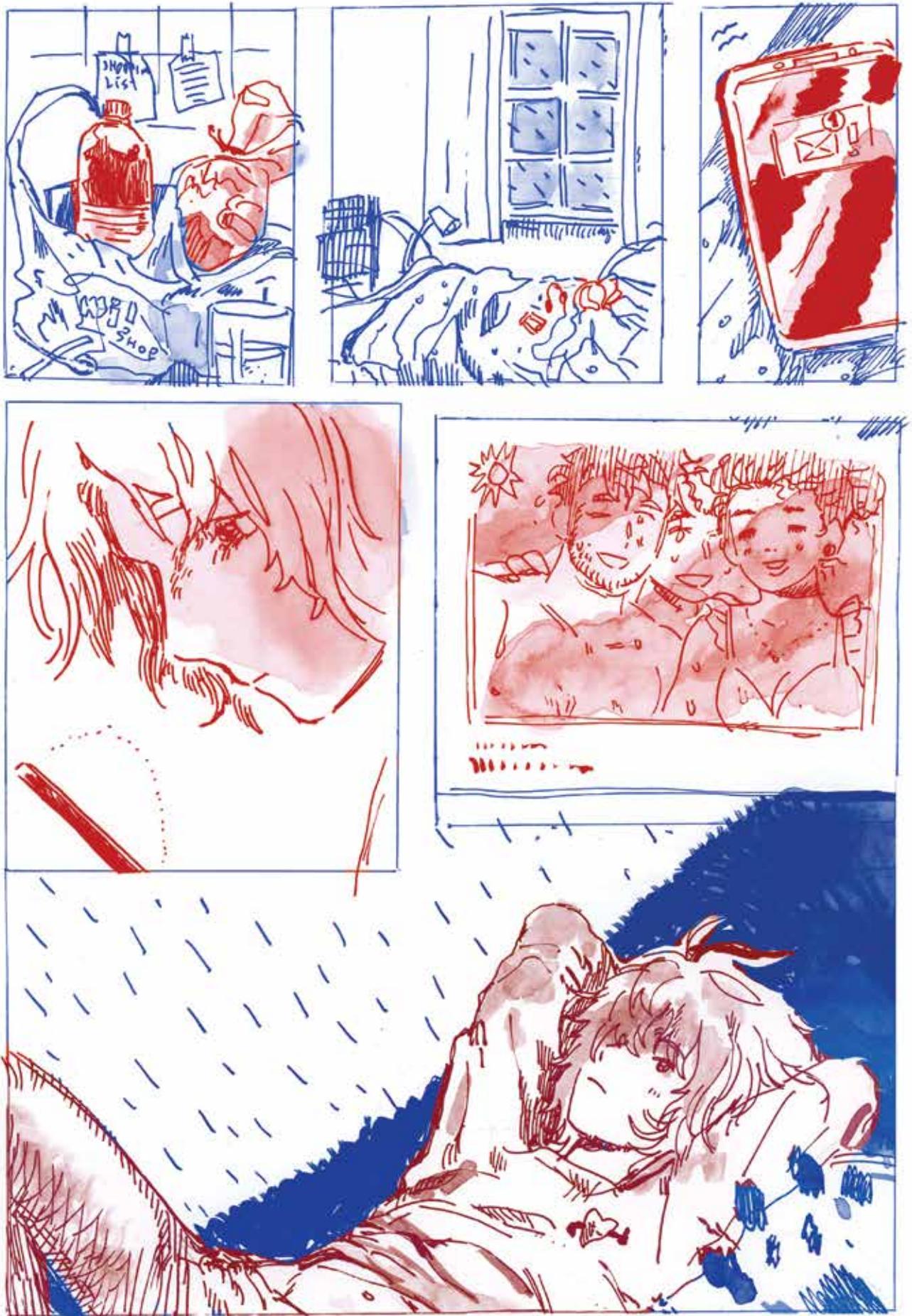
circuit

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

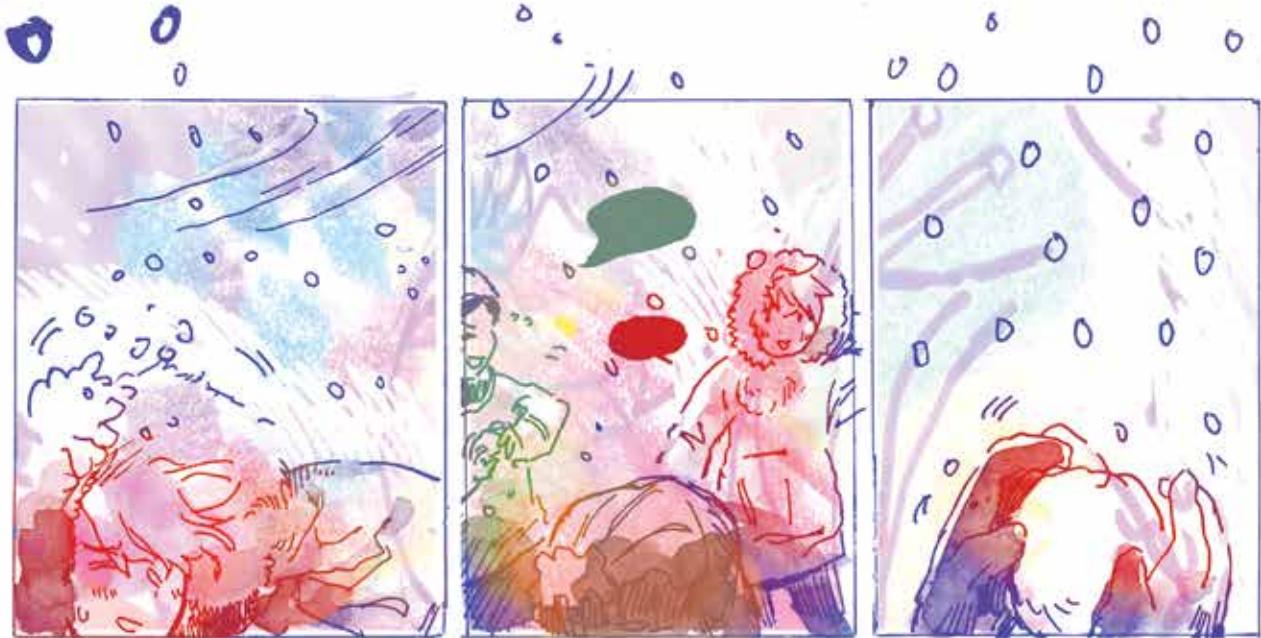

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

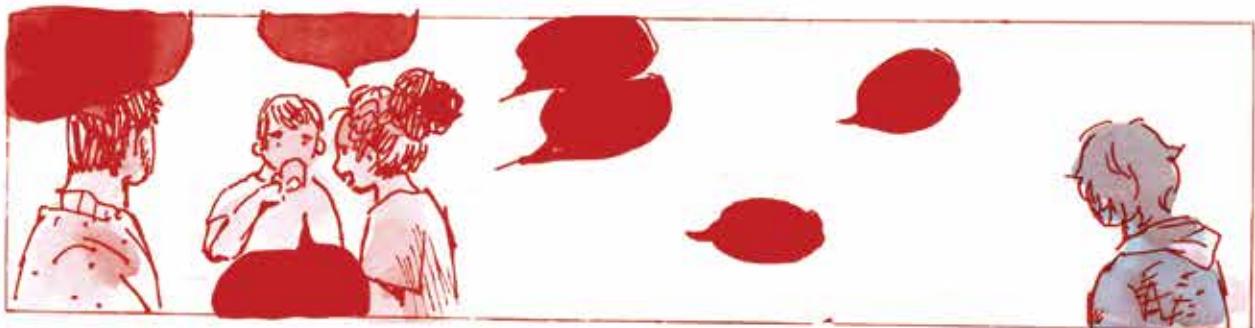
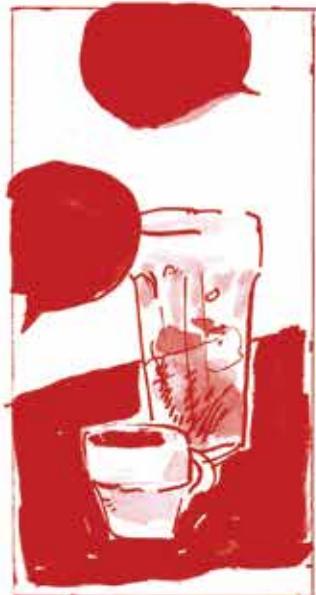

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Daniela Viçoso, Darya Goga.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

Kõige kentsakam juhend, kuidas planeedil Maa ellu jäääda

Teema: roheline ja jätkusuutlik eluviis

Autorid: Līga Lāce-Jeruma (LV), Mari Jõgiste (EE).

Koomiksi põhjal: "The Weirdest Guidebook to Survive the Planet Earth", autorid Catarina França (PT), Brigita Medne (LV) ja Maari Soekov (EE).

- 1) Jaga osalejad paaridesse.
- 2) Palu osalejatel läbi lugeda koomiks "The Weirdest Guidebook to Survive the Planet Earth". (20 min)
- 3) Selgita, et järgmisena hakkate selle juhendi jaoks looma uusi peatükke. Iga paar loob ühe uue peatüki keskkonnasõbralikust eluviisist ja sellest, kuidas keskkonnale vähem kahjulikku mõju avaldada. Teemad võivad olla seotud näiteks jäätmete, energia, keskkonna, toidu vms. (5 min)
- 4) Tutvusta lühidalt koomksi loomise protsessi (5 min)
 - a. Tuleb luua lugu, mis sisaldb kasulikku teavet.
 - b. Koomiksi loomist on võimalik võrrelda filmi tegemisega. Osalejad võivad kujutada ette, et nende lugu on film ja jäadvustada tuleb selle köige olulisemad hetked.
 - c. A4 paberi võiks jagada 4-8 kaadriks/ruuduks.
 - d. Kui osalejad ei tunne ennast joonistades kindlalt, julgusta neid olema loominguliselt vaba, sest tegelaskuju võib olla ükskõik milline kujund: sokk, loom, kriipsujuku jne.
- 5) Anna osalejatele aega oma loo väljamõtlemiseks. Kui nad pole harjunud koomiksite tegema, soovita neil kõigepealt oma lugu üles kirjutada ja mõelda edasi, kuidas see koomiksi piltideks jagada ning alles siis alustada koomiksi joonistamisega. (15-25 min)
- 6) Korraldage koomiksite pop-up näitus ja riputage need seintele. Anna osalejatele tutvumiseks aega ja palu neil leida üles näited, milliseid muutusi oma elus teha. (10-15 min)
- 7) Riputa seinale lehed järgmiste küsimustega: 1- Mida uut õppisid? 2- Mis mõjus inspireerivalt? 3- Mida muudate oma harjumustes edaspidi?
- 8) Palu osalejatel kirjutada iga küsimuse vastus eraldi paberilehele. Kui soovid vastuseid hiljem peegeldamise ajal kasutada, kogu need kokku. Kui ei, palu osalejatel jagada teistega oma vastuseid ja arutlege nende üle koos. (20 min)

Arutelu

Refleksioon

Koomiksi
lugemine

Koomiksi
joonistamine

Sihtgrupp (noored):

Ökokoolid üle maailma, projektöpe klassile või tervele koolile (igas vanuses).

Gruppi suurus 4-30.

Aeg: 90 min.

Vajalikud materjalid:

Paber, väiksemad paberilipikud, 3 kasti, 3 küsimust suurel paberil, kleoplint või kleepnäts.

Eesmärk:

Jagada osalejatega jätkusuutlikuma elu võimalusi ja võimestada neid elama planeedisõbralikumalt.

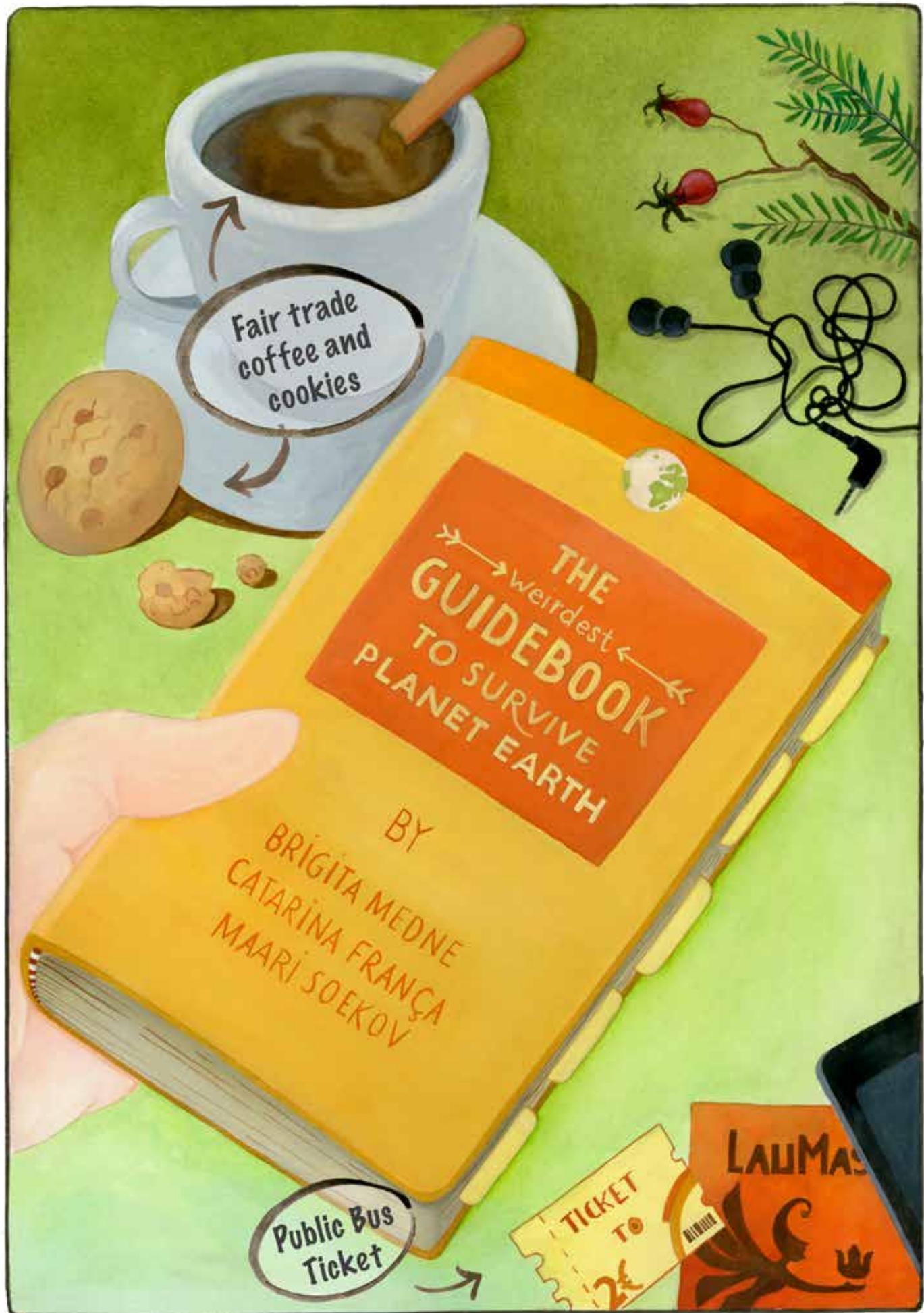
**Kasulikud näpunäited
juhendajale**

- Loodud juhendis olevaid ettepanekuid võiks kasutada väljakutsetena, mida klass või kogu kool saavad ühiselt ette võtta. (Näiteks toidujäätmete ja plastprügi vähendamine, rattasööt kooli vms). Ühe väljakutse võib võtta ühe kooliaasta või isegi kuu kohta. Klassid või koolid võivad omavahel võistelda, kes väljakutsega kõige paremini hakkama saab.

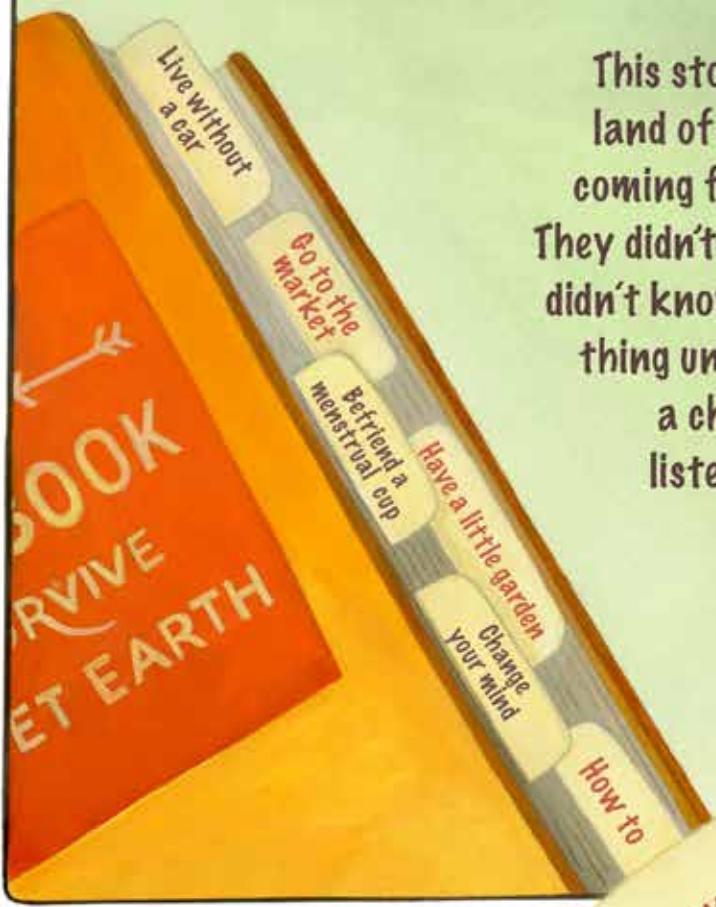
- See tegevus on loodud kogu kooli kaasamiseks, et koostada kõigile keskkonnasõbralike eluviiside kohta juhend.

- Koomikseid võiks jagada kõikide osalejate ja teiste koolipere liikmetega, et nad saaksid astuda esimesi samme jätkusuutlikuma elu poole.

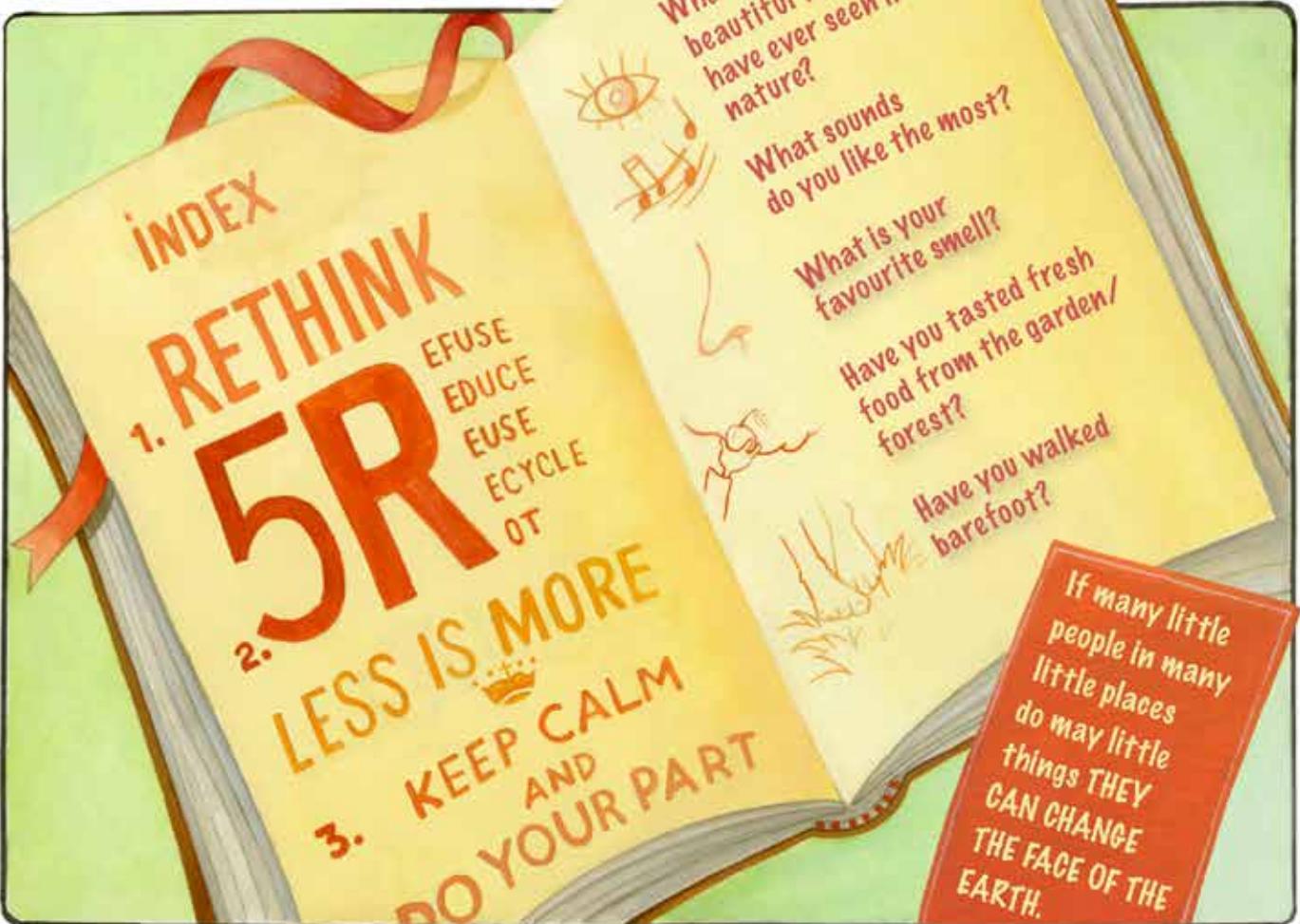
- Samuti on soovitatav jagada oma kooli juhendit teiste ökokoolidega ja julgustada neid koostama oma juhendeid. Nii saate luua ülemaailmse ökokooli õpilaste ellujäämisjuhendi.

This file is for preview purposes only. © Catarina França, Brígita Medne, Maari Soekov
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

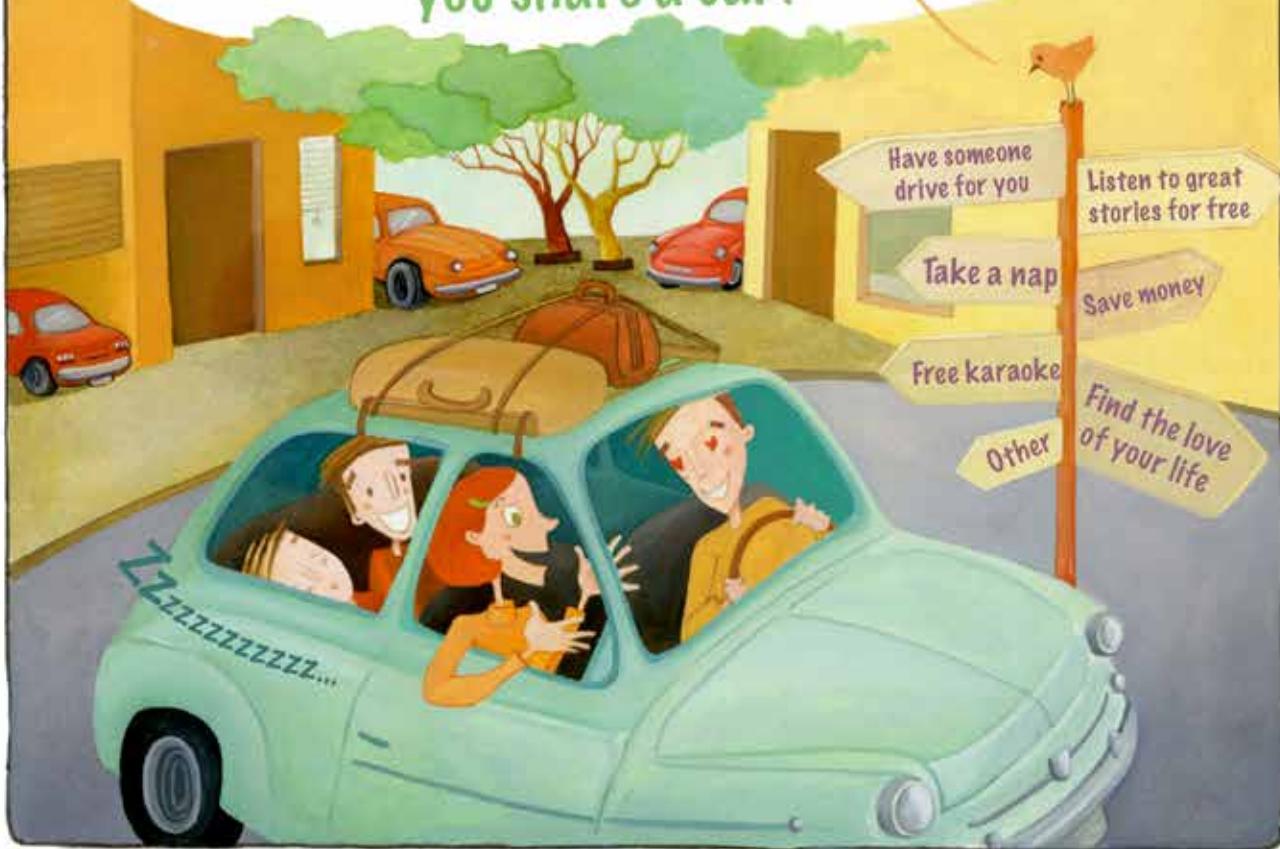
This story started on a snowy day in the land of the fairies. Three girls met there, coming from different parts of the world. They didn't know what could happen, they didn't know each other before that, but one thing united them - they wanted to make a change with their stories. The girls listened and the world spoke to them.

HOW TO CHANGE MY MIND

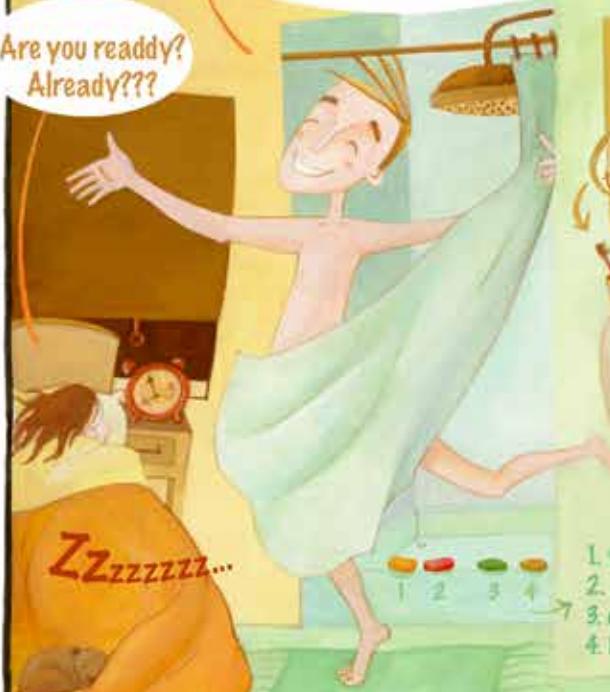
What can happen when
you share a car?

What can happen
when you take a short shower?

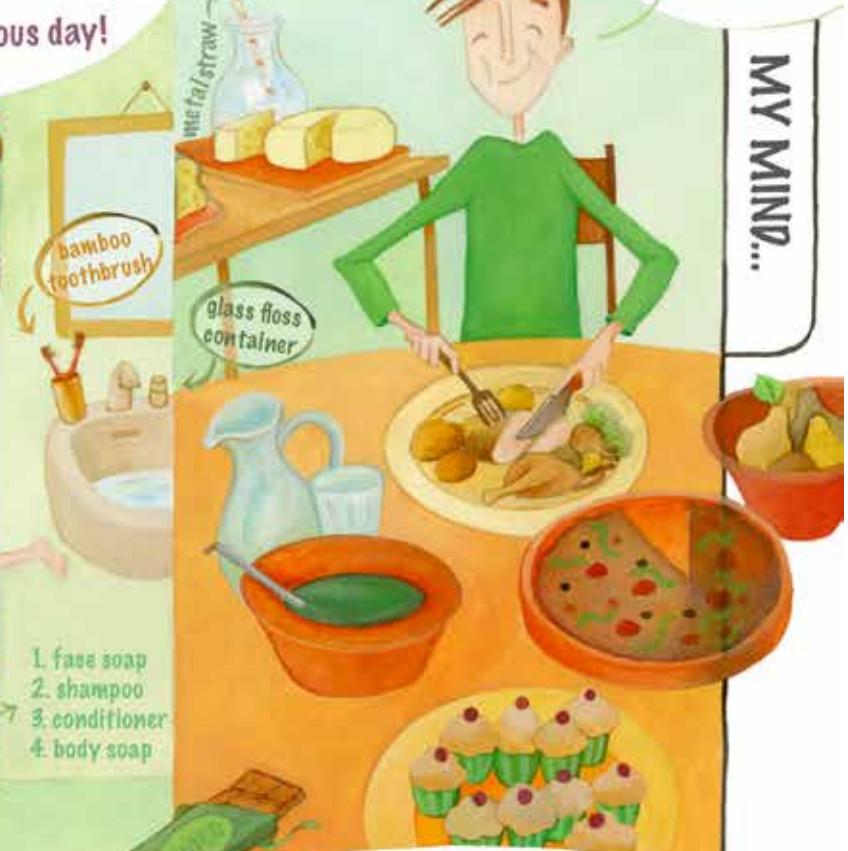
1. You get more sleep
2. Save water & money
3. Get more energy
4. Get ready for a fabulous day!

Are you ready?
Already???

Z Z Z Z Z Z Z Z ...

1. face soap
2. shampoo
3. conditioner
4. body soap

How can I wrap
my presents?

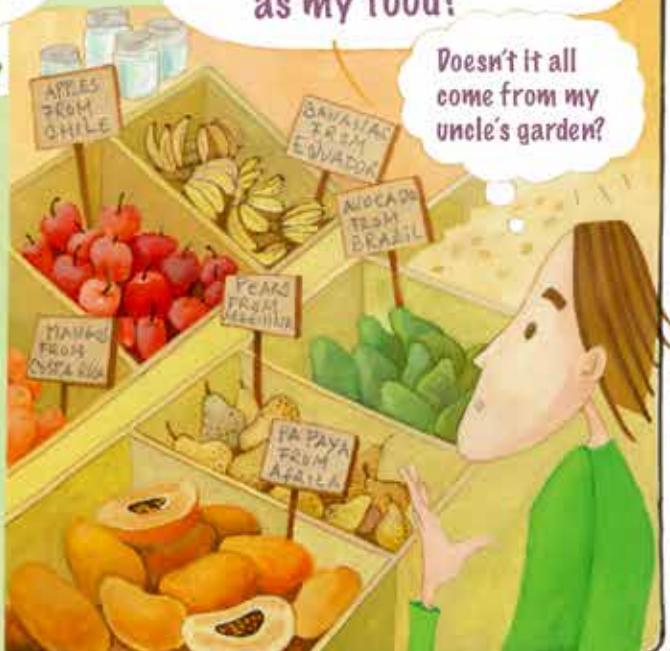
With a smile?

Maybe
a hug?

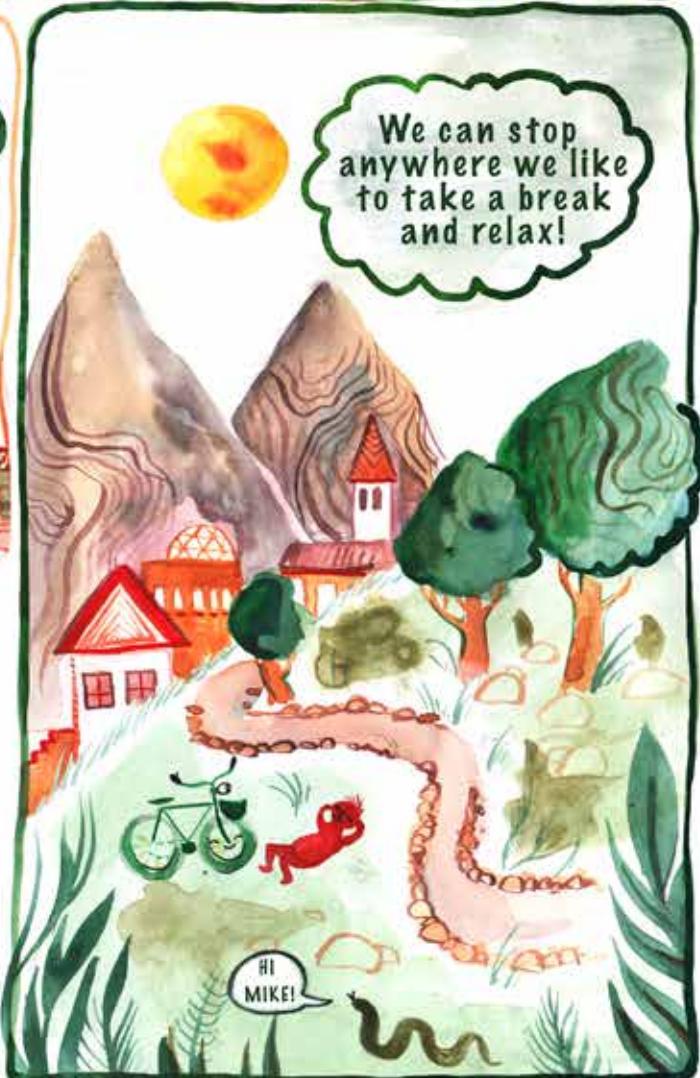
Do I travel as much
as my food?

Doesn't it all
come from my
uncle's garden?

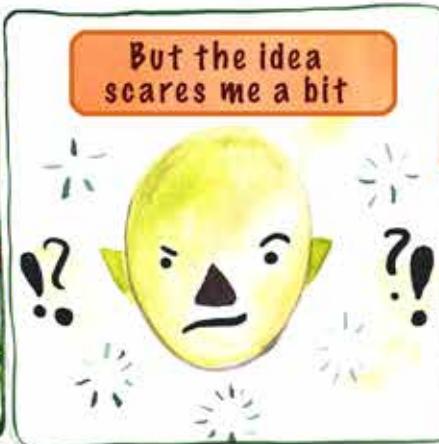
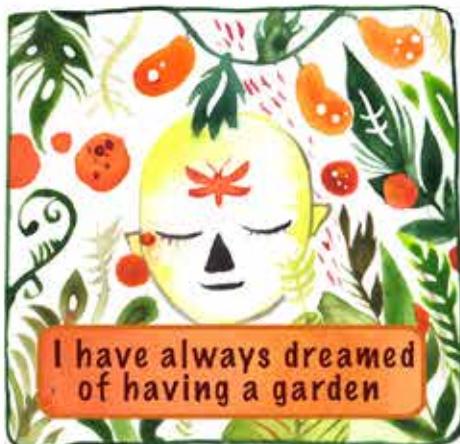

HOW TO SURVIVE CITY LIFE WITHOUT A CAR

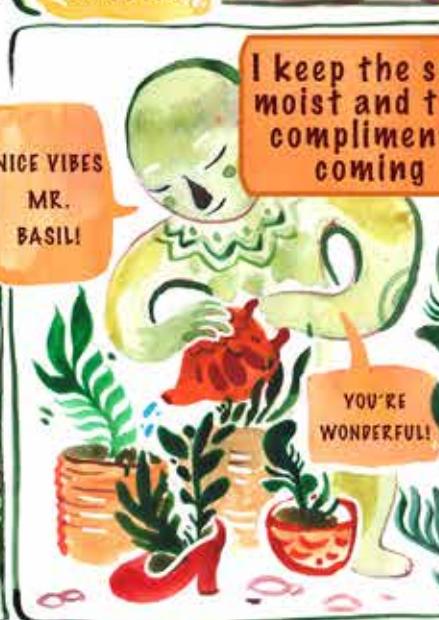
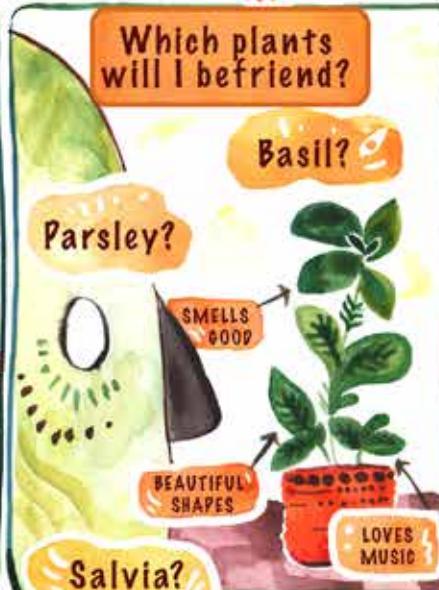
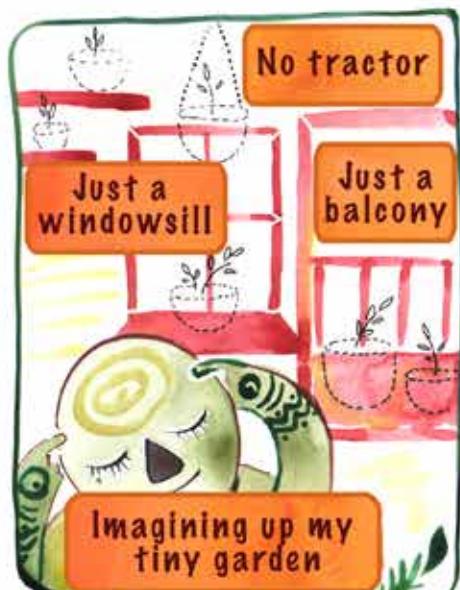
HELP FROM
MIKE
THE BIKE

Make me as beautiful as you are!

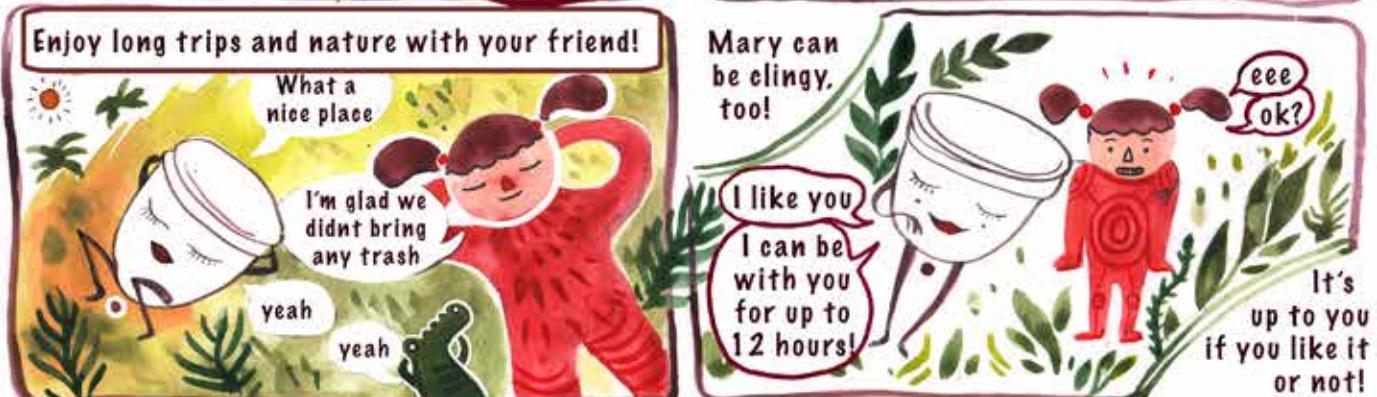

HOW TO SURVIVE CREATING A LITTLE GARDEN

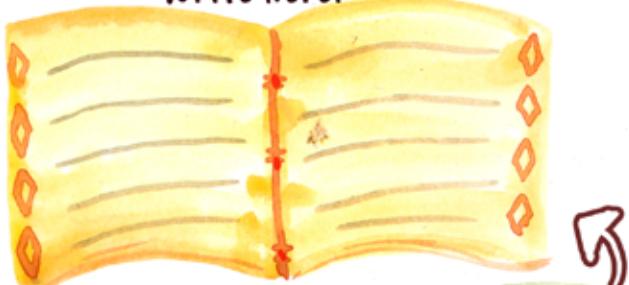
HOW TO SURVIVE MEETING NEW FRIENDS

STARRING:
MARY
THE
MENSTRUAL
CUP

HOW TO SURVIVE SHOPPING IN A PLASTIC JUNGLE

A LITTLE MEDITATION
What's on your shopping list?
Write here!

Hmmm how many of these actually need to be wrapped in plastic?

Walk tall and proud. Be kind to plastic enthusiasts in their natural habitat.

Play the label detective!

Our people earn enough!

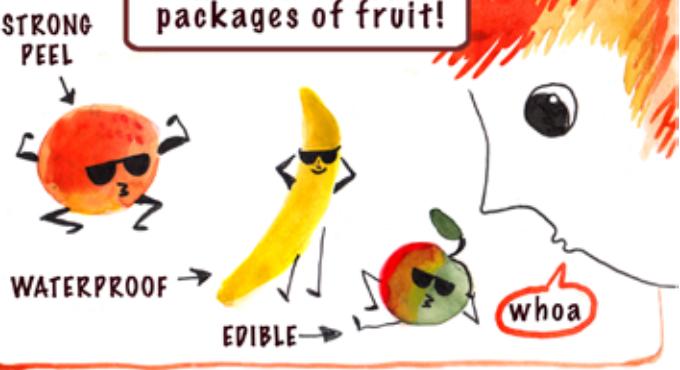
We don't contain pain!

Take essentials with you when you leave the house.

Admire the natural packages of fruit!

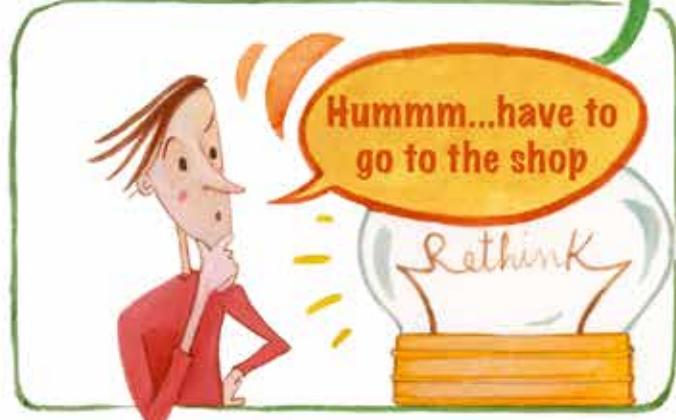

Leave the stuff you don't need in the shop.

Walk home with a plastic free smile and products!

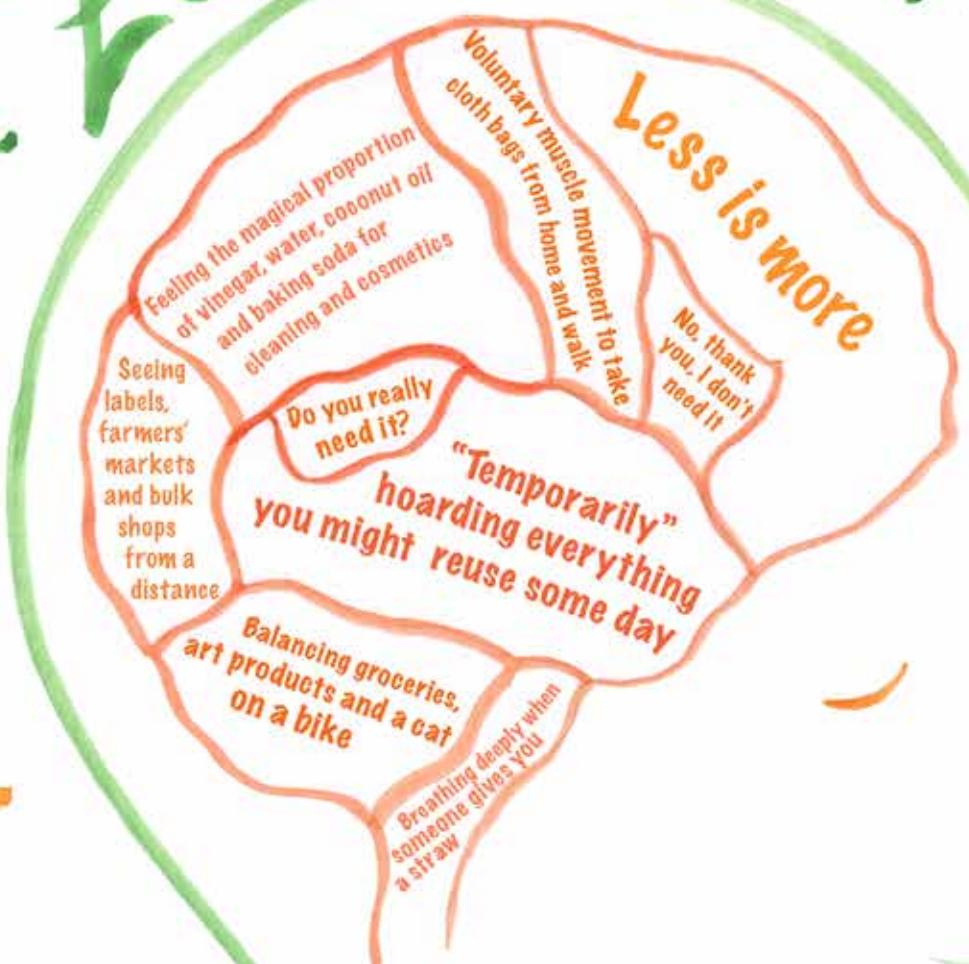

Meeting Buddies

INSIDE

a Zero-Waster's Mind

✓ Self-check ✓

I reduce waste because ...

List

- I try to reduce waste in different activities in my daily life.
- I practice the art of saying "No, thank you."
- I choose walking, roller-skating, skateboarding, cycling and public transport.
- I eat nutritious, tasty & interesting plant-based food.
- I think good thoughts and wish well to others.
- I take my own bags to the shop and farmers' market.
- I care about others and develop nice relationships.
- I have my own garden / I help others working in a garden.
- I regularly volunteer for good causes.
- I buy seasonal and local food in my own containers.
- I save electricity and water.
- I drink tap water from my reusable bottle.
- I donate to good causes and organisations.
- I take my reusable cup for hot or cold drinks.
- I choose ethical and sustainable brands.
- I talk about ways to reduce waste with my friends, family, colleagues and organise activities about it.
- I organise activities to discuss ways to reduce waste with other people.
- I...
- I continue exploring.
- I never stop learning.

#ShareHerPower

Võimekad naisliidrid maailma lõunapoolsetest riikidest

Teema: naisliidrid maailma lõunapoolsetest riikidest, kriitiline mõtlemine, juhtimine

Autor: Mari Jõgiste (EE).

Koomiksite põhjal: "Wangari Maathai", autor Mark Antonius Puhkan (EE), "Malala", autor Irina Špakova (LV) ja "Berta Cáceres" autor Mari Jõgiste (EE).

1) Palu osalejatel sulgeda silmad ja kujutleda inimest, kes oleks tema silmis suurepärane juht. Millised oskused ja iseloomuomadused sellel inimesel on? Millised on tema vääritud ja ideaalid? Kuidas ta käitub erinevates olukordades? Kuidas ta jõuab oma eesmärkide ni? Lase mõnel osalejal oma ideid põhusalt teistega jagada. (10 min)

2) Jaga välja väikesed paberilehed ja palu osalejatel kirja panna nii mitu juhti ja/või aktivisti kui nad teavad. Kirja võib panna nii mehi kui naisi, noori või vanu, praeguseid kui ajaloolisi, poliitilisi, usu-, kultuurilisi, keskkonnakaitsega tegelevaid või liidreid mõnelt muult tegevusalalt. Iga nimi kirjutada eraldi paberilehele ja 3 minuti jooksul. Peale aja möödumist koguge kõik kirja pandud nimed kokku. (5 min)

3) Asetage kõik nimed laudadele või põrandale ja mitu korda esitatud nimed pange kokku. Nüüd rühmitage nimed vastavalt soole. Kas osalejad nimetasid rohkem mees- või naissoost juhte? Arutlege, miks see nii on. Kas minevikus on olnud rohkem mees- või naissoost juhte? Mis on selle põhjused? Miks on naistel olnud keerulisem saada juhtideks ja aktivistideks? Milline on olukord praegu? (10-15 min)

4) Võtke pabertahvel, millele on joonistatud maailmakaardi kontuurid (või kasutage suurt geograafilist kaarti). Nüüd paluge osalejatel asetada juhtide nimed riikidele, kust nad pärinevad või kus nad töötavad / on töötanud. Arutage: kui palju nimesid on teie riigist? Kui palju on Euroopast või teistest lääneriikidest? Kas teadsite kedagi globaalsete lõunapoolsete riikide juhtidest? Miks nii? Kui palju me tunneme lõunapoolsete riikide ajalugu ja tegelikkust? Mis sa arvad, kas nendes riikides saab suurema tõenäosusega juhiks mees või naine? Miks on oluline teada rohkem naisliidrite tööst? (10-15 min)

Arutelu

Individuaalne uurimistöö

Tänavakunsti kleepsude loomine

Grupi suurus: 5-15.

Aeg: 90-140 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, markerid, pastakad, pliiatsid, valge kleepsupaber (A5-A6), maailmakaart, arvuti, projektor ja internetiühendus videote vaatamiseks, nutitelefonid osalejatele uurimustöö jaoks.

Eesmärk:

Tõsta teadlikkust juhtimisest ja aktivismist; arutada naiste rolli üle poliitilises, keskkonnaalases, hariduslikus ja muus aktivistlikus tegevuses; anda teadmisi inspireerivatest liidritest väljaspool põhjapoolseid ja lääneriike; luua tänavakunsti kleepse, mis tõstavad teadlikkust nende liidrite tööst ja inspireerivad teisi tegutsema.

Kasulikud näpunäited juhendajale

- Et osalejad saaksid kleepkate jaoks hõlpsamini liidri valida, võiks teha valitud naiste kohta lühikese esitluse või printida välja nende pildid koos olulisemate faktidega. Inspiratsiooni võid saada sellest kogumikust: <https://maailmakoool.ee/en/kogumik-naised-yiguste-eest/>

- Enne naisliidrite tutvustamist küsige osalejatelt, kas nad juba teavad mõnda (naissoost) juhti globaalsetest lõunapoolsetest riikidest.

5) Tutvusta osalejatele koomikseid kolmest mõjukast naisaktivistist (Wangari Maathai, Malala Yousafzai, Berta Cáceres). Võimalik on tutvustada ka teisi aktiviste, näiteks Ellen Johnson Sirleaf, Rigoberta Menchu, Sonita Alizadeh, Edna Adan Ismail, Sarojini Naidu, Nadia Murad, Sunitha Krishnan, Sophia Duleep Singh, Vandana Shiva, Autumn Peltier või teisi ja vaadata nende intervjuusid YouTube'ist ning arutleda selle põhjal (sellisel juhul vali eelnevalt 3-4 liidri välja). Peale koomiksite lugemist ja/või videote vaatamist palu osalejatel jagada oma mõtteid rollist, mida need naised on oma kogukonnas või maailmas enda peale võtnud. Mis võisid olla aktivismi põhjuseks? Mida on nad saavutanud? Milliseid takistusi pidid nad ületama? (15 min)

6) Lase igal osalejal valida üks nimetatud naistest või mõni teine naisjuht, keda ta tunneb ja imetleb. Andke kuni 15 minutit, et osalejad saaksid uurida oma valitud liidrite elu ja saavutusi.

7) Tutvusta lühidalt tänavakunstis kasutatavaid kleepekaid, kasutades mõningaid näidiseid, kirjeldades olukordi, kus on neid teiste inspireerimiseks kasutatud ja selgita lähemalt sellist väljendusvormi. (10–15 min)

8) Palu osalejatel joonistada oma kleepekas liidrist, kelle nad välja valisid. Kleepekale peaks olema kirjutatud liidri nimi ja hashtag #ShareHerPower. Samuti võib seal kujutada selle liidri ideid, joonistada temast pilt/portree või kirjutada hoopis tema tsitaadi. (20– 30 min)

9) Palu osalejatel oma kleepekaid tutvustada. Arutage, millise naise iga osaleja valis ja miks. Mida saadi tema elu ja töö kohta teada ning mida kõik peaksid tema kohta teadma? Palu osalejatel kleepekas vastutustundlikult kleepida kuhugi, kus ka teised seda näeksid, et see tekitaks uudishimu selle inimese töö vastu. Palu osalejatel jagada oma loomingut sotsiaalmeedias #ShareHerPower hashtag'iga. (10– 20 min)

Kasulikud näpunäited juhendajale

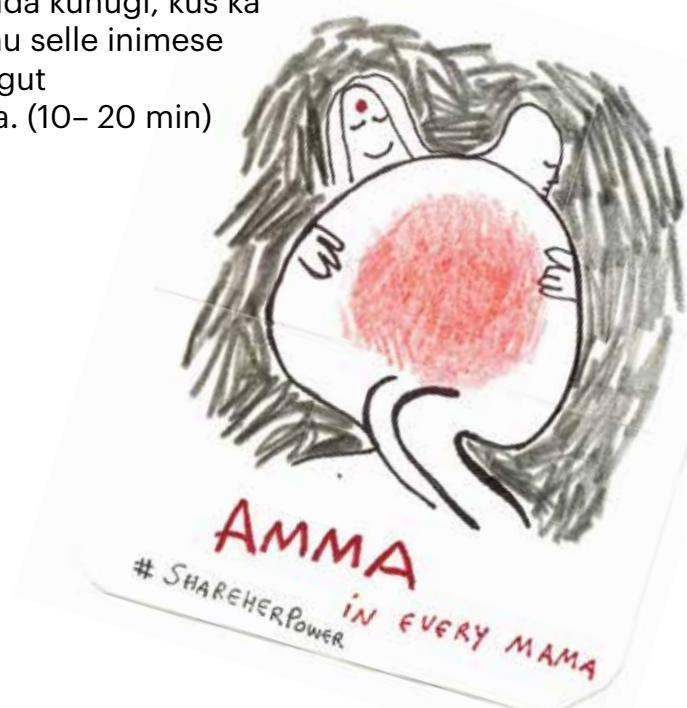
- Enne kleepekate kleepimist selgitage osalejatele tänavakunsti eetikat. Kuidas see on mõeldud oluliste ja inspireerivate sõnumite jagamiseks ning kuidas see peaks ruumile ka esteetilist väärtust lisama, mitte seda rikkuma.

- Kleepekaid on võimalik skaneerida ja seejärel printida suurem hulk kleepuvale paberile.

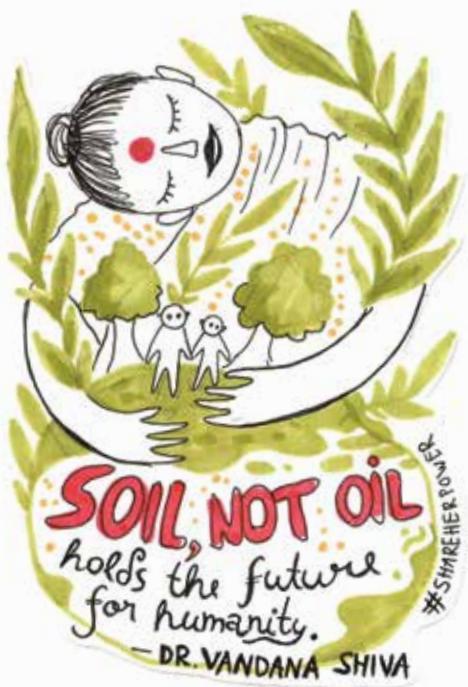
- Teine võimalus on paluda osalejatel joonistada koomiks ühe naisaktivisti elust. (See tegevus on ajakulukam).

Peegeldamine:

Palu osalejatel oma tegevust analüüsida ning selle üle paarides arutada. Seejärel jagage suures grupis mõningaid järeldusi: mida nad õppisid; mida on vaja, et saada juhiks; miks on oluline õppida paremini tundma juhte erinevast soost ja maailmajagudest? Kas see uus teadmine muudab midagi nende mõtlemises või käitumises?

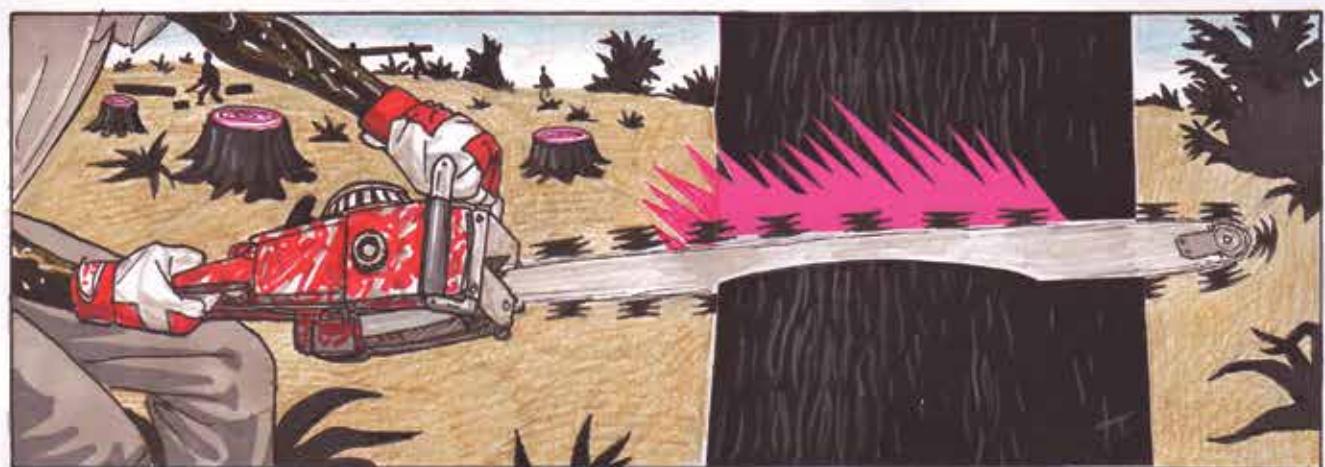
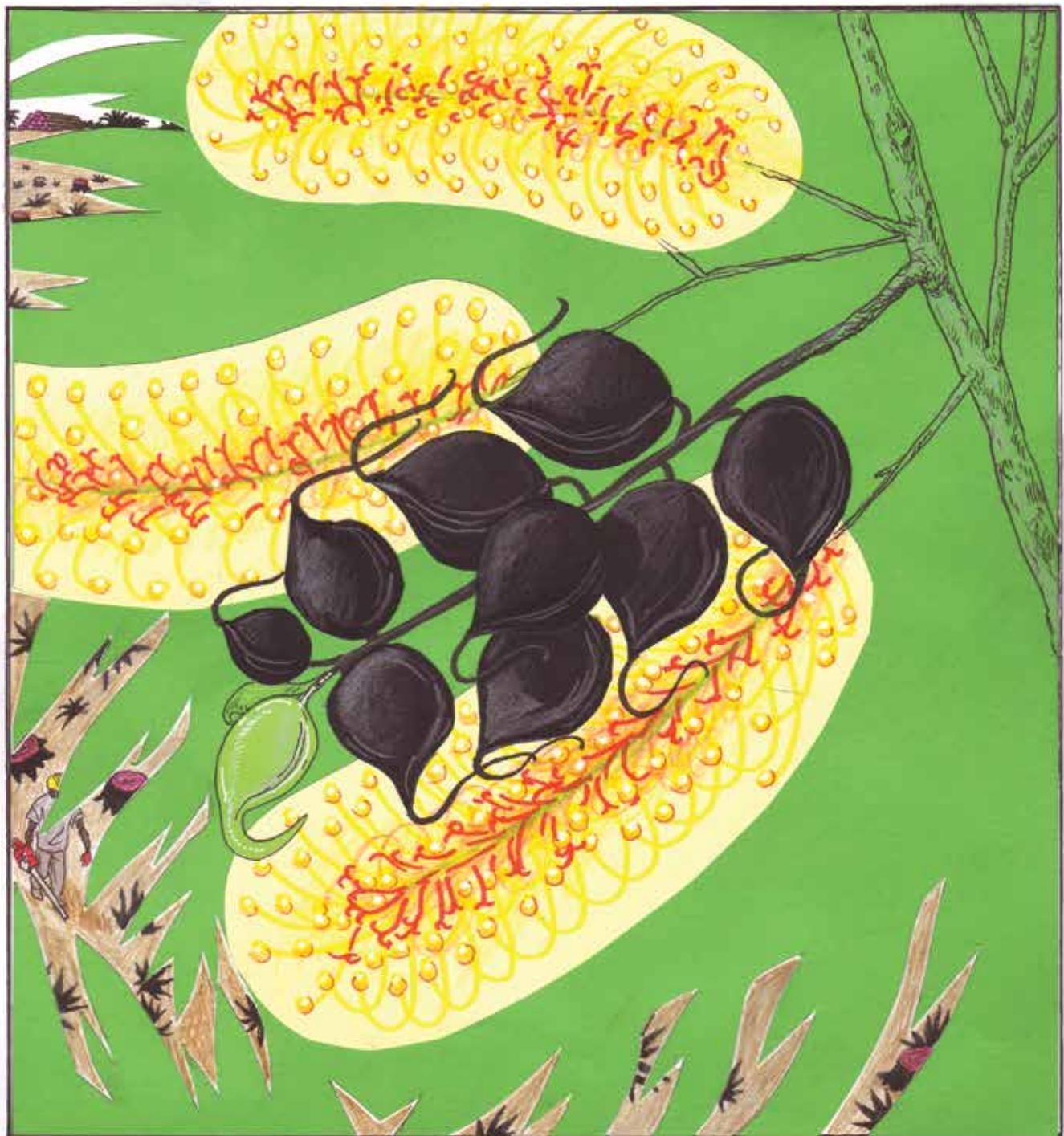

#SHAREHERPOWER

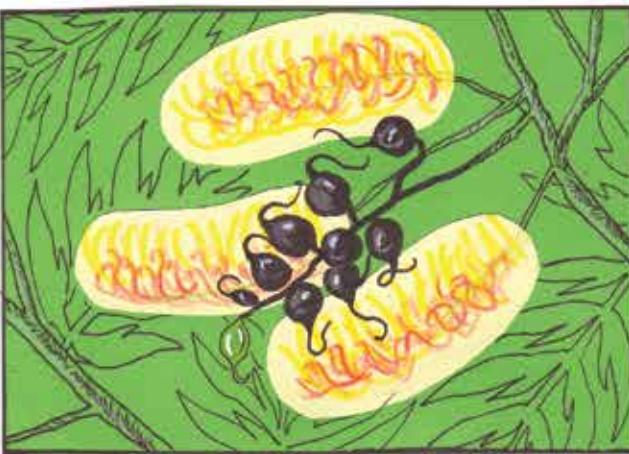
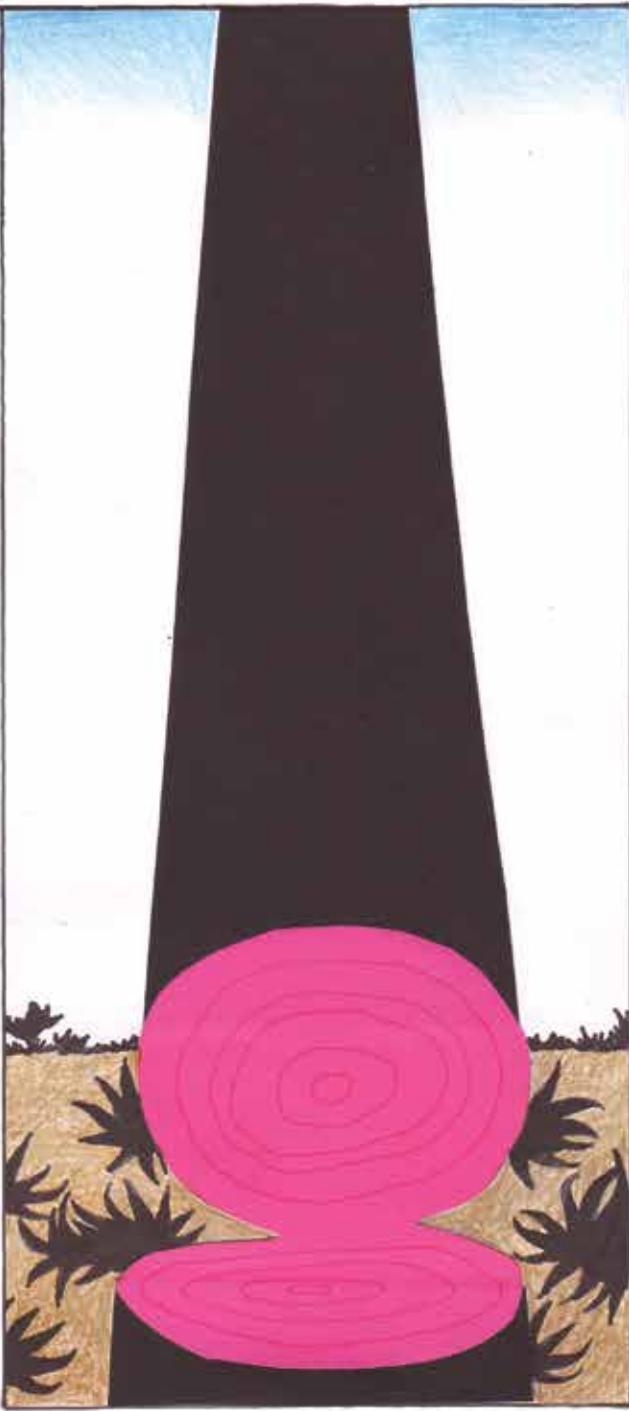

THEY ARE AFRAID OF US
BECAUSE WE ARE NOT
AFRAID OF THEM.

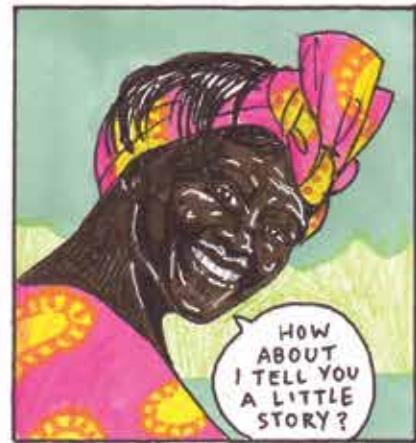
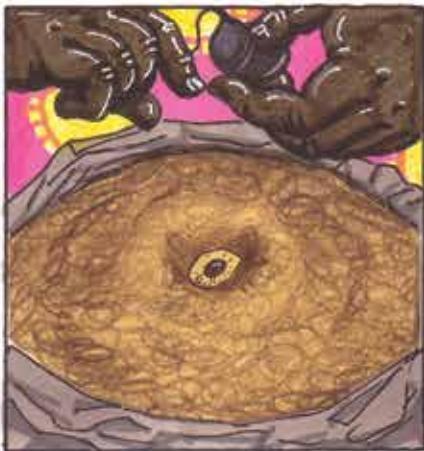

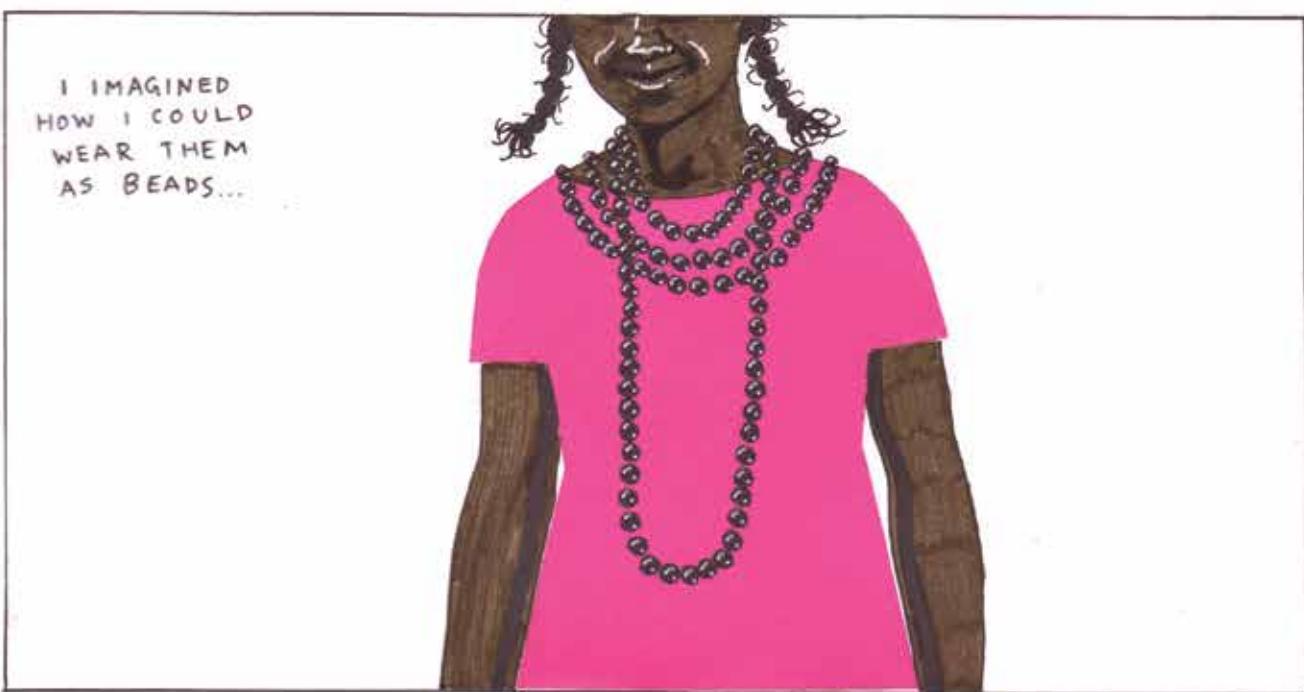
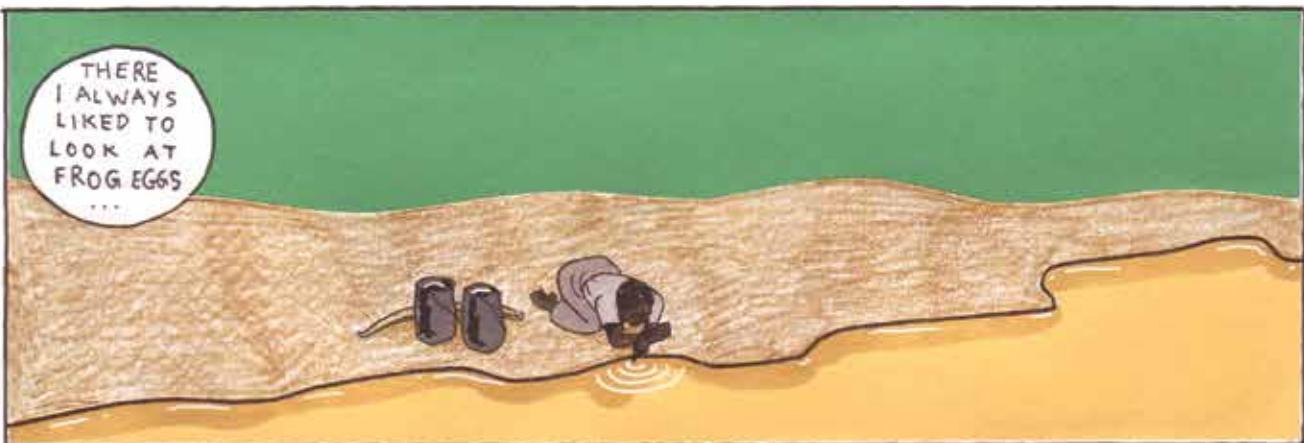

This file is for preview purposes only. © Mark Antonius Puhkan.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Mark Antonius Puhkan.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

BUT
THE EGGS
KEPT BREAKING
IN MY
HANDS...

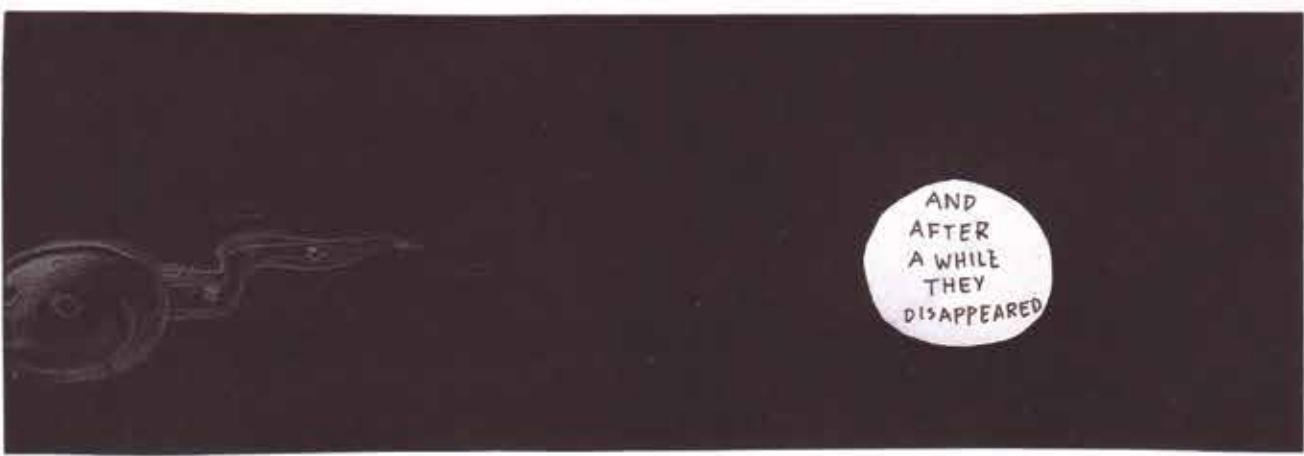

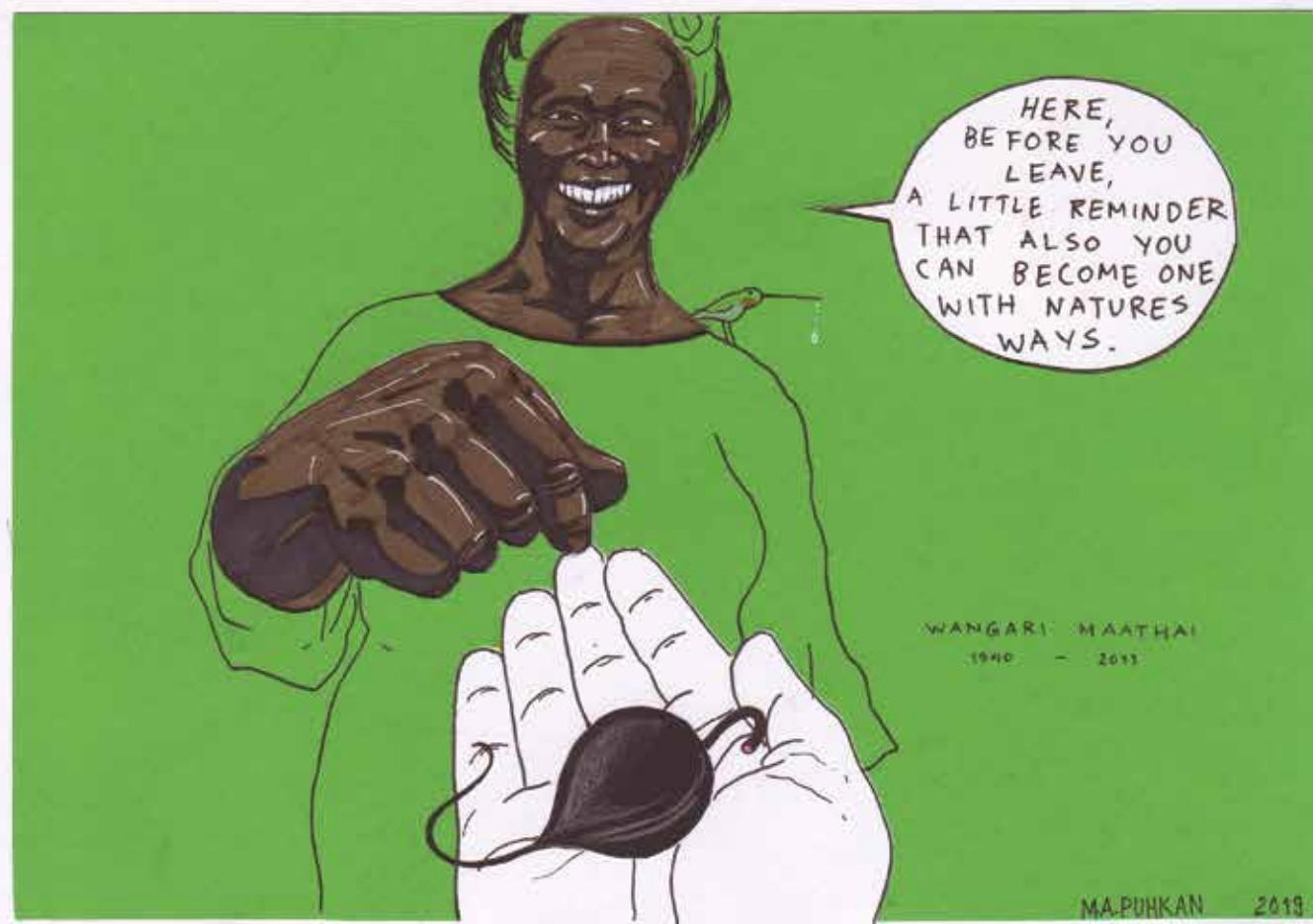
I THOUGHT
THAT MAYBE
I WAS NOT
TREATING
THEM RIGHT

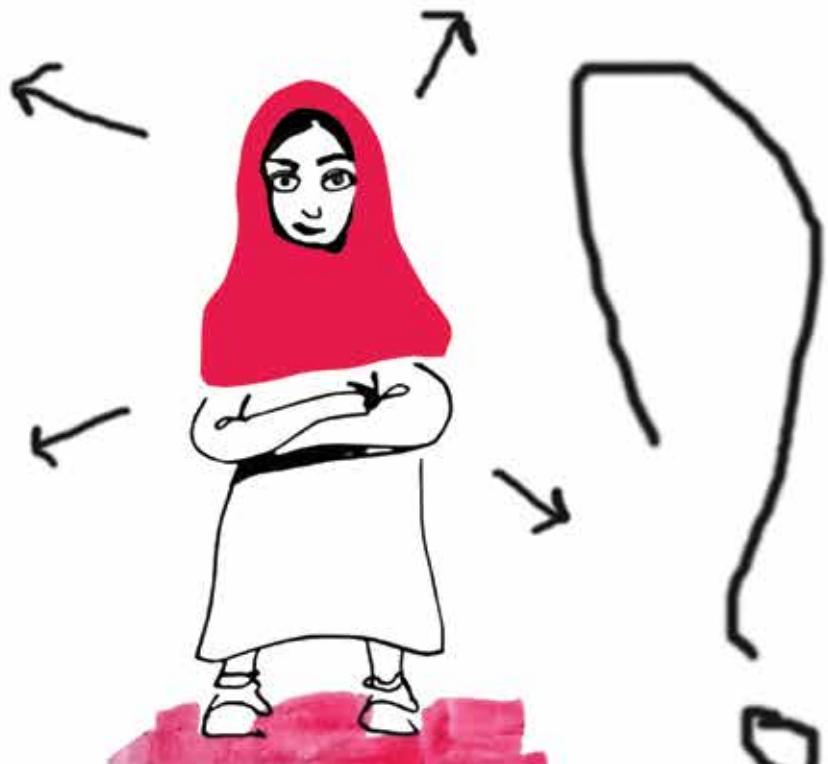
AS TIME
WENT BY...

...THERE WERE
THOSE LITTLE
TADPOLES OUT
OF NOWHERE!
ALMOST IMPOSSIBLE
TO CATCH...

MALALA

WHO is SHE

MALALA Fund

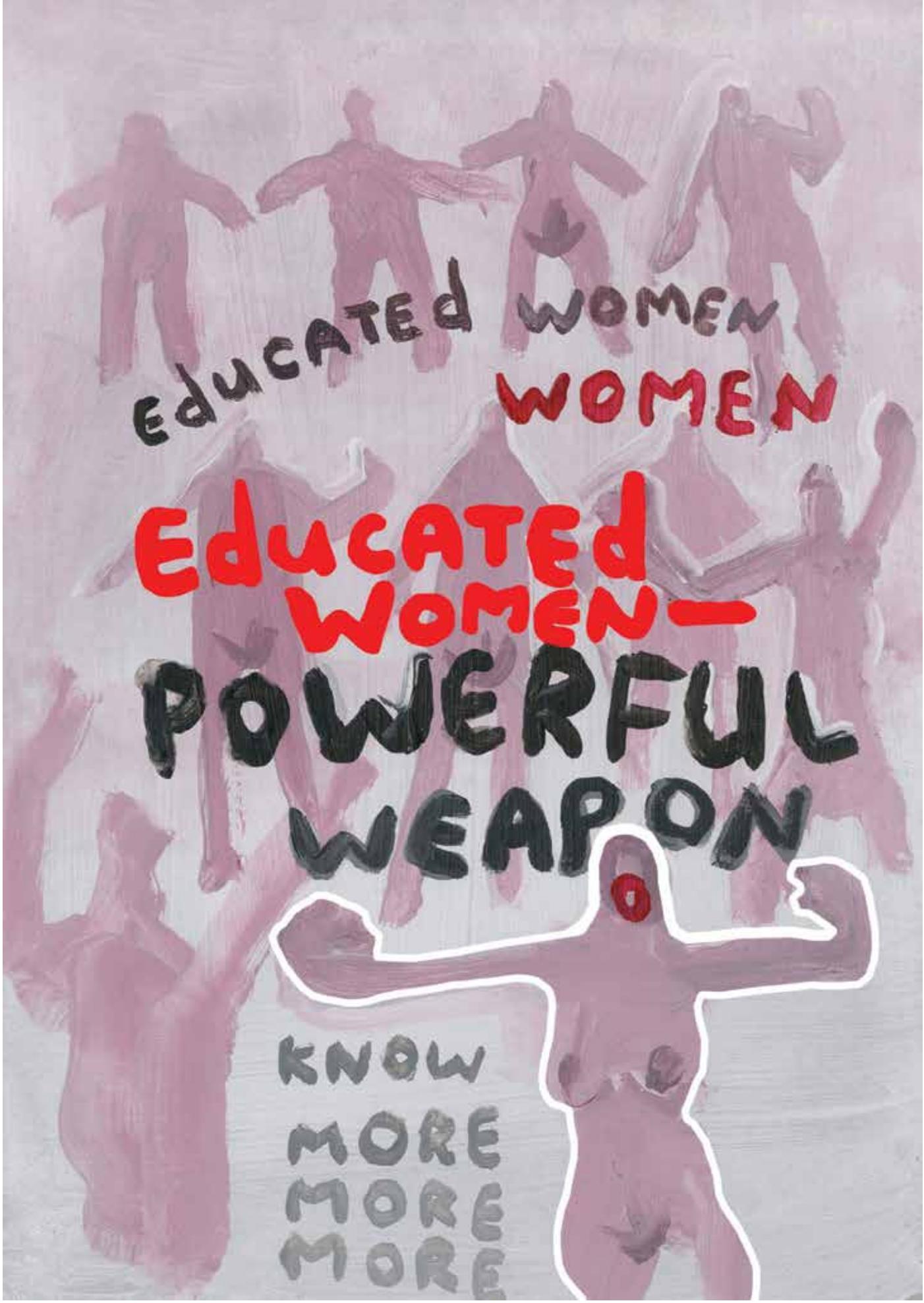
NON
education

CRIME

WHAT ARE THEY AFRAID
OF?
SMART
GIRL?

EDUCATED WOMEN
WOMEN

**Educated
WOMEN –
POWERFUL
WEAPON**

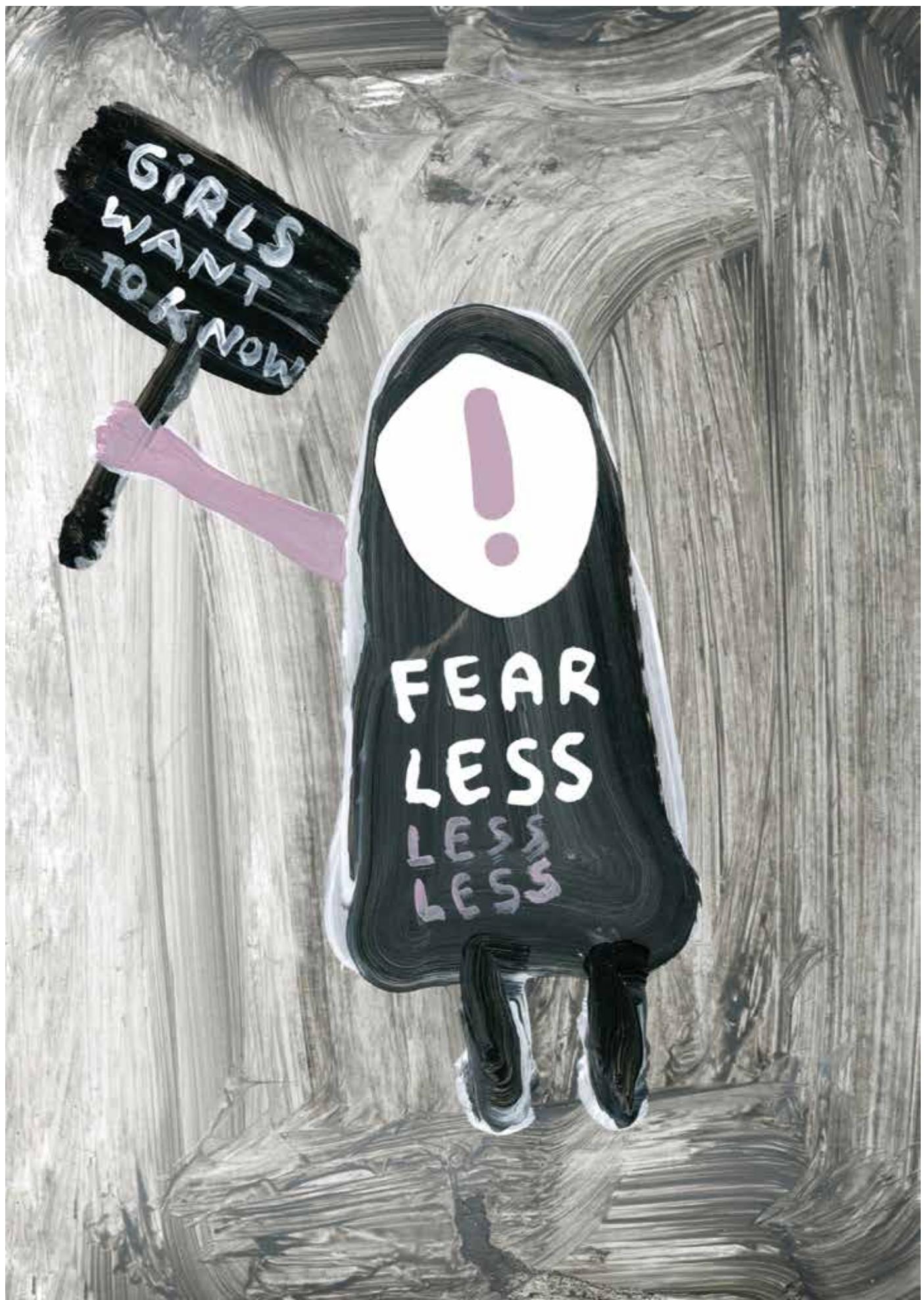
KNOW
MORE
MORE
MORE

DIARY ABOUT LIFE UNDER TALIBAN RULE — documentation of TRUTH

This file is for preview purposes only. © Irina Špakova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Irina Špakova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Irina Špakova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Irina Špakova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

Loodus Sinus

Teema: loodus, ühendus loodusega, keskkonnaaktiv

Arutelu

Koomiksi
joonistamine

Koomiksi
lugemine

Autor: Eva Vēvere (LV)

Koomiksite põhjal: "Wanagari Maathai", autor Mark Antonius Puhkan (EE).

1) Sissejuhatus. Juhendaja (või keegi vabatahtlik) näitab ja loeb koomiksi valjult ette ning palub osalejatel meenutada oma isiklike kogemusi loodusest - kohtumine loomade, putukate, taimede, ilmastikuolude, tekstuuride, helidega või katsetustega, mis andsid põneva kogemuse. (Nende mälestuste esilekutsumiseks võite eelnevalt kaunistada ruumi loodusest pärit materjalidega (näiteks lehed) ja taustaks panna mängima loodushelid. Enne küsimuste esitamist palu osalejatel sulgeda silmad.)

Milline on sinu tugevaim või varaseim mälestus loodusest?

Kuidas see lõhnas, maitses ja tundus?

Kuidas sa esimest korda midagi avastasid?

Milliseid protsesse oled looduses täheldanud? Kuidas loodus toimib?

Mida oled loodusest õppinud?

(10–15 min)

2) Arutelu. Jaga osalejad paaridesse ja palu neil oma mälestuste üle arutada. Kui grupp on väike, saate seda teha kõik koos.

(5–10 min)

3) Koomiks. Palu osalejatel võtta paberileht ja joonistada individuaalselt ning vaikuses oma mälestus loodusest: MILLAL? KUS? MIDA? KUIDAS MA ENNAST TUNDGIN? MIS OLI KÕIGE HUVITAVAM JA PÕNEVAM? MIS ON MINU KÕIGE UUEM LOODUSAVASTUS? (10 min)

4) Grupinäitus. Palu osalejatel asetada joonistused põrandale ja rühmitada need vastavalt kogemustele. Kas suudate leida ühiseid jooni oma mälestustes, tegudes, uudishimu allikates, tunnetes või milleski muus ning sellele vastavalt pildid rühmitada? Küsi grupilt, mida nad nendel joonistel näevad. (Juhendaja saab küsimustega kaasa aidata.) (10–15 min)

5) Kokkuvõte. Vali oma lõputegevus järgmitest valikutest (võimalik on ka kombineerida) või loo enda oma.

Valik 1 – Loe läbi koomiki autori Mark Antonius Puhkan'i kiri, püüa luua isiklik side kunstnikuga ning mõelda, miks ta otsustas jutustada just selle loo ja miks talle lähevad korda just need teemad.

Valik 2 – Jutustage Wangari Maathai lugu - tema ühiskondlikust ja poliitilisest staatusest, keskkonnaaktivismist ning tema rollist looduskaitsjana. Näidake tema kohta videot, et siduda koomiksi tegelaskuju päris inimesega ja inspireerida osalejaid tegutsema selle nimel, millega nad hoolivad!

Grupi suurus: 4–25.

Aeg: 60–100 min.

Materjalid:

Paber (A4 või suurem), pastakas ja mugav looduslähedane koht (kui võimalik).

Eesmärk:

Läbi isiklike mälestuste ja juttude taastada side looduse ja endaga; luua avatud dialoog aktivismist, loodushoiust ja meie isiklikust panusest.

**Kasulikud näpunäited
juhendajale:**

- Muutke ruum hubaseks ja mugavaks – pange taustaks mängima loodushelid, kaunistage loodusest pärit esemete või looduspiltidega. See aitab sessiooni ajal paremini aktiveerida meeli ja mõjud võimendavalt ka refleksiioni protsessile.

- Mõne inimese jaoks võib tegemist olla emotioonaalselt intensiivse kogemusega. Pakkuge vajadusel tuge ja looge turvaline ruum selle kogemiseks.

- See tegevus kinnitab isiklike kogemuste olulisust tänapäeva tähendusrikaste ja jätkusuutlike otsuste tegemisel. Arutelu lõpetamisel võib käsitleda muid küsimusi, mis on osalejate või juhendaja jaoks olulised, näiteks vaprus, tähtsus, mängulitus, isiklik vastutus ja side loodusega meie igapäevalus.

Sa võid olla koolibri!

Autor Mark Antonius Puhkan

Oma lugude valimisel lähtun ma alati samadest põhimõtetest. Esiteks, lugeja tuleb viia sügavale ja tuua ta sealt ka tagasi. Oleks julm jäätta lugeja uppuma loo sügavusse ja mitte aidata teda tagasi pinnale. Samuti oleks solvav jäädva vaid pinnapealseks, justkui öeldes „Ära pane pahaks, aga sa niikuinii ei mõistaks!“. Hea lugu ülendab ka emotsiонаalselt, isegi kui sellele eelneb madalseis. Ma ei pea silmas õnnelikke lõppe, vaid lootust ja enesevõimendamist. Teiseks, lugu peab kandma sõnumit, mis omaks tähdust ka kümne, viiekümne või saja aasta pärast. Ma ei taha, et minu tööd oleksid kaasaegsed, vaid hoopis ajatud. Kui leiate keldrist vana ajalehe, siis harva leidub seal midagi, mis teid ka praeguses hetkes liigutab või provotseerib. Samas, kui haarate sajandeid tagasi kirjutatud hea novelli ja seda lugedes tajute, et midagi pole muutunud. Minu jaoks on need ajatud teemad loodus, inimeseks olemine ja olla inimesena osa ka muust ümbrustsevast.

Mul oli võimalus luua lühike koomiks Wangari Maathai'st. Ma lugesin tema elu kohta, mille eest ta seisis ja kuidas ta otsustas oma väärtestest ka teistele teatavaks teha. Peagi avastasin tasakaalu tema isiklike eesmärkide ja suurema pildi vahel, kuidas kõik on omavahel seotud. Minu jaoks oli inspireeriv, kuidas ta nägi ennast kui osa tervikust ja kuidas ta avas need seosed ka teiste jaoks. Ta on ka suurepärane näide sellest, kuidas eneseareng läbi hariduse, sisemiste veendumustega ja empaatia võib kasulik olla mitte ainult endale, vaid ka tervele kogukonnale ja keskkonnale. Lisaks sellele kannustas mind looma temast lugu jagatud mure looduskeskkonna pärast kodupiirkonnas. Leidsin, et olukord Aafrikas sarnaneb Eestiga, mu kodumaaga. Raiutakse maha iidseid metsasid, eesmärgiga teenida ajutist tulu, samal ajal kui sajandite vanused ökosüsteemid selle tulemusel kaovad. Wangari Maathai koomiksiga liitusin võtlusega väikluse ja ahnuse vastu, mis mõõdab kõike kaubandusliku väärusega.

Seega, alguses oli inimene ja temast inspireerituna valmis jutt. Ma leidsin YouTube'ist temaga mitmeid põnevaid intervjuusid. Soovitan vaadata seda, kus ta jutustab koolibrist. (Sellest ka koolibri salajane allegooriline tegelaskuju koomiksis, kui te märkasite). Koomiksi jaoks valisin aga ühte teise loo tema intervjuust, kus ta räägib oma lapsepõlvest. Selleks oli lugu konnakullestest. Koomiksisse kirjutatud sõnad on enamasti tema enda öeldud sõnad, aga pildid valmisid urimistöö tulemusena, kui sukeldusin tema keskkonda. Otsustasin illustreerida just selle mälestuse, sest minu jaoks sümboliseerib see inimest, kes üritab uesti suhestuda loodusega, milles tsivilisatsioon on teda võõrandanud. Mul tekkisid kohe silme ette pildid habrastes konnakullestest ja kudust inimlapse võimsates kätes. Samal ajal sain esile tõsta seda suurepärasest inimest, keda tunneme tema suurte saavutuste põhjal, ja näidata, et kõik suured asjad saavad alguse väikestest tegudest. Ja sellest koorus ka lõpuidee, kus ta sirutab käed lugeja poole ja ulatab puuseemne. See oli üks tema juhtideedest, et keegi pole lihtsalt kõrvalseisja, vaid me kõik saame maailma parandamiseks midagi ära teha.

Näidake mõnda järgmistest videotest:

- "I will be a hummingbird" - Wangari Maathai 2:01 https://youtu.be/-btl654R_pY

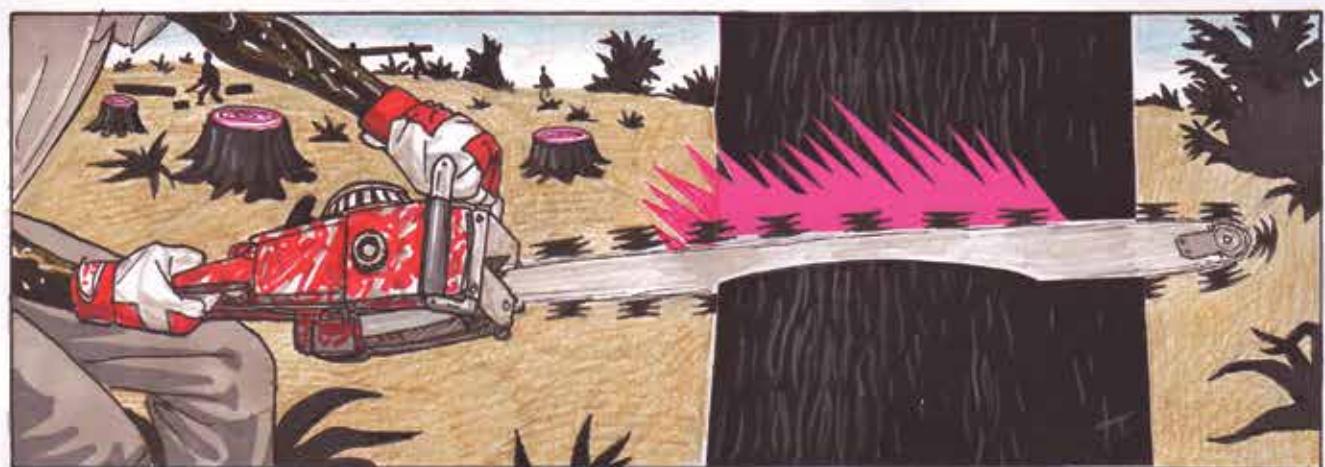
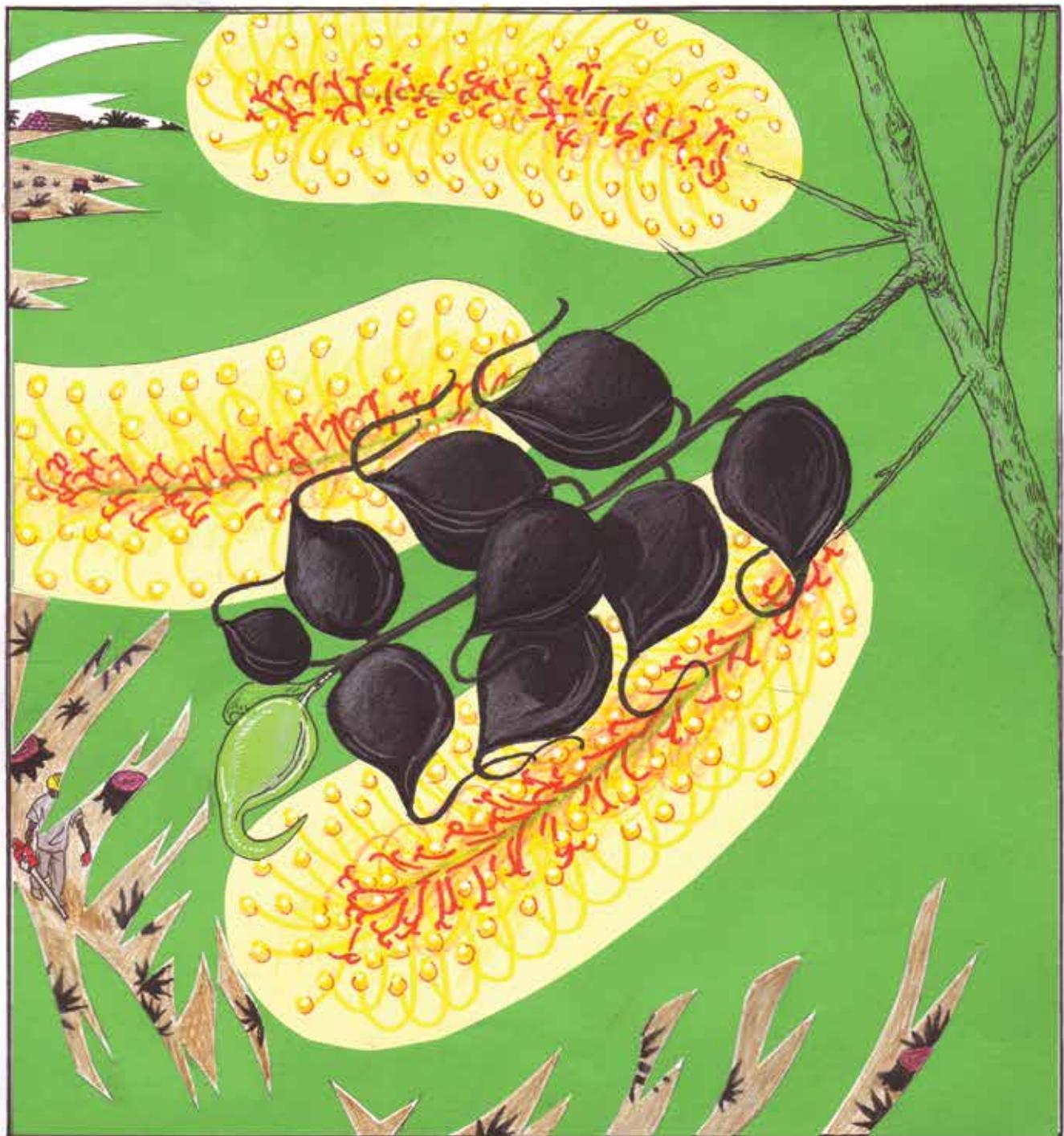
- "Wangari Maathai & The Green Belt Movement" 8:51 <https://youtu.be/BQU7JOxkGvo>

- "Wangari Maathai Tribute Film" 6:51 <https://youtu.be/koMunNH1J3Y>

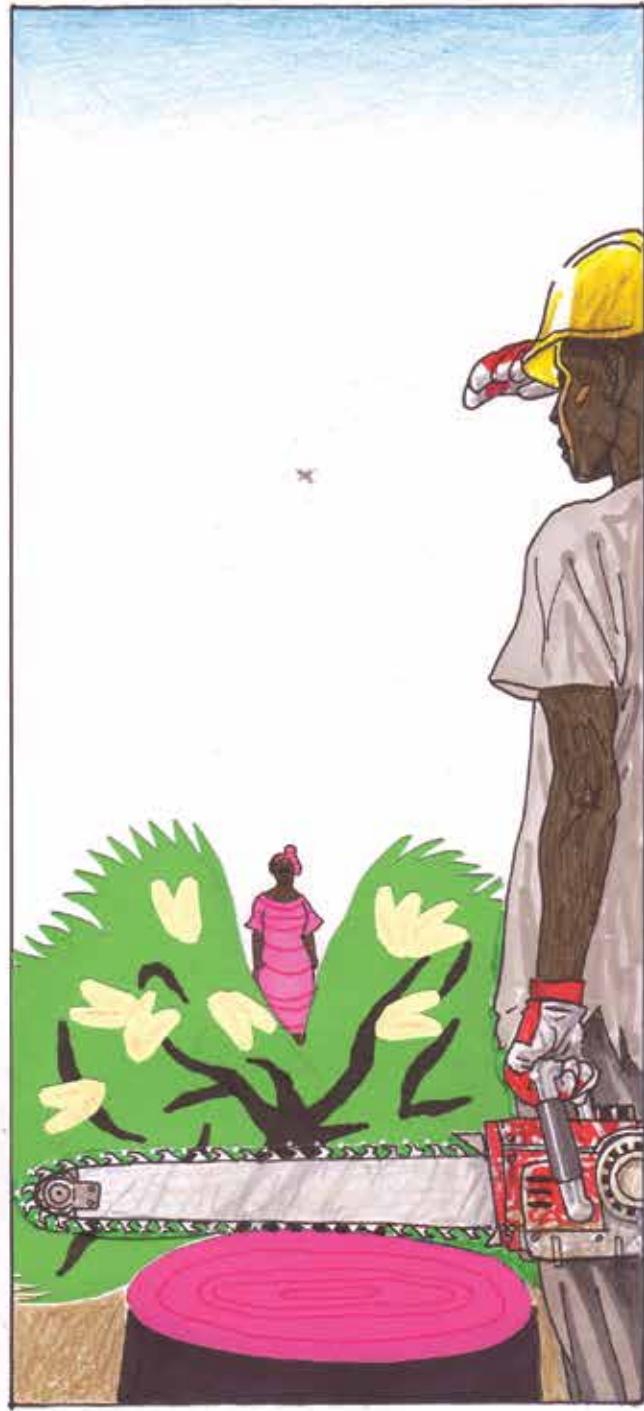
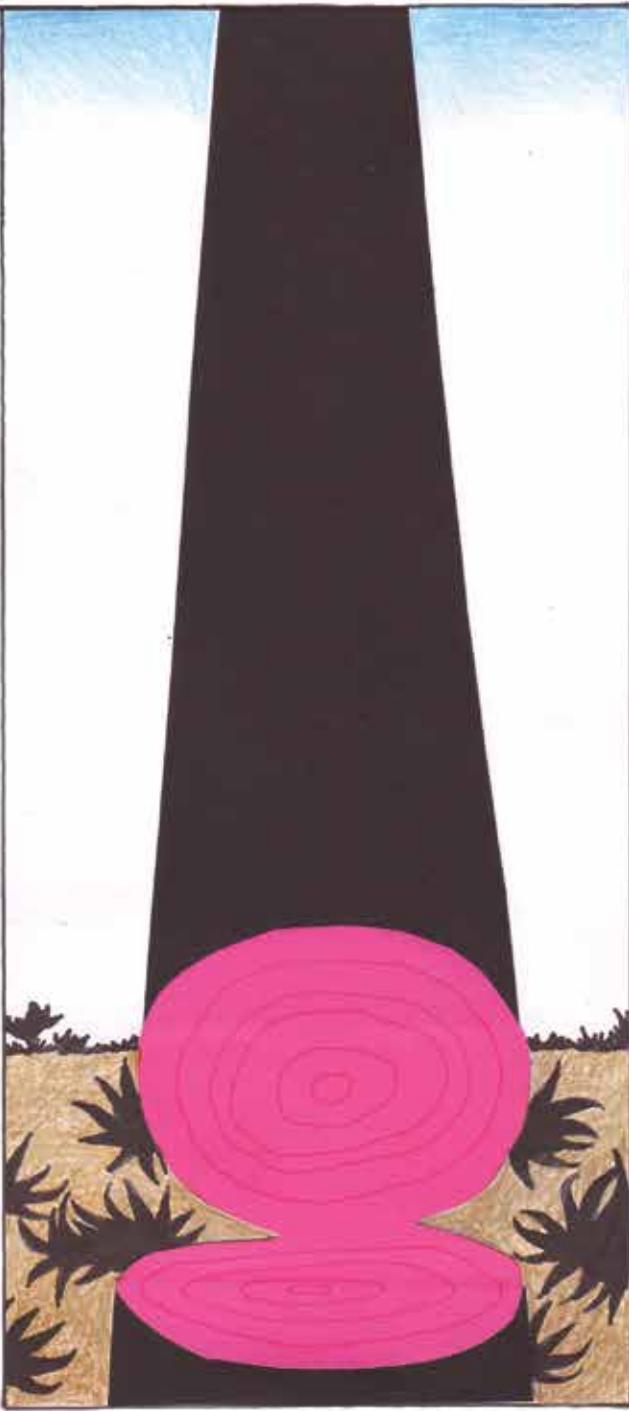
Valik 3 – Võite vaadata töötoa tulemusi ka teaduslikust vaatenurgast ja arutada, mida osalejad õpetöö käigus looduse kohta õppisid. (15– 20 min)

Peegeldamine:

Peegeldamise jaoks koonduge kõik ringi. Anna kõigile enda analüüsimeks ja selle jagamiseks aega. Esita sealjuures suunavaid küsimusi: Jaga lühidalt oma kogemusi töötoast. Milliseid hetki ja emotsiione sa kogesid? Kuidas kirjeldaksid oma seotust loodusega? Mis paneb sind tundma, et olete loodusega seotud või see side hoopis puudub? Millest sa soovid rohkem teada saada? Millest sa hoolid? Kuidas on muutunud sinu suhe loodusega – milline oli see lapsena ja milline on nüüd? Kui saaksid täna valida ühe tegevuse või muuta mõnda oma harjumust, et tugevdada seotust looduse ja planeediga, siis mis see oleks? (15–20 min)

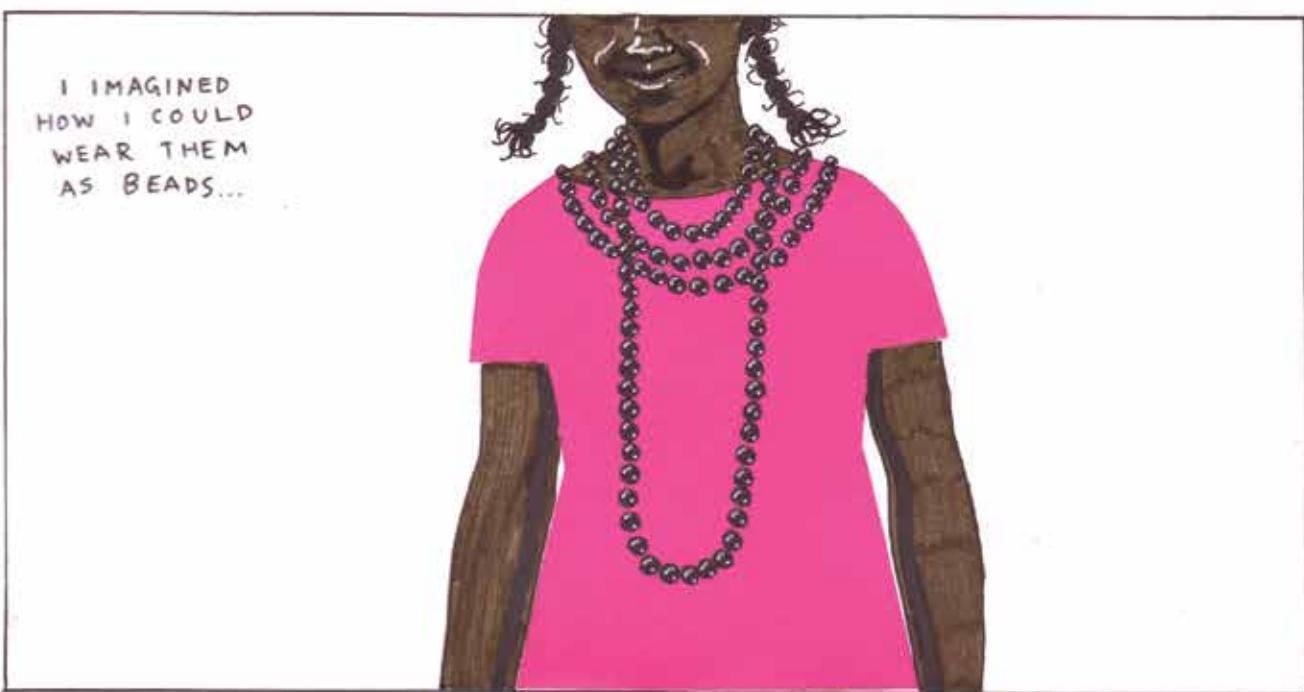
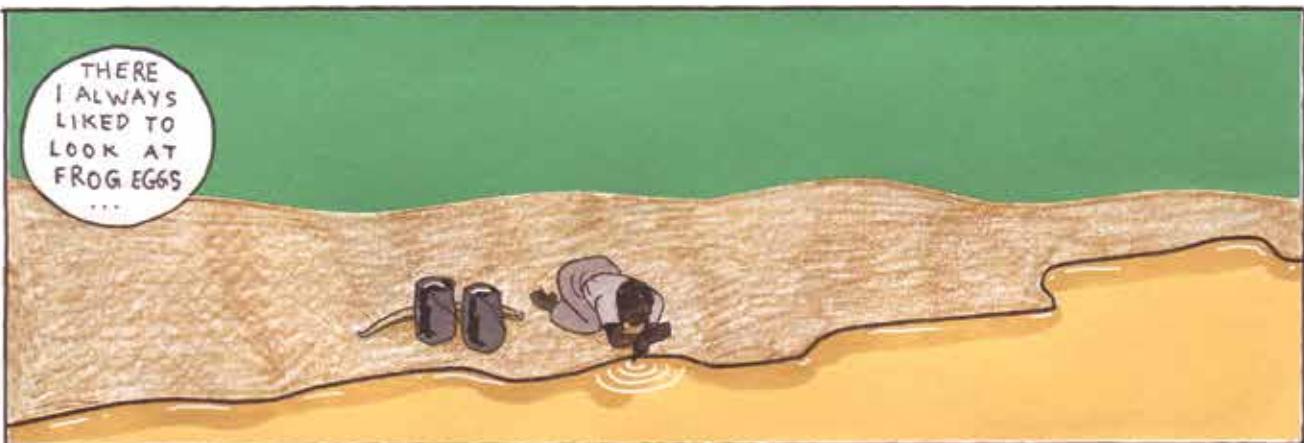

This file is for preview purposes only. © Mark Antonius Puhkan.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

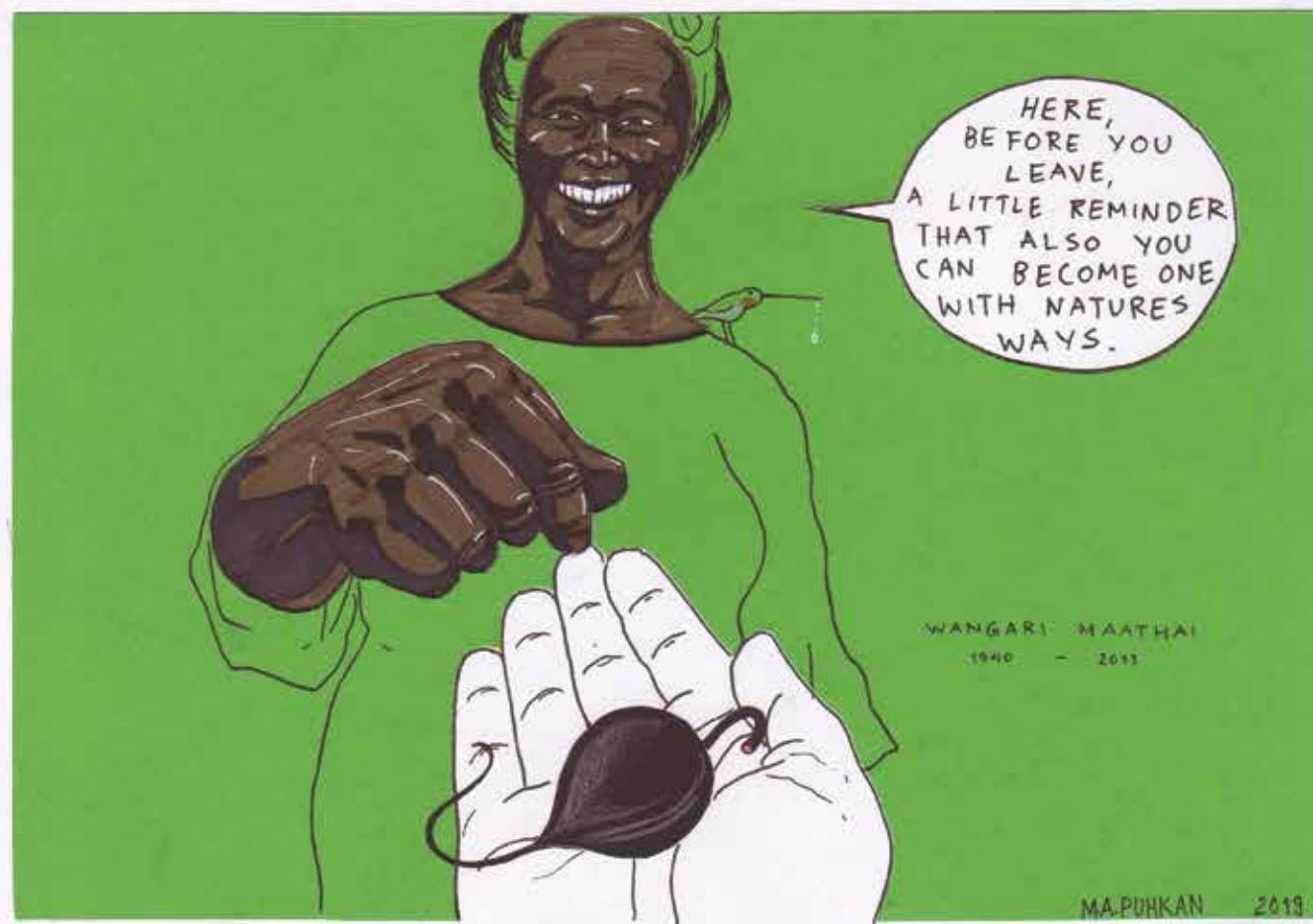

This file is for preview purposes only. © Mark Antonius Puhkan.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

SEE KÜLA ON NÖME...

Ja mis siis?

Teema: elu maapiirkondades

Autor: Mari Jõgiste (EE).

Arutelu

Koomiksi loomine

Näitus

Koomiksi põhjal: "This Village Sucks", autorid Normunds Ozols (LV) ja Giulia Corascello (PT).

1) Sissejuhatus. Palu osalejatel jagada oma mõtteid linnast või külast, kus nad elavad. Mis neile selle juures meeldib ja mida sooviksid muuta? (10 min)

2) Palu osalejatel lugeda läbi koomiks "See küla on nöme" ja palu neil paaris arutada, mille poolest koomiksi küla ja nende kodukoht sarnanevad ja kuidas erinevad. (10 min)

3) Arutelu. Jaga osalejad viielikmelistesse gruppidesse ning palu neil koostada ja teistega jagada loetelu oma kodukohas asuvatest olulistest paikadest. Milliseid kohti nad sooviksid külastajale tutvustada? Mis on nende lemmikkohad? Kuhu inimesed kogunevad? Mida nad seal teevad? Kus saab olla omaette? Kus on sala- ja peidukohad? Kas on mingeid salapäraseid, ohtlikke või hirmutavaid kohti? (15 min)

4) Palu gruppidel joonistada oma küla kaart. Osalejad võiksid olla võimalikult loomingulised, et valmiks üks fantaasiaküllane kaart koos piltide ja tekstiga. (20 min)

5) Iga grupee liige valib kaardilt ühe asukoha ja joonistab selle kohaga seotud loo kohta lühikese koomiksi. Lugu võib olla töeline, inspireeritud tõelistest sündmustest või täielik fantaasia. (30 min)

Grupi suurus: 5-25.

Aeg: 120 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, pliiatsid, pastakad, markerid, pabertahvli või mõni muu vähemalt A1 formaadis paber, kleiplint või kinnitusnäts tööde riputamiseks, koomiksi "See küla on nöme" koopiad.

Eesmärk:

Eesmärk on julgustada noori hindama neid ümbritsevat elukeskkonda, lähenema sellele loovalt ja mõtlema võimalustele, kuidas seda parandada.

Peegeldamine:

Riputage oma töötoa ruumi üles kaartidest ja koomiksitest pop-up näitus. Toid võib seintele kinnitada kleplindiga või riputada üles nööridega. Leidke enda jaoks parim viis. (10 min) Kokkuvõte. Vaadake kõik koos näitust. Palu osalejatel võtta paariidesse ja tutvustada üksteisel oma koomiksit. Arutage terve grupiga: millised jutud üllatasid? kas õppisid oma kodukoha kohta midagi uut? mida? (15 min või rohkem)

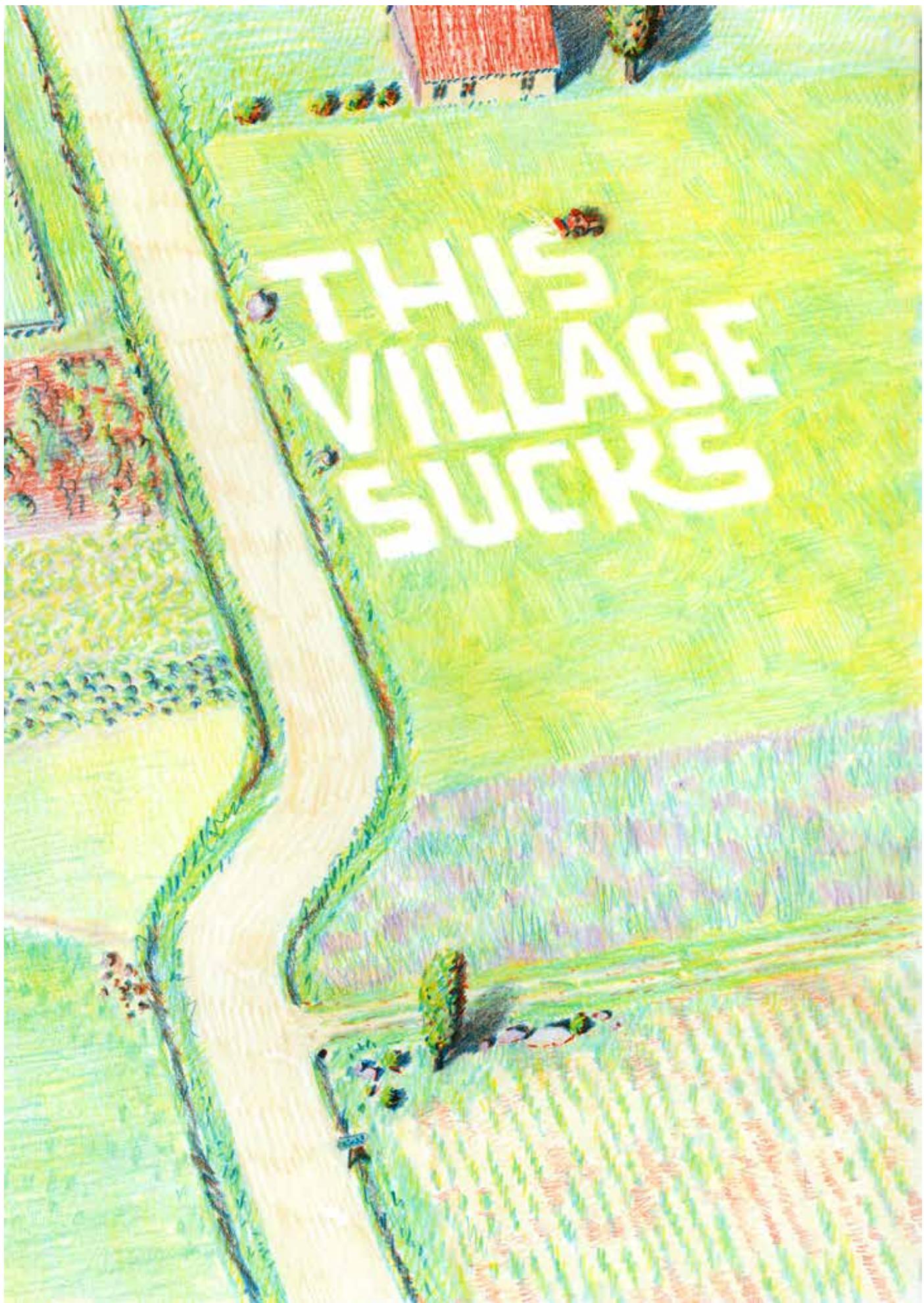

Kasulikud näpunäited juhendajale:

Seda töötuba on võimalik arendada pikemaks projektiks. Osalejad võiksid näiteks:
- Luua turistidele brošüüri või kaardi, kus on peal küla (või linna) salajased ja põnevad vaatamisväärusused.
- Printida koomiksid suurtele paberitele või bänneritele ja

riputada need üles kohtadesse, millega need on seotud.
- Planeerida salajaste kohtade linnatuur.
- Luua lühivideood, mis tutvustavad valitud kohti ja lugusid ning postitada need sotsiaalmeediasse.

- Avaldada koomiksid oma kohalikus ajalehes. Teine võimalus, et noored viivad läbi intervjuud oma perekonna või kogukonna eakate liikmetega. Võimalus külastada näiteks vanadekodu ja koguda nende käest lugusid küla mineviku kohta ning nende põhjal joonistada koomiksid.

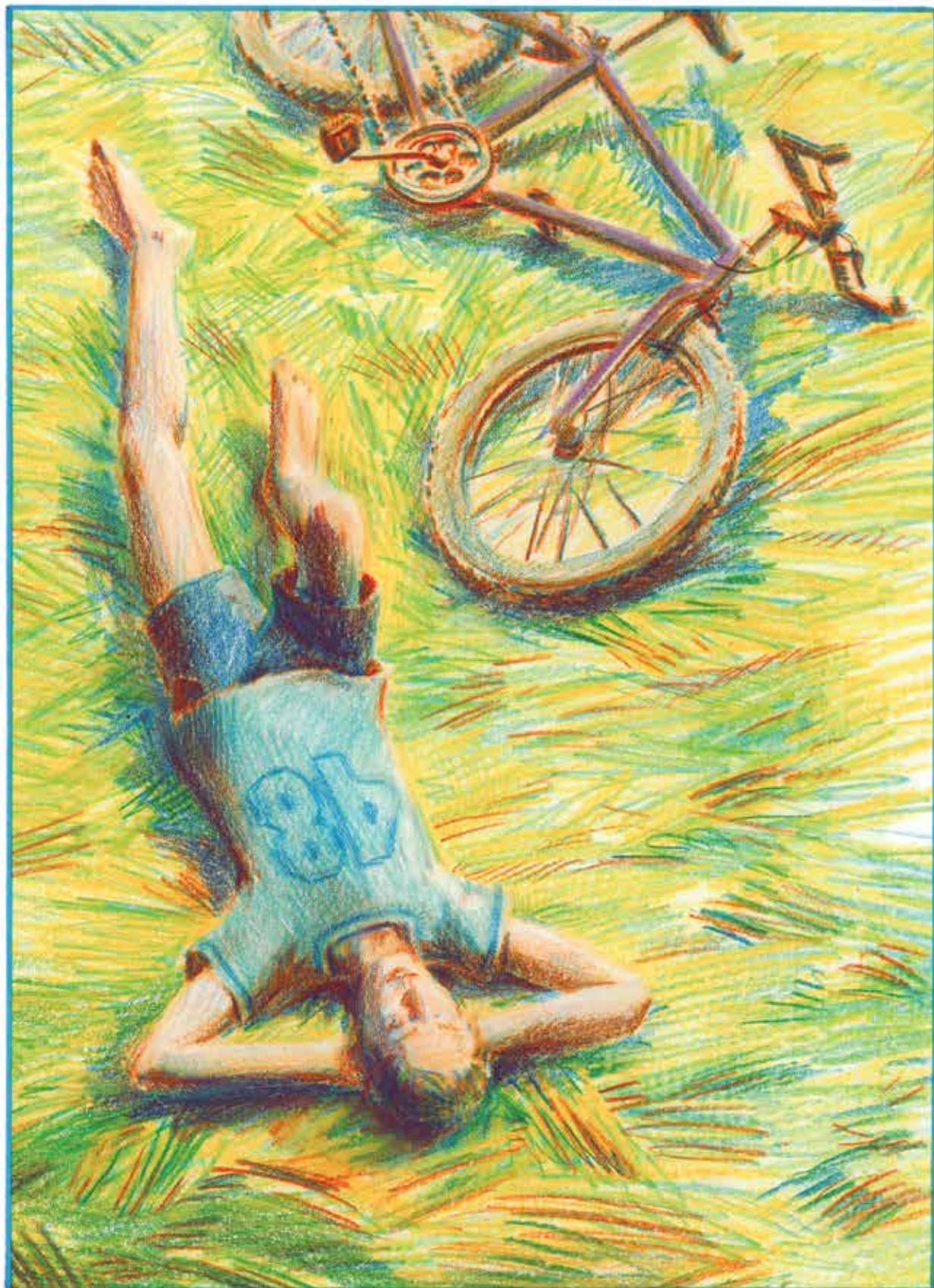
This file is for preview purposes only. © Normunds Ozols, Giulia Corascello.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

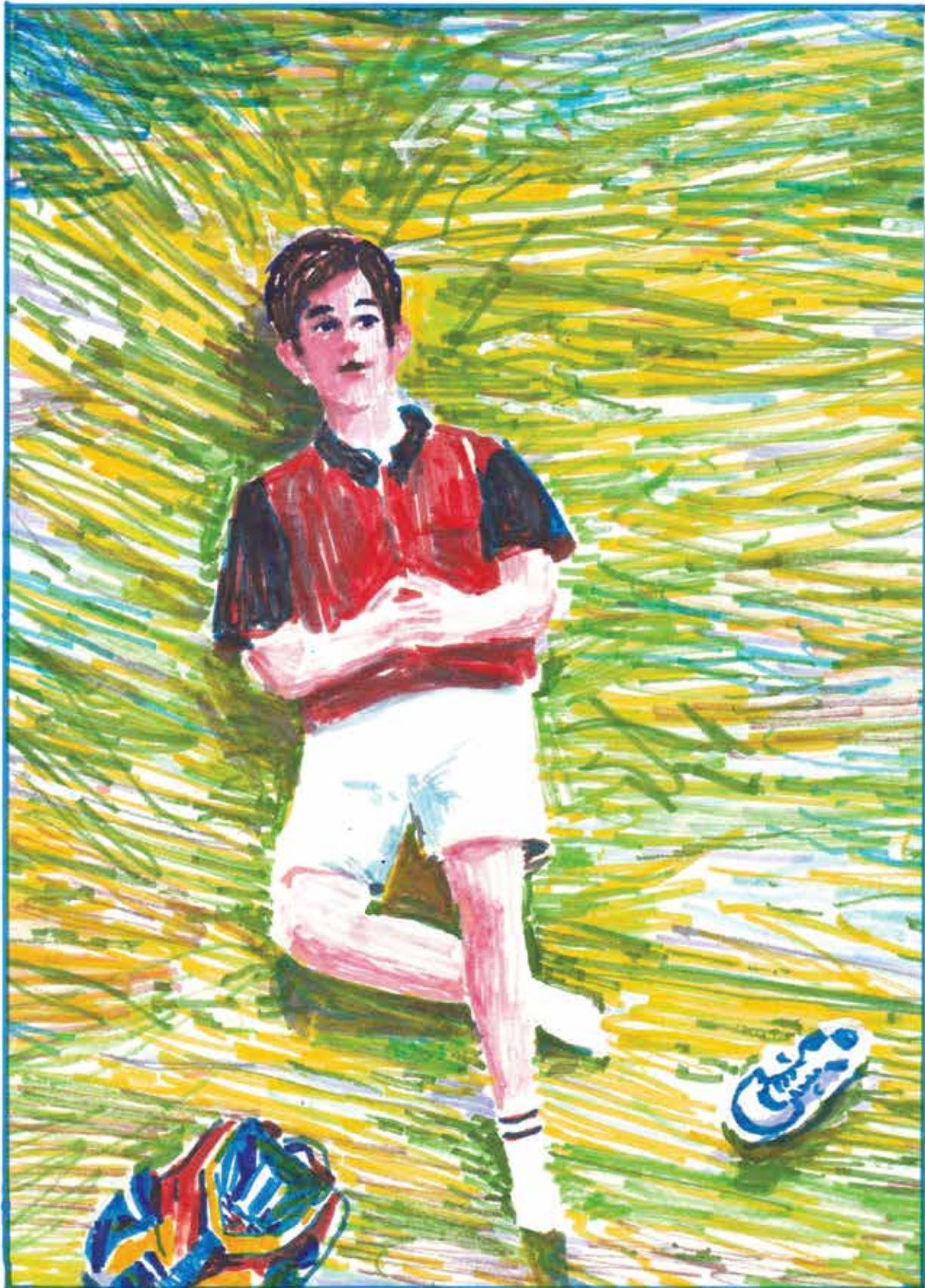
This file is for preview purposes only. © Normunds Ozols, Giulia Corascello.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

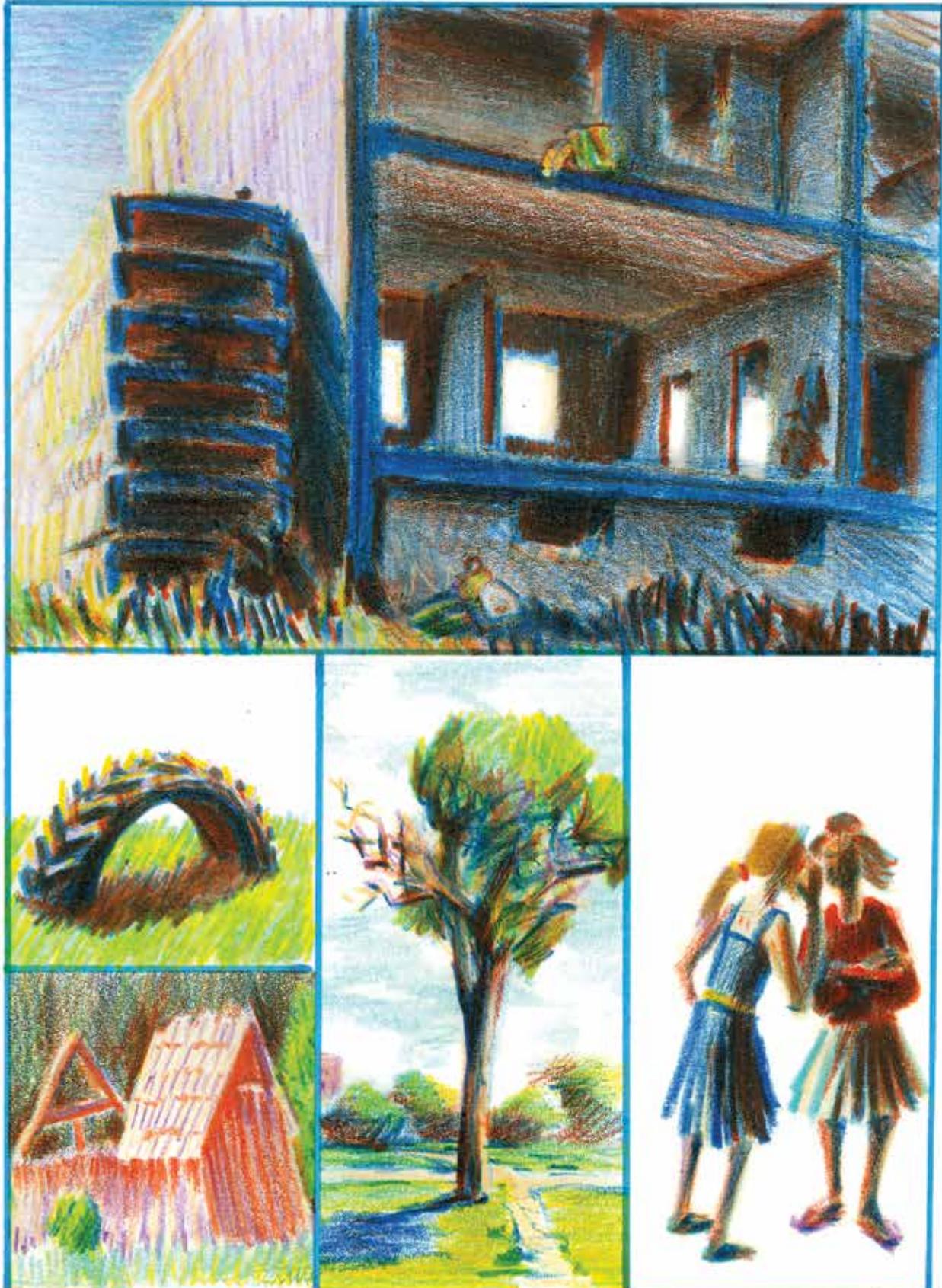
THIS VILLAGE SUCKS!

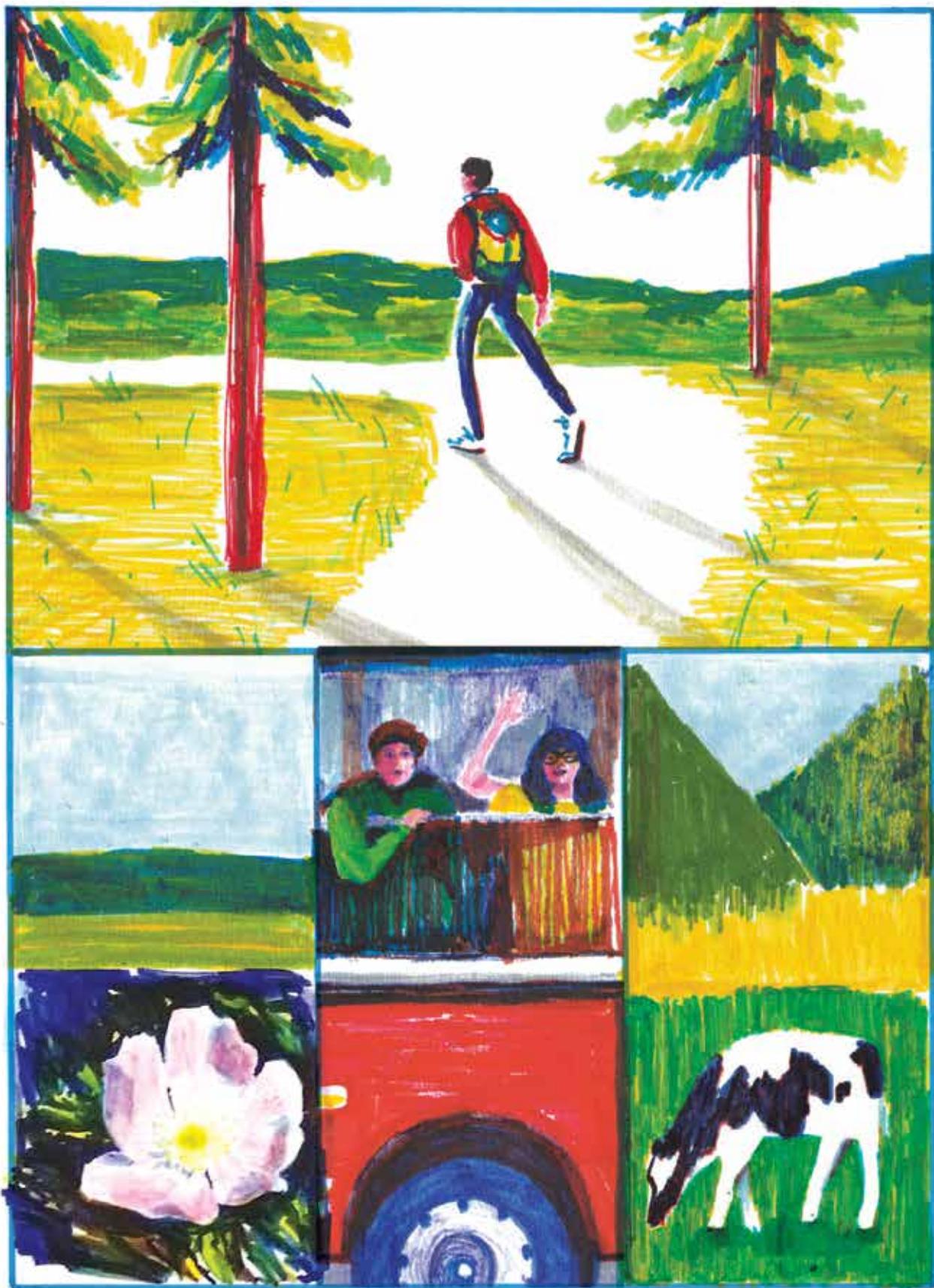
I CAN'T FIX MY BIKE. THEY DON'T SELL ANY PARTS HERE.

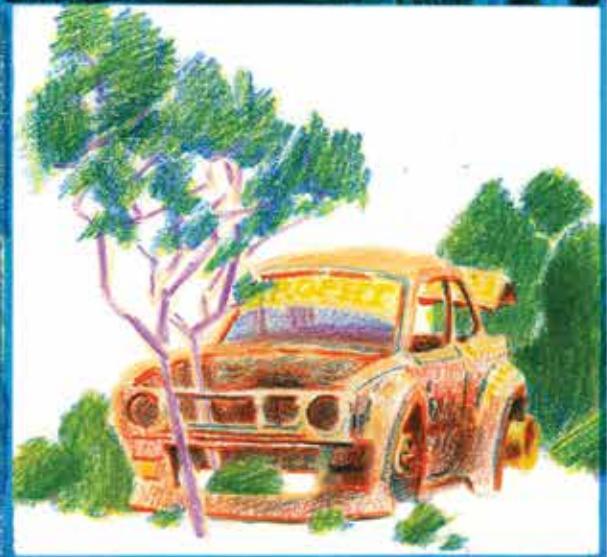
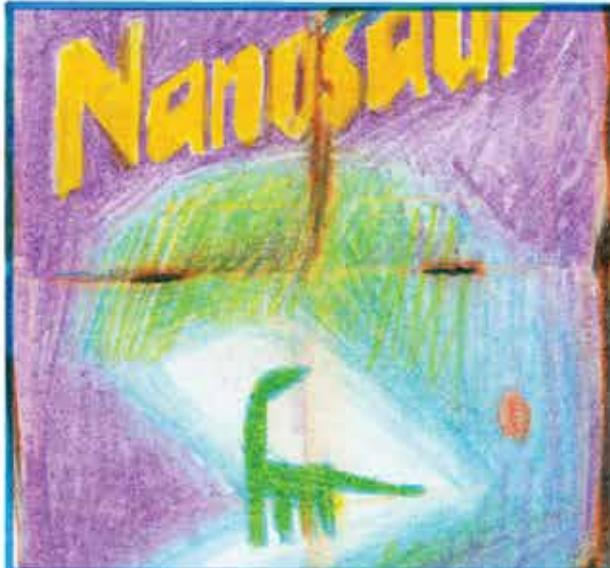
NOTHING EVER HAPPENS.

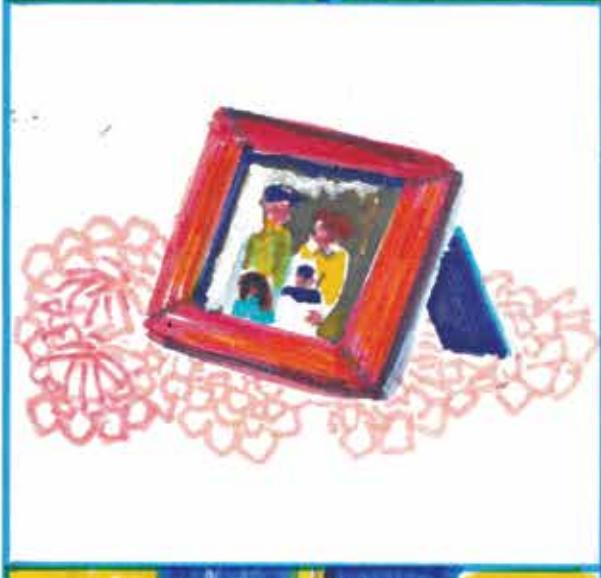
THE SCHOOL SUCKS. THAT TEST IS PROBABLY A PUNISHMENT
FOR WHAT WE DID. DO YOU KNOW WHO WAS THE SNITCH?

I HATE GIRLS. YESTERDAY THEY OCCUPIED THE BUS STOP FOR THE WHOLE EVENING.

MOM SAYS I CAN GO TO THE CINEMA IF I MOWE THE LAWN

THE COACH SAID WE WILL NEVER MAKE IT TO THE TOP.
HE'S THE ONE THAT SUCKS, NOT YOU.

This file is for preview purposes only. © Normunds Ozols, Giulia Corascello.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

YOU MEAN LIKE..

YES.

DO YOU EVER THINK ABOUT MAKING ALL THIS DISAPPEAR?

HEY, MY MUM JUST CALLED. SEE YOU TOMORROW - SAME TIME?
SURE. SEE YA!

Kes ma olen?

Teema: soorollid ja stereotüübhid

Arutelu

Individuaalne
uurimistöö

Kollaž-koomiksi
loomine

Autor: Mari Jõgiste (EE).

Koomiksi põhjal: "Who Am I?", autor Kristīne Martinova (LV).

1) Arutelu: (10 min)

Palu osalejatel nimetada omadussõnu, mis seostuvad poiste ja tüdrukutega. Jagage paber-/kriiditahvel kaheks (poisid ja tüdrukud). Kirjuta mainitud omadussõnad ühele või teisele poolle. Pane tähele, kas nimetatud sõnadega seoses tekib ka erimeelsusi (võib-olla peate mõne sõna jaoks looma uue kategooria või leiavad osalejad, et see sobib mõlemale poole).

2) Tutvusta osalejatele koomiksit, palu neil see läbi lugeda ja seejärel paaris arutada: (20 min)

- Millest see koomiks räägib?
- Kas sa oled märganud midagi sarnast oma peres/klassis/sõprade ringis?
- Kas on olnud mänguasju/mänge, millega sa oleksid soovinud mängida, kuid ei saanud, sest see oli mõeldud poistele/tüdrukutele? Kuidas sa ennast tundsid?
- Mis juhtub, kui poiss või tüdruk soovib teha midagi, mis pole mõeldud tema jaoks? Kas see on sinu arvates õiglane?

3) Murrame koomiksitega stereotüüpe: (45 min)

- Palu osalejatel otsida ja lõigata ajakirjadest välja asjad, mida nende meelest enamasti seostatakse poiste või tüdrukutega.
- Looge väljalöigetest uued koomiksid, mis murraksid tüüpilisi soo stereotüüpe. Koomiks peaks koosnema vähemalt neljast ruudust.

Grupi suurus: 5-15.

Aeg: 90 min

Vajalikud materjalid:

A4 paber, markerid, pabertahvel/ kriiditahvel, pastakad, pliatsid, ajakirjad, käärid, liimpulgad, "Kes ma olen" koomiksid.

Eesmärk:

Tõsta teadlikkust soorollide, stereotüüpide ja nende võimalike kahjulike mõjude kohta. Ergutada lapsi kaaslaste seas nendel teemadel rohkem arutama. Võimestada lapsi ning anda lastele ja noortele rohkem vabadust nende valikutes ja otsustes.

Peegeldamine:

Avage kooli (või noortekeskuse) koridoris või raamatukogus pop-up koomiksinäitus. Palu osalejatel oma koomikseid teistele tutvustada. Nad peaksid selgitama, millise stereotüübiga on tegemist ja kuidas see lugu aitab seda stereotüüpi murda. (15 min)

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Aidake osalejatel koomiksi jaoks välja mõelda lugu. See võib pöhineda mõnel tööstisündinud lool, aga see võib olla ka fantaasialugu superkangelastest, müütilistest olenditest või muudest lõbusatest tegelastest või olukorrast, mis aitab muuta arusaamu poiste ja tüdrukute soorollidest.

- Kuigi selles meetodis on kasutatud selliseid termineid nagu poisid ja tüdrukud, peaksime meeles pidama, et kõiki inimesi ei ole võimalik binaarselt kategoriseerida. Kui see teema aruteludes esile kerib, on hea juhtida osalejate tähelepanu asjaolule, et inimesed võivad olla erinevad.

- Võimalik, et osalejatega on vaja arutada stereotüubi mõiste tähduse üle. Sellisel juhul võiks öelda - "mõtlemine, et kõik konkreetse rühma

inimesed on ühesugused, on stereotüüpne mõtlemine". Palu osalejatel tuua mõni näide. Oluline on meeles pidada, et mitte rühmitamine pole halb, vaid see kui hakatakse arvama, et kõik selle rühma inimesed on ühesugused. Stereotüüpne mõtlemine võib olla probleemne ka seetõttu, et usutakse midagi, mis ei pruugi olla tõsi. Üksköik millisesse rühma kuuluv üksiksik on eriline oma võimete, huvide, tugevuste ja kätumise poolest.

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

THE BABY IS CONFUSED, THEY DON'T KNOW
IF THEY WANT TO BE A GIRL OR A BOY

I WANT TO BE ME

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

This file is for preview purposes only. © Kristine Martinova.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

Kuidas kiusamisega toime tulla?

Teema: kiusamine

Autorid: Francesca Pittau (LV) ja Mari Jõgiste (EE).

Koomiksi põhjal: "How to deal with being bullied?", autorid Joana Mosi (PT), Dagne Aaremäe (EE) ja Leene Künnap (EE).

Juhendaja peaks enne tegevustega alustamist tundma kiusamise põhiteooriat: mis on selle tundemärgid ja mis mitte, kuidas seda märgata ja kuidas reageerida. Palju abistavat materjali võib leida järgmiselt leheküljelt:
<https://kiusamisvaba.ee/kiusamisest/>

1) Kasutage koomiksit „Kuidas kiusamisega toime tulla?” mänguna. Jaga osalejad kolme rühma ja palu igal rühma lugeda sama lugu, aga erineva tegelase vaatenurgast (kiusatu, kiusaja ja pealtnägija). Aruta osalejatega, mis on nende meelest selle koomiksi peamine teema?
Palu neil võrrelda lugu ja viise, kuidas iga tegelane seda koges. Palu osalejatel mõelda, kuidas nemad oleksid nende tegelaste asemel käitunud? Aruta osalejatega põhjuste ja tagajärgede üle. Kas midagi sellist võiks juhtuda ka nende rühmas / klassis / koolis?
Vajadusel selgita osalejatele ka mõnda kiusamise teooriat ja kontseptsiooni. (25 min)

2) Arutelu põhjal looge koos rühmaga definitsioon selle kohta, mis on kiusamine. (Abiks võib olla lehekülg „Vahel tuleb ette konflikte“). Oluline on meeles pidada, et kiusamine on **korduv ja kavandatud** käitumine, mis kahjustab kedagi emotioonaalselt või füüsiliselt ning on sageli suunatud teatud inimestele nende rassi, usu, soo või seksuaalse sättumuse või mõne muu aspekti, näiteks välimuse või puude pärast. Kiusamisega kaasneb tegelik või tajutav **ebavördne võimude vahekord** (kiusajal on kiusatava üle võimu). Kiusamine võib avalduda erinevates vormides: **verbaalne, füüsiline, sotsiaalne, küberkiusamine** jne. (5 min)

3) Palu osalejatel lugeda läbi koomiks „Mis saab siis kui märkan kiusamist“. Arutage seal esitatud sammude ja lahenduste üle ning palu mõelda, mis nende arvates võiks mõjuda. Uuri, milliseid strateegiaid osalejad veel sellises olukorras kiusatava aitamiseks kasutaksid. (15 min)

Arutelu

Koomiksi lugemine

Teater

Sihtrühm (vanus): 13–16.

Grupi suurus: 4–25.

Aeg: 50-120 min

Vajalikud materjalid:
Pabertahvel ajurünnakuks, vaba ruum teatri jaoks, väikesed paberid.

Eesmärk:
Rääkida kiusamisest, luua õppimisruum võimalike lahenduste ja sotsiaalsete oskuste arendamise jaoks.

Kasulikud näpunäited juhendajale

Lisa juurde definitsioone ja näiteid nii palju kui vaja, et teema oleks võimalikult selge (selleks viidake ülaltoodud allikatele). Lisategevusena võib sisse tuua ka draama meetodi ja pärast kiusamise definitsiooni loomist saate jätkata järgmiste tegevustega:

- Jaga osalejad väiksematesse rühmadesse (3-5 osalejat). Palu neil koostada lühike etendus (maksimaalselt 5 minutit), mis pöhineb ühel neist võimalikest olukordadest: valestimõistmine, stereotüüpide loomine, hindamine, isolatsioon, sildistamine (vajadusel abista definitsioonide ja näidetega). (25 min)

- Lase rühmadel esitada üksteisele oma etendusi. Arutage situatsioonide ja tegelaste tunnete üle. (35 min)

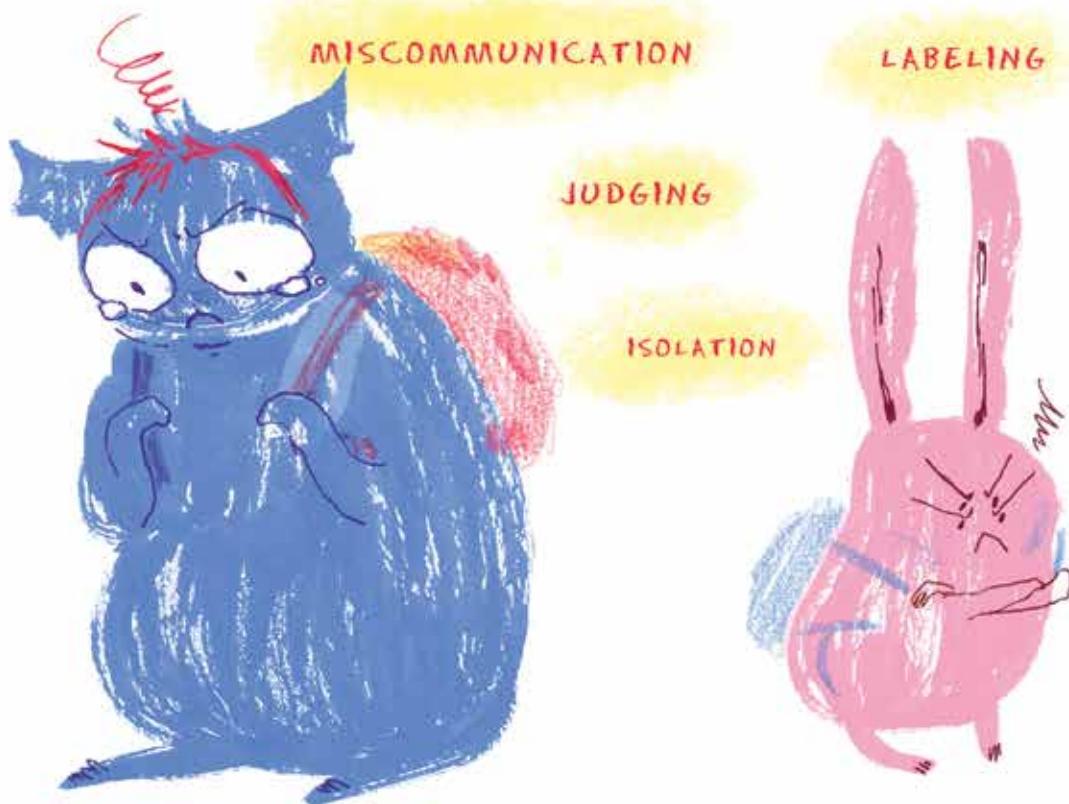
4) Lõpetuseks tehke uute teadmiste kohta kokkuvõtted ja hinnake tegevusi sellest lähtuvalt. Palu osalejatel paberile kirja panna oma reaktsioon, kui nad peaksid kiusamist pealt nägema. Palu neil paber alles jäätta ja lugeda seda uuesti ühe nädala pärast ja siis ühe kuu pärast. (5 min)

- Kui oled tuttav foorumteatri meetodiga, saad osalejate loodud etendused koondada üheks foorumteatri katseks. Kuidas luua foorumteatri formaadis näitemängu? Meetodi kirjeldus asub siin: <https://dramaresource.com/forum-theatre/>

Alternatiivina võib etenduste asemel paluda osalejatel luua hoopis koomiksid.

**CONFLICTS DO HAPPEN.
AND MOST OF THEM, ARE DUE TO LACK OF
EMPATHY, WHICH LEADS TO:**

SOMETIMES, IF IT BECOMES REGULAR AND SYSTEMIC, CONFLICT AND AGGRESSION CAN LEAD TO BULLYING WHICH CAN CAUSE SERIOUS DAMAGE IN THE FUTURE TO ANY OF THE PARTS INVOLVED, RESULTING IN A WEAKER COMMUNITY AND A MORE NEGATIVE ENVIRONMENT.

CONFLICT CAN BE A ONE-TIME CONFRONTATION BETWEEN EQUALS WITHOUT INTENTIONAL HARM. HOWEVER, BULLYING UNLIKE CONFLICT IS REPEATED AND INTENTIONAL HARMFUL BEHAVIOUR IN AN UNEVEN POWER RELATIONSHIP.

SO, HOW CAN WE DEAL WITH BULLYING?
HOW CAN WE RESOLVE THAT AND, SPECIALLY,

HOW CAN WE LEARN FROM THAT?

EMPATHY CAN BE THE KEY: UNDERSTANDING AND CARING ABOUT ANOTHER PERSON'S FEELINGS AND ACTING TO SUPPORT THEM.

RESPECT THAT EVERYONE
HAS THEIR OWN THOUGHTS,
FEELINGS AND IDEAS.

AVOID JUDGING, DON'T RELY
ON LABELS - LEARN HOW
OTHERS LIKE TO BE TREATED.

BE HONEST AND SHARE YOUR
FEELINGS! BUT ALSO, BE
CONSIDERATE OF OTHER'S.

LEARN TO LISTEN AND BE
PATIENT.

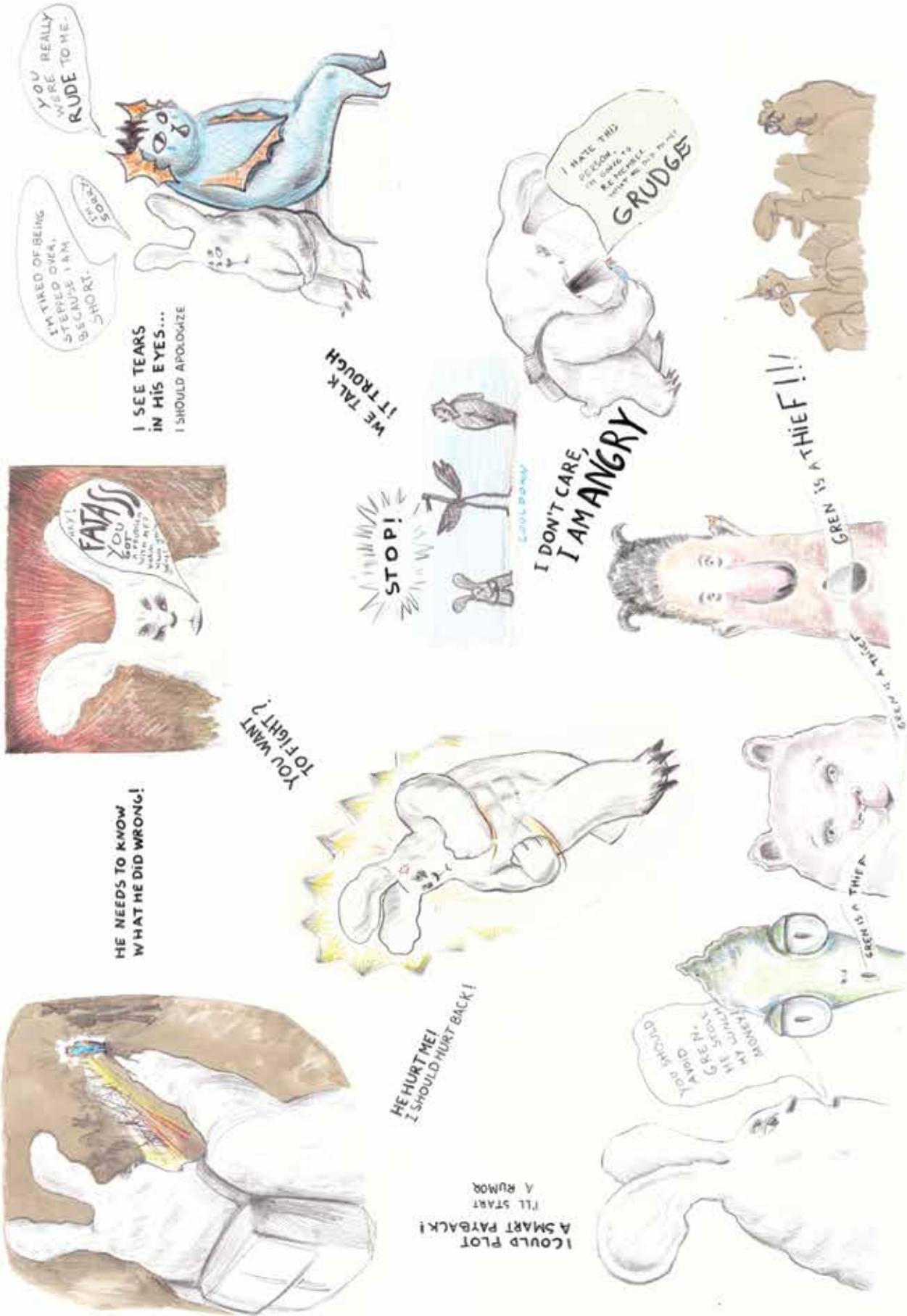
IN DOUBT, ASK
FOR HELP! AND
BE OPEN TO
OFFER
SUPPORT.

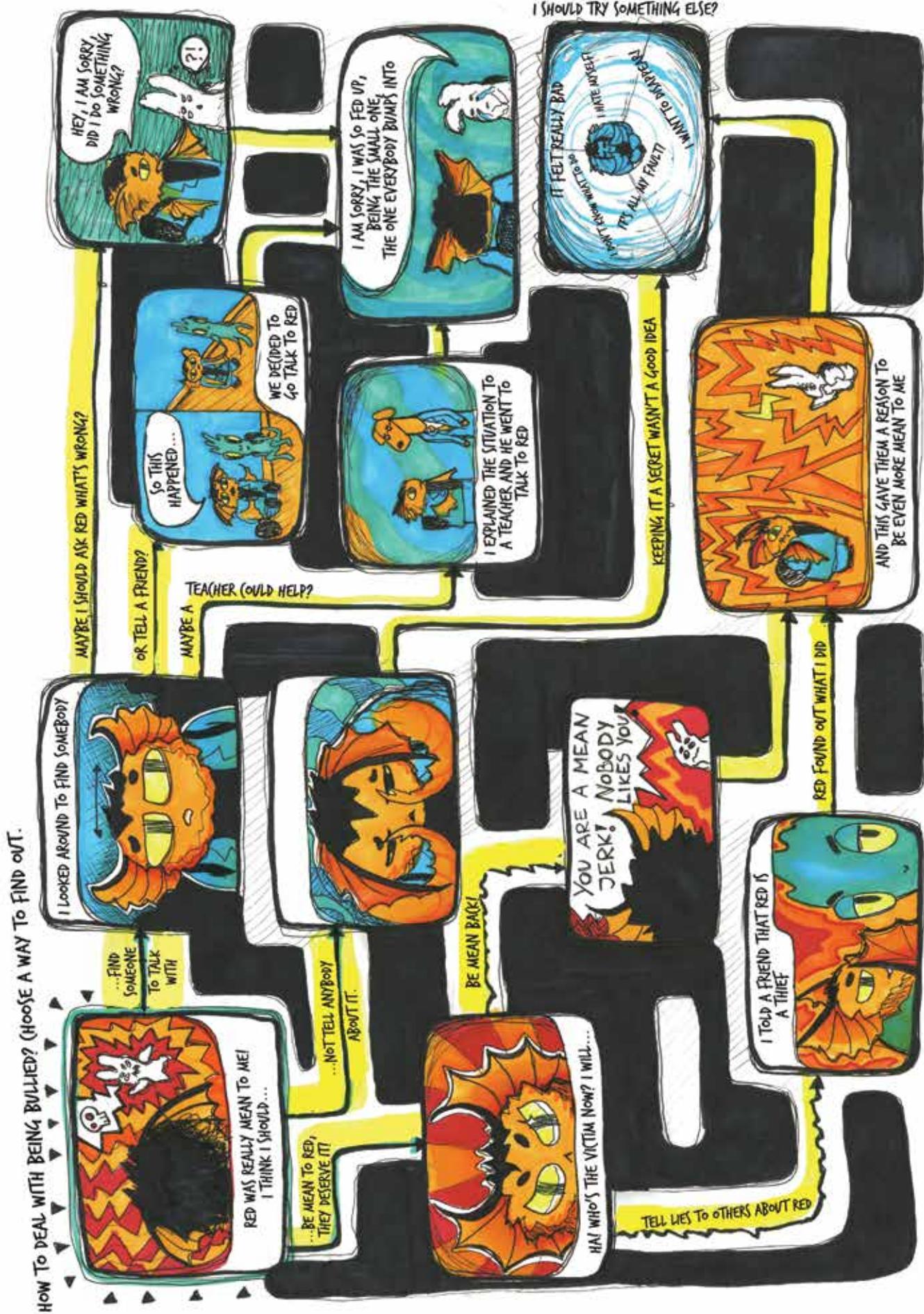
IT'S OK TO NOTICE
DIFFERENCE - EMBRACE IT
AS PART OF THE COMMUNITY!

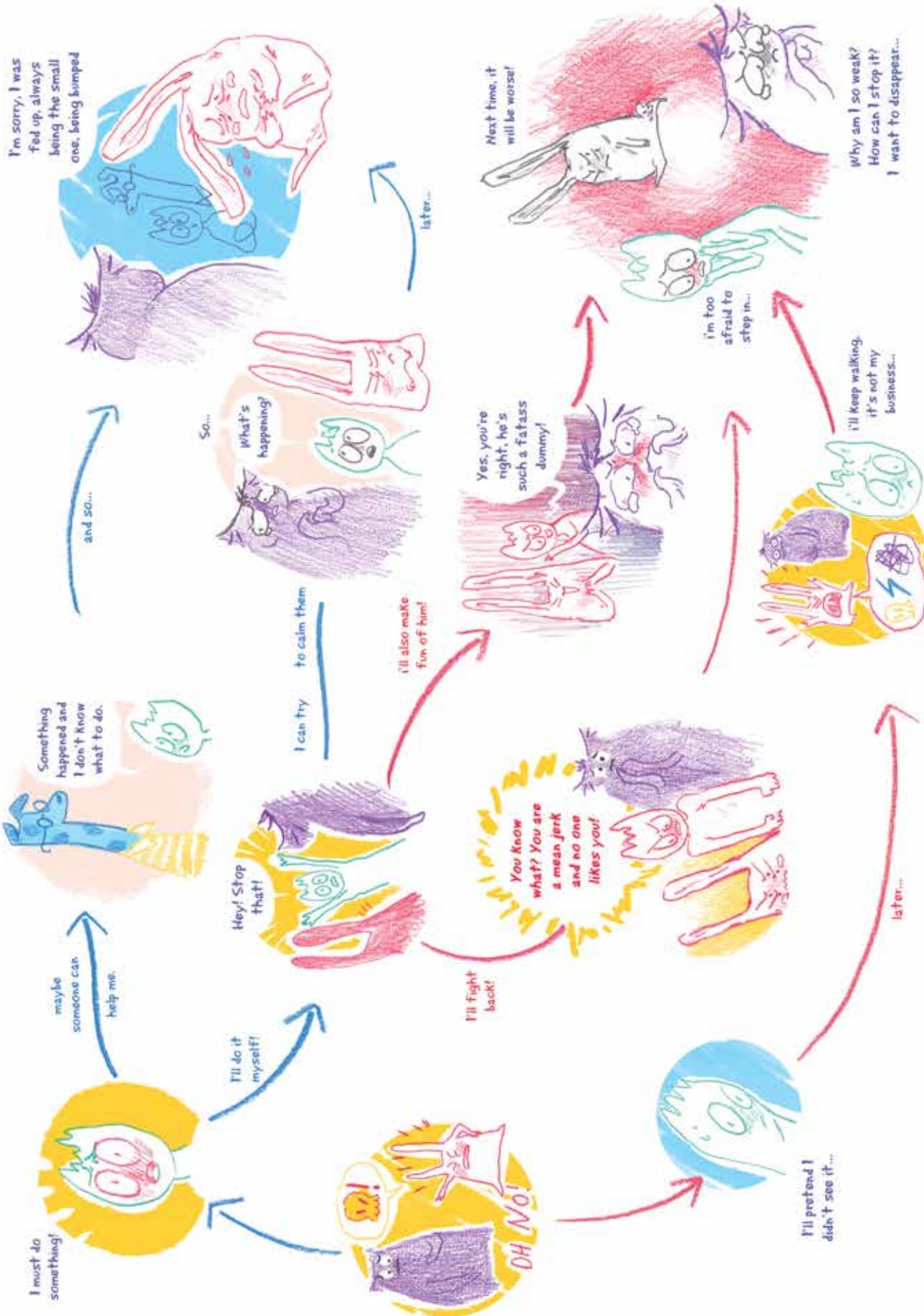
Bully's perspective

Bullied person's perspective

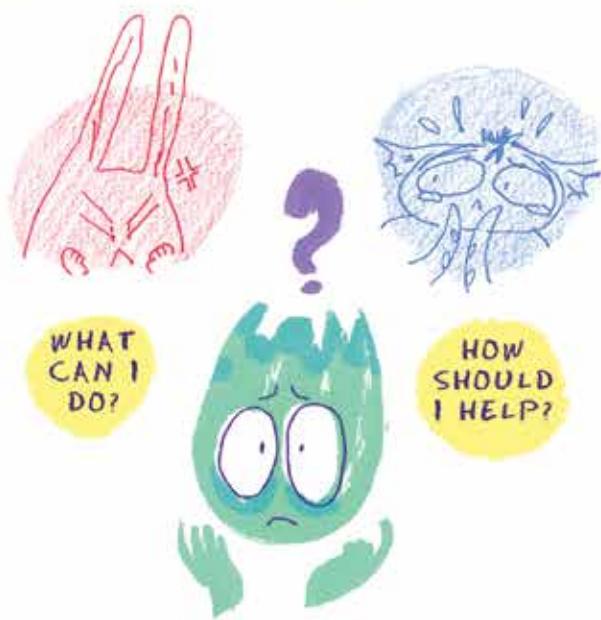

Bystander's perspective

SO, WHAT IF I WITNESS A BULLYING SITUATION?

1. FIRST OF ALL, DECIDE IF YOUR ACTION IS VALUABLE TO SOLVE THE BULLYING SITUATION.

2. SHOW CONCERN, TALK TO EACH PARTY, SEPARATELY.

3. ASK QUESTIONS
THAT CAUSE THE AGGRESSOR
TO REFLECT ON THEIR ACTIONS.

3. AVOID PICKING SIDES.
TRY TO LISTEN AND UNDERSTAND
EACH PARTY POINT OF VIEW.

YOU CAN ALSO ASK FOR HELP!

IT IS OK TO ASK FOR HELP IF YOU DO NOT KNOW OR CANNOT TAKE ACTION YOURSELF, OR IF IT IS DANGEROUS FOR YOU!

Kas sa näed, mis toimub teisel pool maakera?

Teema: stereotüübidi ja kriitiline mõtlemine

Grupi arutelu

Koomiksi lugemine

Autor: Beatriz Branco (PT).

Koomiksi põhjal: "What's next?", autor Maria Goes (PT).

1) Sissejuhatus: Selgita osalejatele, et tunni teemaks on eelarvamused, müüdid ja stereotüübidi. Vastavalt grupile ja selle vajadustele on võimalik valida veel kitsam teema. (5 min)

2) Tutvusta koomiksit "Mis saab edasi?" ja palu osalejatel see läbi lugeda. (5 min)

3) Alusta arutelu järgmiste küsimustega:

Kas saite koomiksist aru? Kas see oli selge või segane? Mis on ulatus? Kui vaatate kera ühelt küljelt, kas näete selle teist külge?

Kasutage neid küsimusi müütide ja stereotüüpide ühendamiseks koomiksiga. Võimalik on esitada täiendavaid küsimusi konkreetse teema kohta. (10-15 min)

4) Jaga igale osalejale üks paberileht ja palu neil üles kirjutada üks nende enda või neile teadaolev stereotüüp (seo varem valitud teemaga). (5 min)

5) Kogu kõik paberid korvi sisse kokku.

6) Palu osalejatel püsti tööst ja ring moodustada.

7) Palu igal osalejal valida korvist üks paber ja hoida seda enda käes.

8) Palu ühel osalejal jagada müüti/stereotüpi, mis on tema paberile kirjutatud. Arutage grups selle teema üle. Tehke sama kõikide paberitega. (20 min)

9) Peegeldamine - kokkuvõtteks palu osalejatel kommenteerida, kuidas nad ennast peale sellist arutelu tunnevad ja kas nad avastasid enda või teiste kohta midagi uut. (20 min)

Arutelu võib lõppeda mõningate selgitustega stereotüüpide kohta ja kuidas neid ületada.

Grupi suurus: 4–10.

Aeg: 70-90 min.

Vajalikud materjalid:

Koomiks "Mis saab edasi?", A4 paber, pliiatsid ja markerid.

Eesmärk:

Kriitilise mõtlemise arendamine; müütide, stereotüüpide ja eelarvamuste murdmine.

Kasulikud näpunäited juhendajale:

- Õppige oma gruppi enne selle tegevusega alustamist tundma. Mõne jaoks võib see olla tundlik teema.

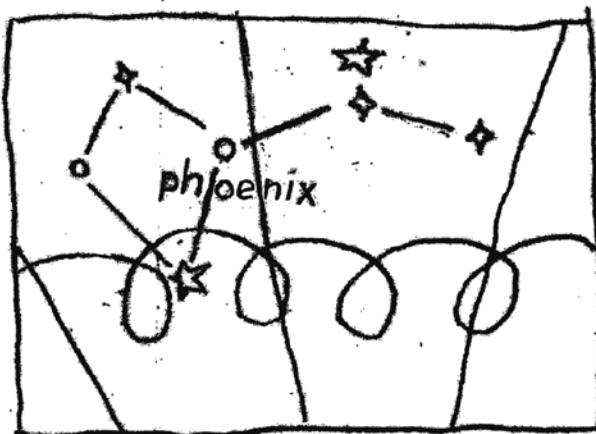
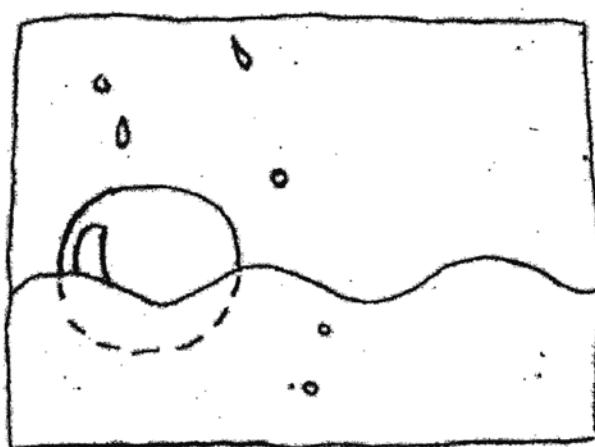
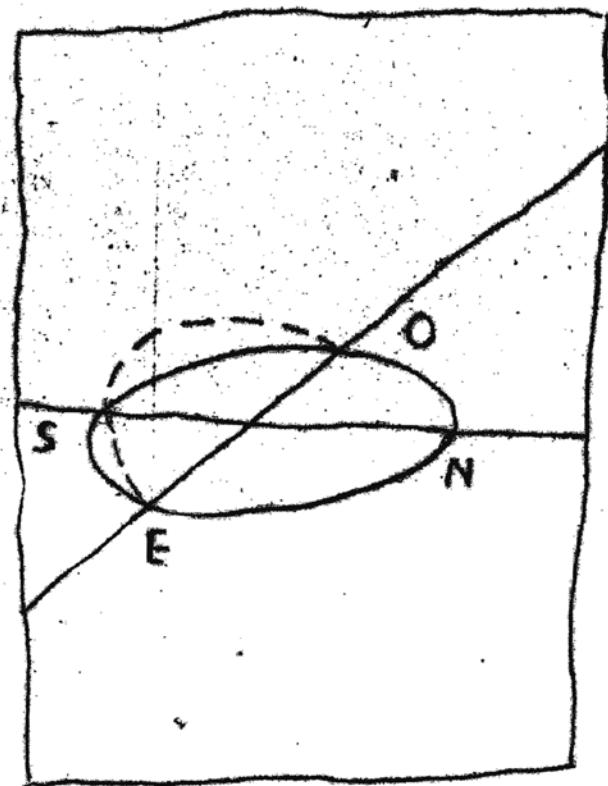
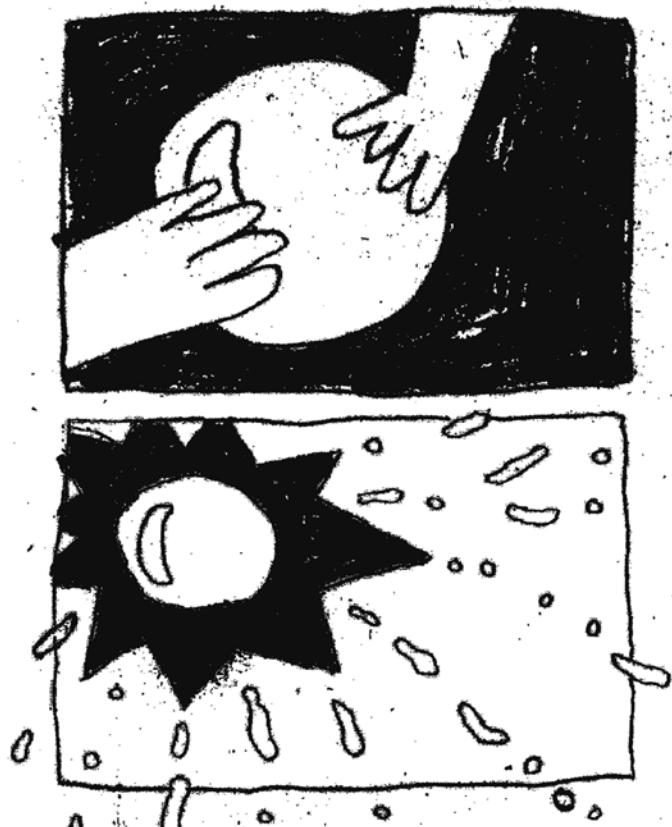
- Juhendajal on arutelude ajal oluline roll, seetõttu rääkige ainult teemadel, milles tunnete ennast mugavalt.

- Tegevuse lõpus jäta piisavalt palju aega peegeldamise jaoks.

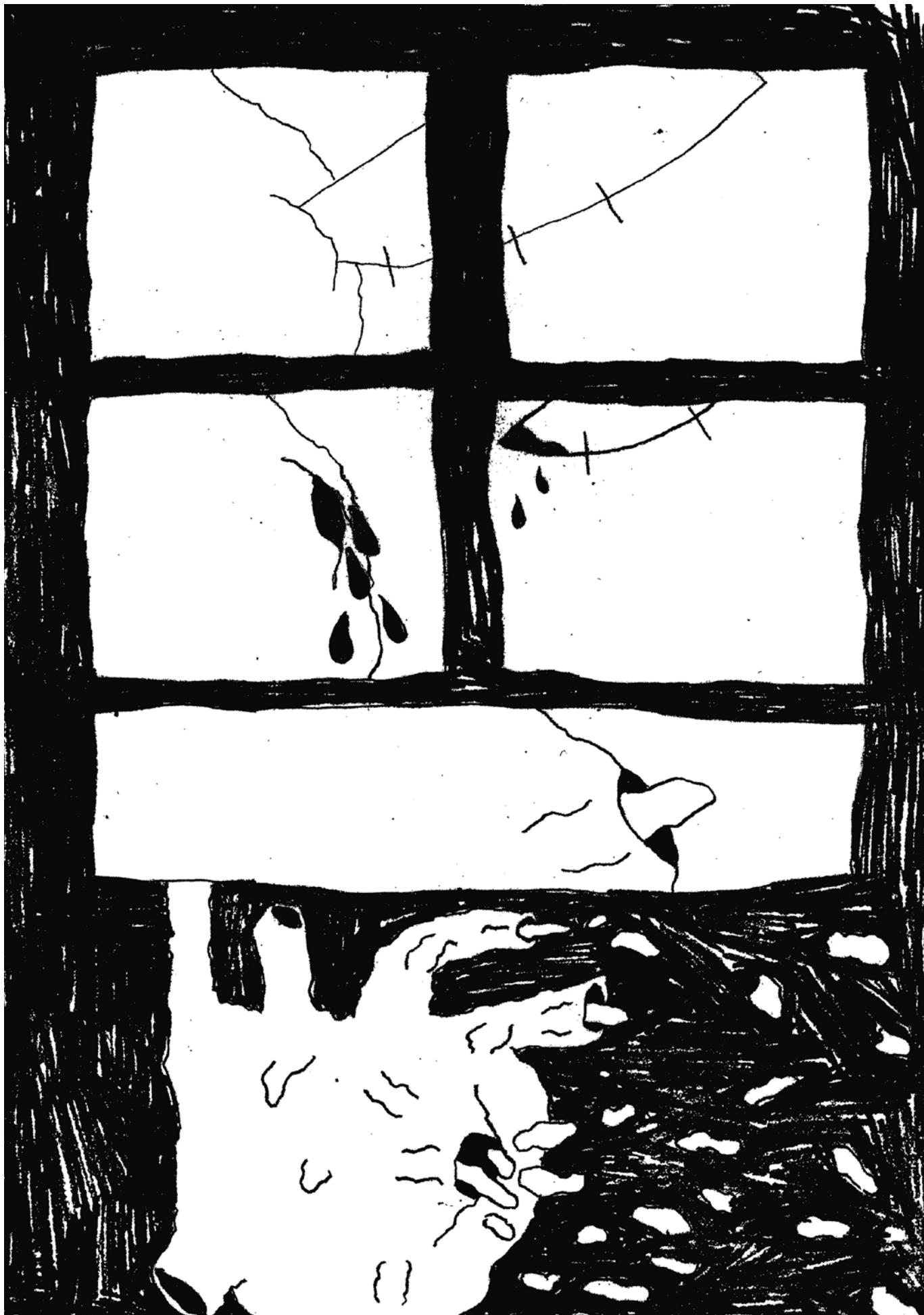
$P_0 \in R^3$ and $r > 0$,

(what's next?)

$$S(P_0, r) = \{P \in \mathbb{R}^3 / d(P, P_0) = r\}$$

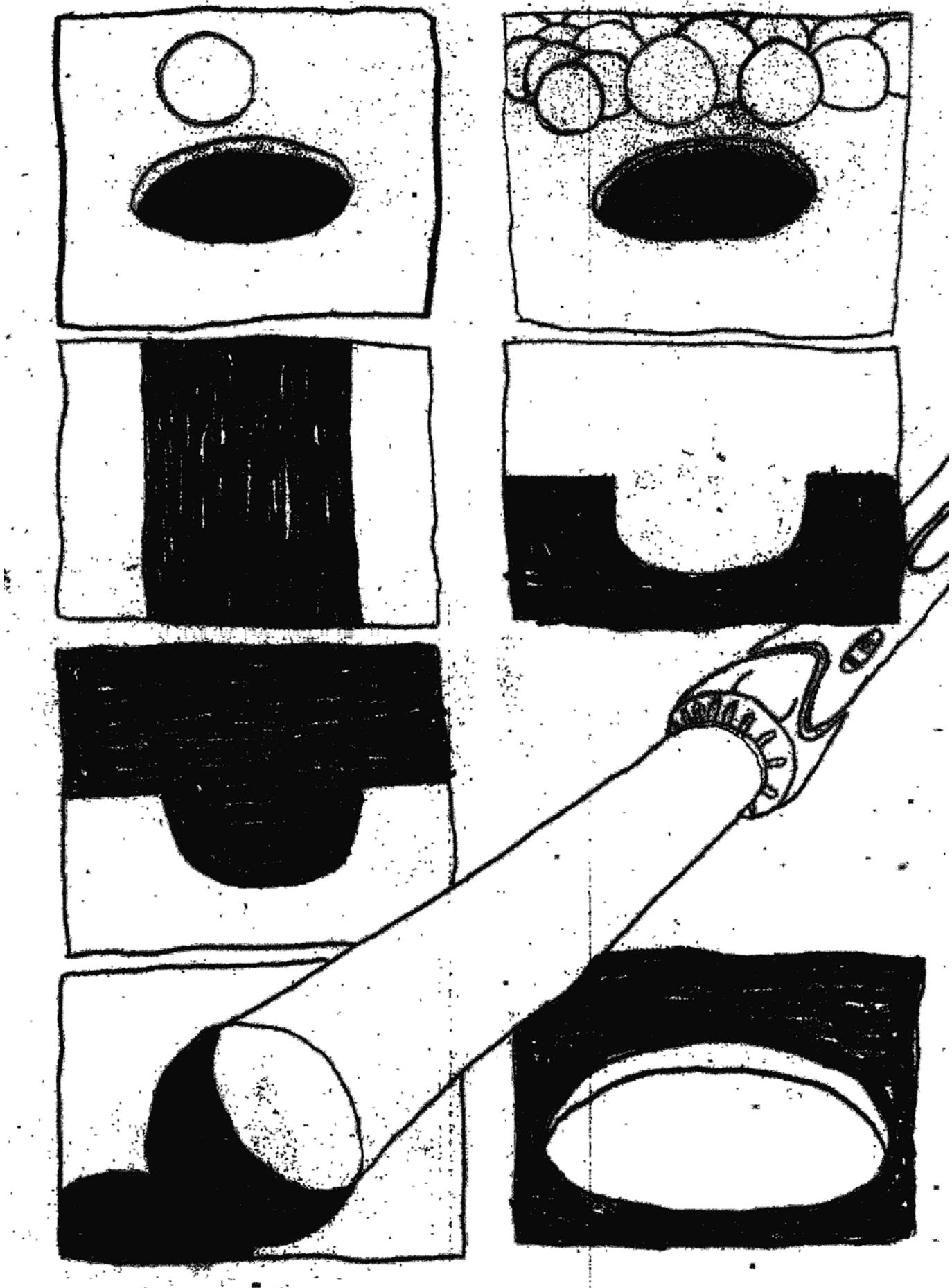
1. "after a rough trip on the high sea he arrived wet and tired"

This file is for preview purposes only. © Maria Goes.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

$$= \{(x, y, z) / \sqrt{(x-x_0)^2 + (y-y_0)^2 + (z-z_0)^2} = r\}$$

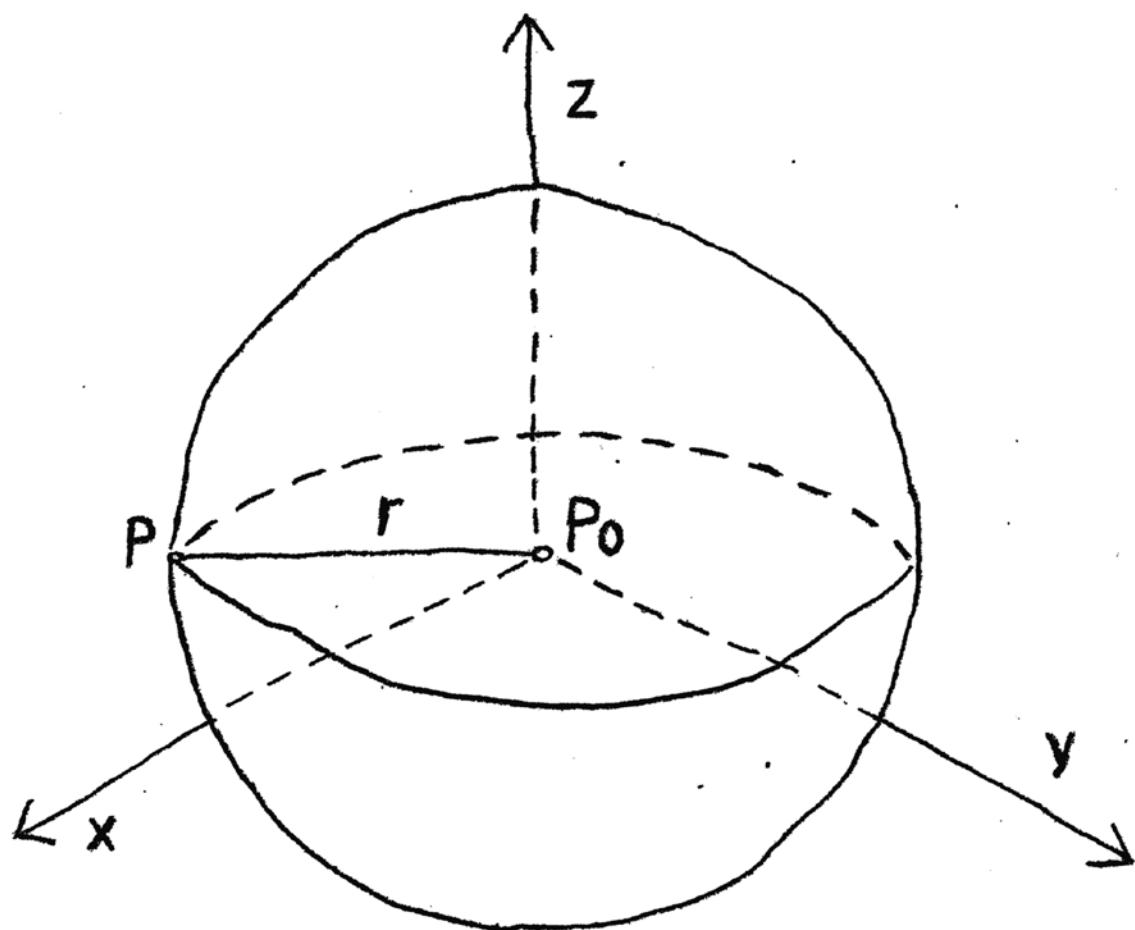
2. "no female shall walk in any public place without continually keeping up her peace-cry, under penalty of death"

This file is for preview purposes only. © Maria Goes.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

$$= \{(x, y, z) / (x-x_0)^2 + (y-y_0)^2 + (z-z_0)^2 = r^2\}$$

3. "sphere: set of points (in R^2 or R^3) whose distance to a fixed point is less than or equal to a constant"

$P_0 = \text{center } (x, y, z)$

$P_0 = (\text{exclusion, illusion, seclusion})$

in the center of each sphere there is a starting point(P_0). there is also a moment of escape (r), followed by the question "what's next?". in that threshold(P) there are no answers and after that there is the world.

1.Pezzelito, Leo Leoni 2.Flatland, Edwin Abbott

Õpieesmärkide visualiseerimine

Teema: Õppimine, Noortepassi elukestva õppe võtmepädevused

Autor: Sintija Lase (LV).

Koomiksi põhjal: 8 Noortepassi võtmepädevust: "Multilingual competence" by Irina Spakova (LV), "Personal, social and Learning to learn competence" by João Carola (PT), "Citizenship competence" by Vivianna Maria Stanislavska (LV), "Entrepreneurship competence" by Rebeka Lukošus (LV), "Competence in cultural awareness and expression" by Daniela Viçoso (PT), "Digital competence" by Liisa Kruusmägi (EE), "Mathematical competence and Competence in Science, Technology, Engineering (STEM)" by Maari Soekov (EE), "Literacy competence" by Duarte Maria (PT) and Kertu Reva (EE)

1) Tegevuse tutvustust alusta järgmiste küsimuste esitamisega ja väikese aruteluga:

- Kas sa oled kunagi endale seadnud õpieesmärke? Jah? Ei?
- Miks?
- Kas ja miks võiks õpieesmärkide seadmine olla oluline?
- Kas sa oled kunagi kuulnud 8 elukestva õppe võtmepädevustest? Oskad sa mõnda nimetada? (5 min)

2) Selgita, mis on Noortepass (tunnistus mitteformaalse õppimise ja 8 elukestva õppe võtmepädevuste kirjelduste kohta). (5 min)

3) Asetage koomiksid ja pädevuste kirjeldused segamini põrandale ja paluge rühmal korrastada koomiksid koos pädevuste pealkirjadega suureks ringiks. (10 min)

4) Selgita mõistet „pädevus“ nii, et joonistate tahvlile inimese, kus erinevad kehaosad sümboliseerivad kompetentsi erinevaid komponente: pea = teadmised, käed = oskused, süda = suhtumine. (5 min)

Kõik see kokku avaldub käitumises.

5) Tutvusta eesmärgi püstitamise valemit SMART (eesmärk peab olema konkreetne, mõõdetav, saavutatav, realistiklik / asjakohane ja konkreetses ajalises mõõtmes. (5 min)

Arutelu

Koomiksite
joonistamine

Näitus

Peegeldamine

Grupi suurus: 10–20.

Aeg: 100 min.

Vajalikud materjalid:

Prinditud Noortepassi koomiksid, pabertahvel, markerid, märkmikud ja pastakad ning A4 paberid, kus igal lehel on juba eelnevalt kirjas üks võtmepädevus ja selle kirjeldus:

- mitmekeelsus
- isiklik, sotsiaalne ja õppimispädevus
- kodanikupädevus
- ettevõtluskus
- kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus
- digipädevus
- matemaatikapädevus ja loodusteadus-, tehnoloogia- ja inseneriteaduste pädevus
- kirjaoskus

Kirjeldused: <https://noored.ee/programmid/erasmus/projekti-kvaliteet/oppimine-projektis/votmepadevused/>

Eesmärk:

Õpieesmärkide seadmine, kasutada seejuures Noortepassi 8 võtmepädevust elukestvaks õppeks.

**Kasulikud näpunäited
juhendajale:**

- Tegevus on eriti soovituslik rahvusvahelistele vabatahtlikele, kes osalevad Euroopa Solidaarsuskorpuse programmis, Erasmus + noortevahetuses või noorsootöötajate õpirändes, sest neid kogemusi saab kasutada enda Noortepassi õpieesmärkide loomiseks. Samuti võib tegevust kasutada ka inspireeriva visuaalse tööriistana koos mõne teise õppe- või vabatahtlike

6) Palu osalejatel lugeda üksi või paaris koomikseid ja pädevuste kirjeldusi. Palu lugemise ajal mõelda ja vastata 3 küsimusele iga pädevuse kohta, ning soovita neil oma ideede kohta märkmeid teha. Palu neil sõnastada iga võtmepädevuse kohta vähemalt üks õpieesmärk kolmel tasemel (35 min):

- milliseid teadmisi soovid omandada?
- milliseid oskusi soovid saada?
- millist hoiakut soovid arendada?

Osalejad võivad oma õpieesmärgid üles joonistada või kirjutada. Soovi korral on võimalus teha ka mõlemat.

7) Pärast kõikide pädevustega tutvumist ning isiklike õpieesmärkide loomist, kas siis märkmete või joonistuste kujul, kutsu osalejaid lõpuringi ja palu igalühel näidata või nimetada tema jaoks kõige olulisem õpieesmärk. (15 min)

8) Tutvusta osalejatele Noortepassi kodulehekülge, www.youthpass.eu, kust nad leiavad lisateavet Noortepassi ja 8 võtmepädevuse kohta. Kui osalejad soovivad, siis selgitage lühidalt, kuidas on Neil võimalik luua oma Noortepass. Info eesti keeles: <https://noored.ee/programmid/erasmus/projekti-kvaliteet/oppimine-projektis/noortepass/>

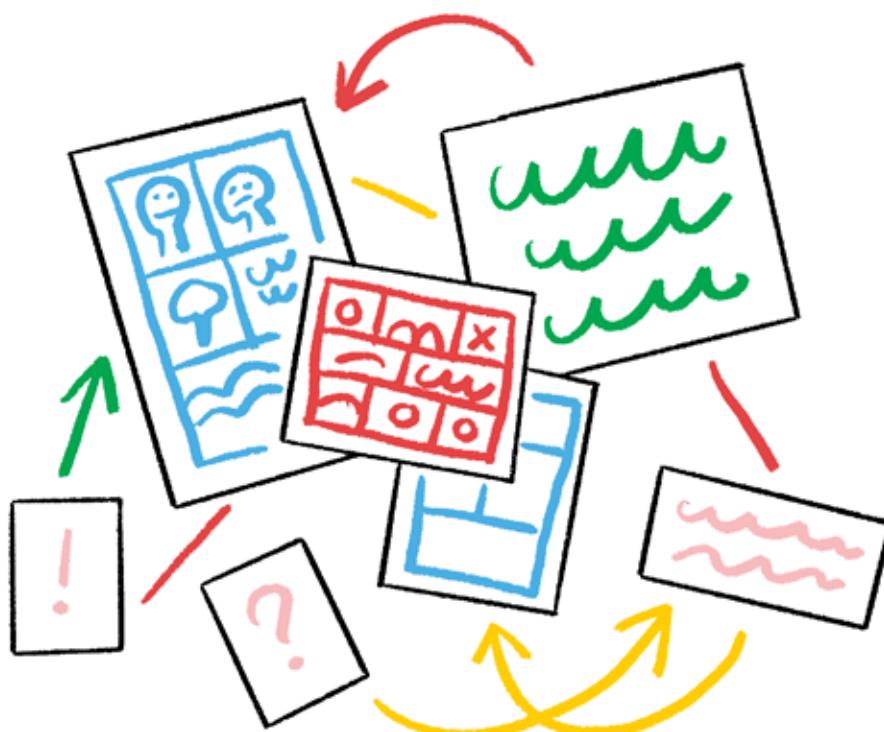
rühmaga, et selgitada iga pädevuse tähendust ja innustada neid oma õpieesmärke seadma.

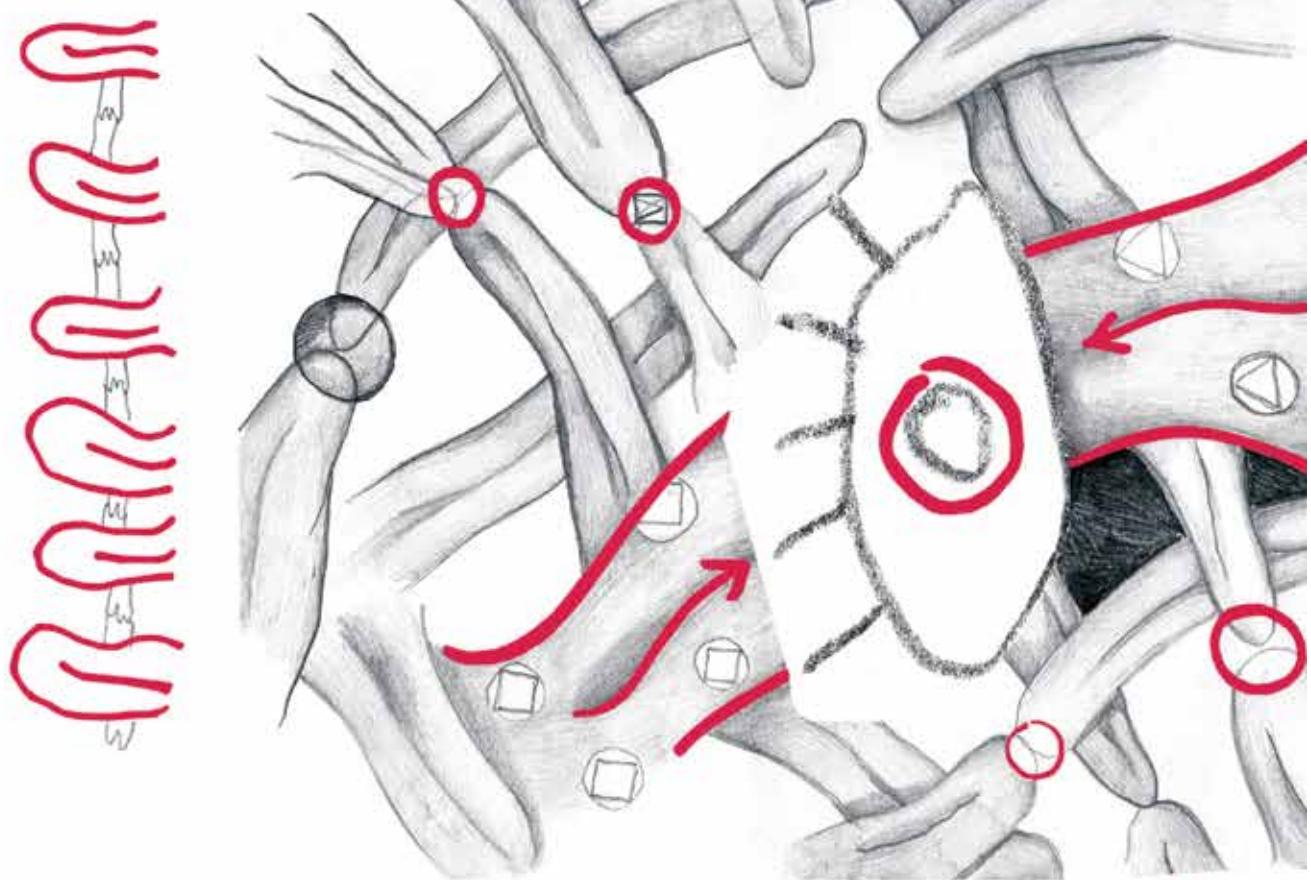
- Julgusta osalejaid sõnastama võimalikult täpseid õpieesmärke. See aitab neil kõige paremini välja selgitada, mida nad tegelikult tahavad ja hiljem kontrollida oma edusamme.

- Lisainformatsiooni – www.youthpass.eu.

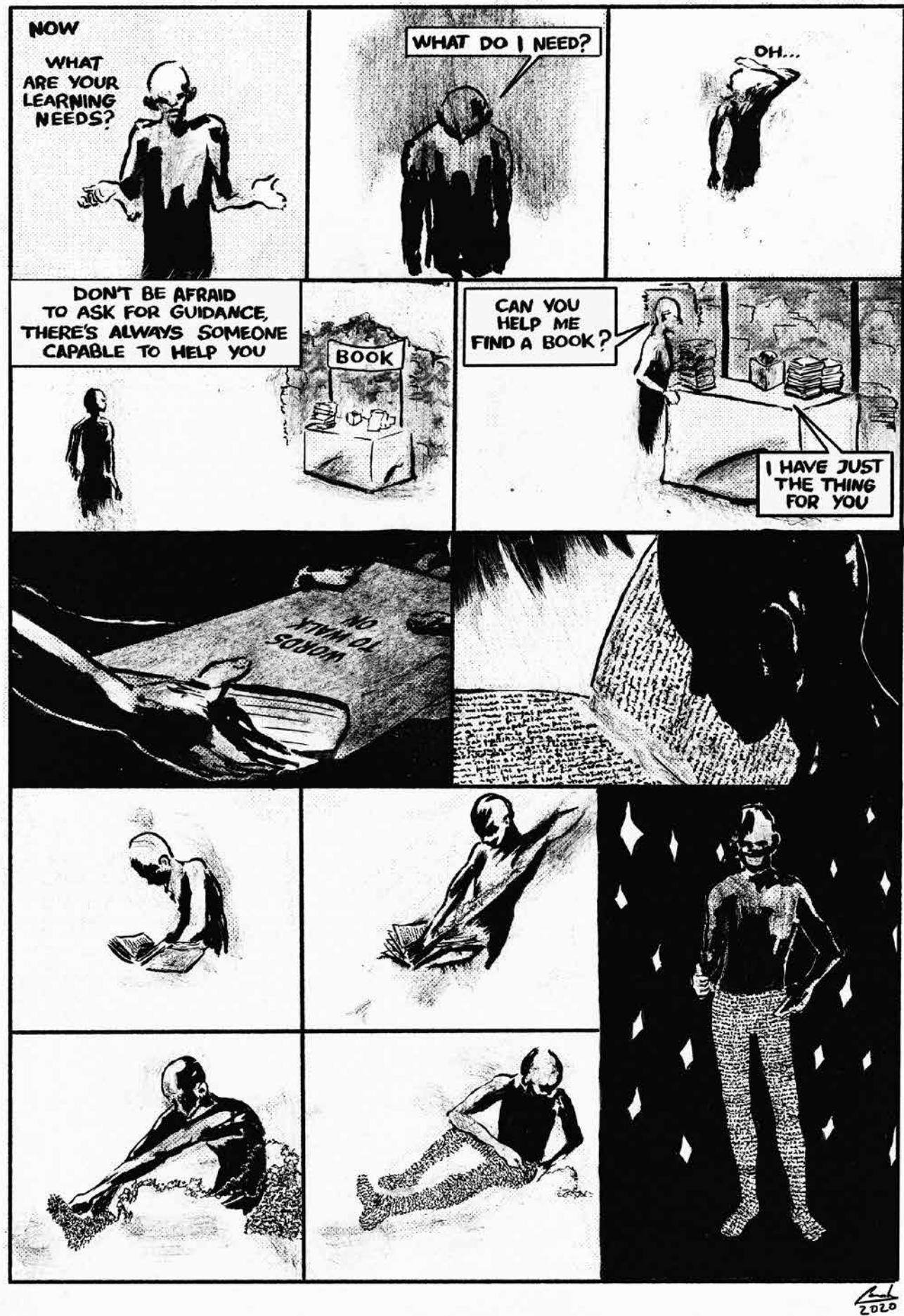
- Infoleht 8 võtmepädevuse kohta: <https://www.flipsnack.com/saltotrainingandcooperation/revised-key-competences-in-youthpass-leaflet.html>

- eesti keeles: <https://noored.ee/programmid/erasmus/projekti-kvaliteet/oppimine-projektis/noortepass/>

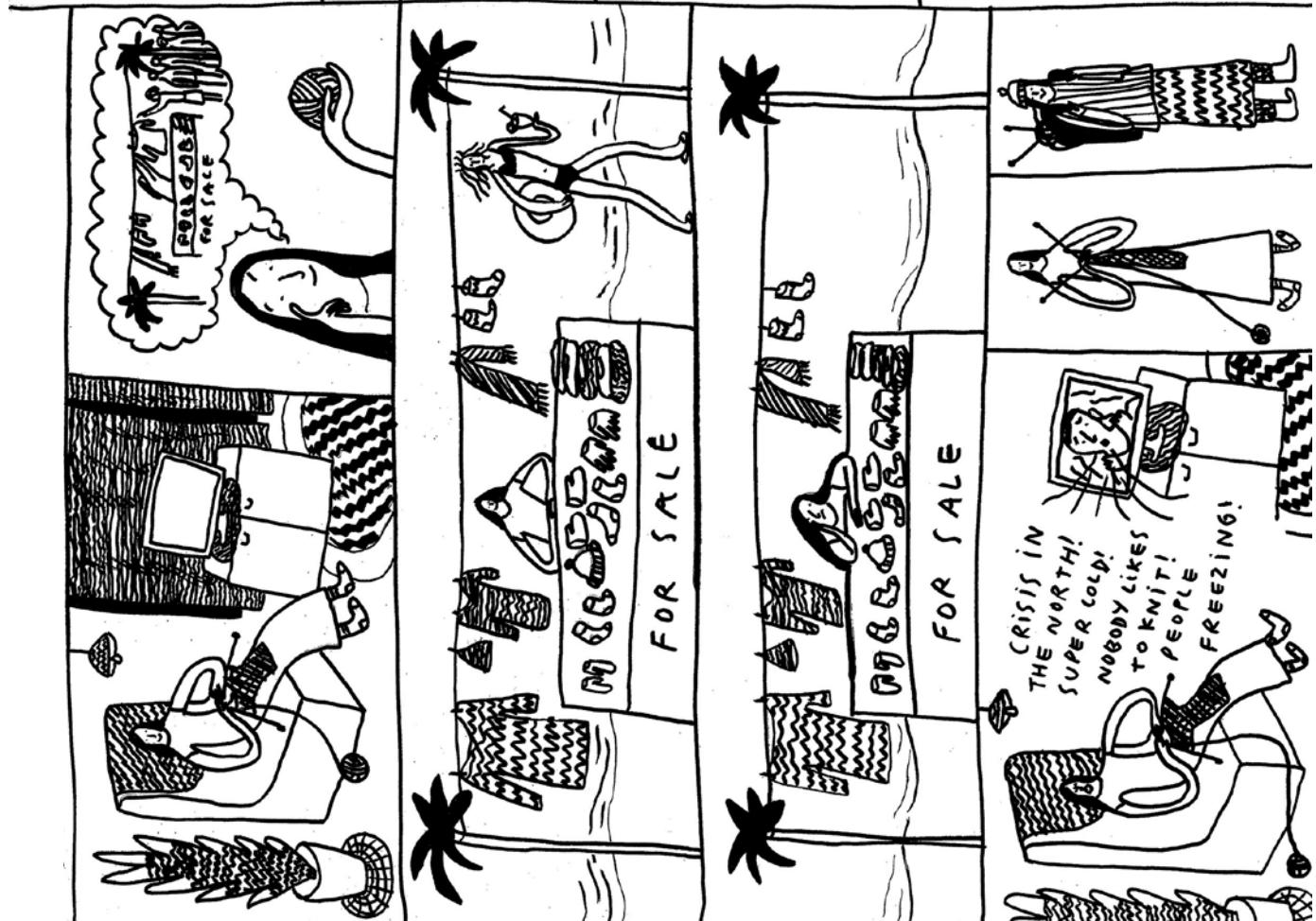
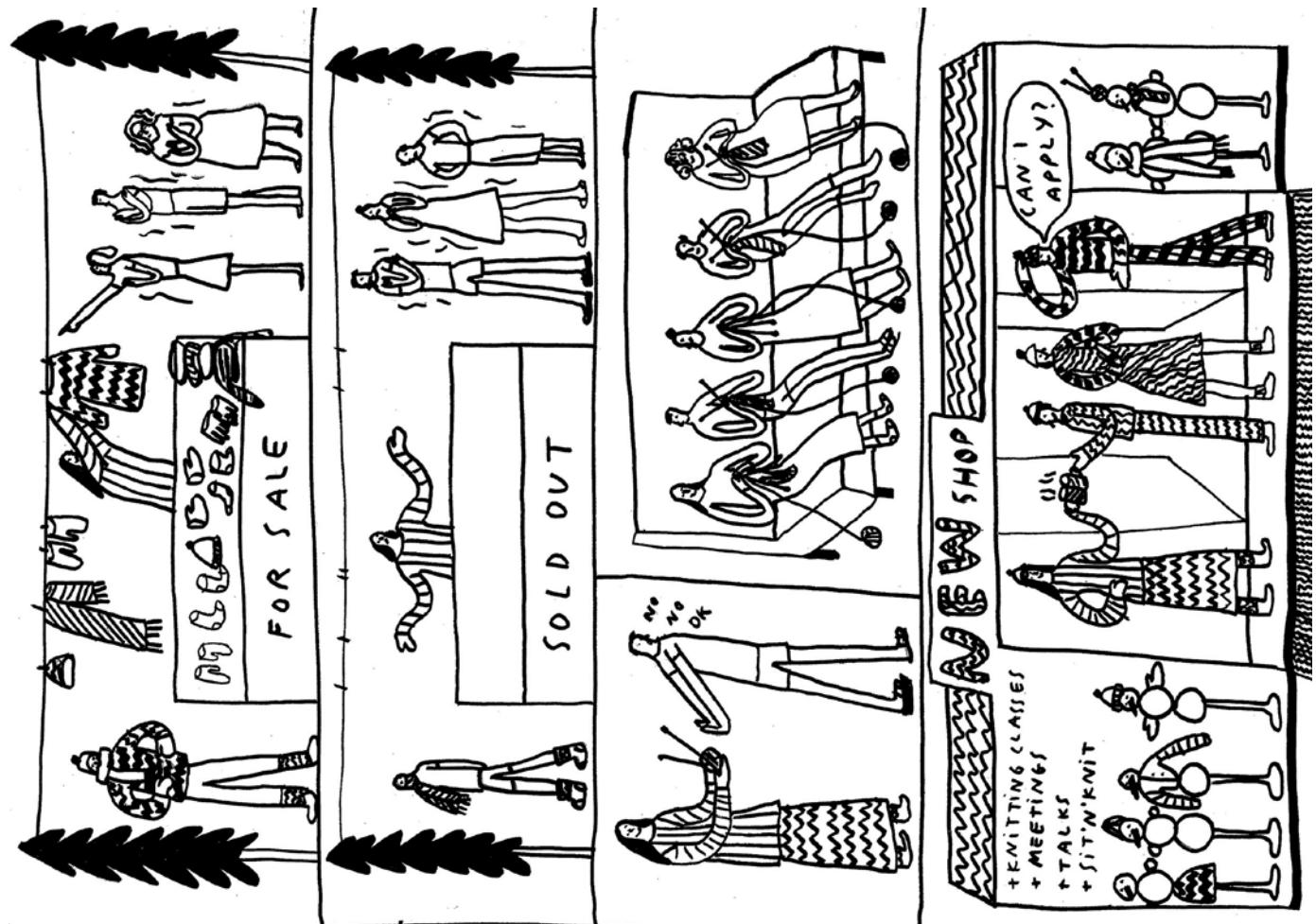

This file is for preview purposes only. © Viviana Maria Stanislavskaya.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

THE FIRST MASK FOUND DATES FROM AROUND 9000 B.C.

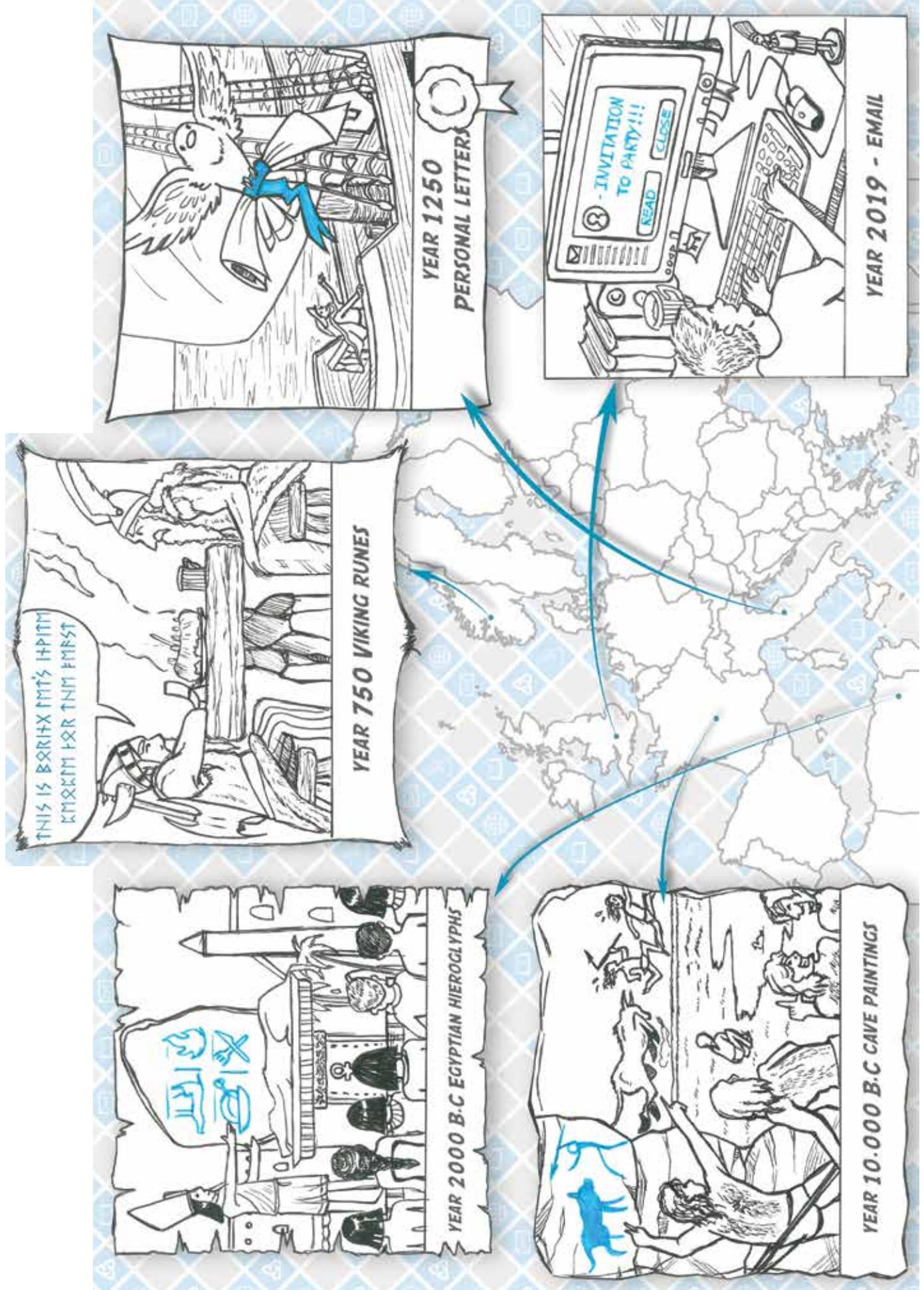
P A S S W O R D

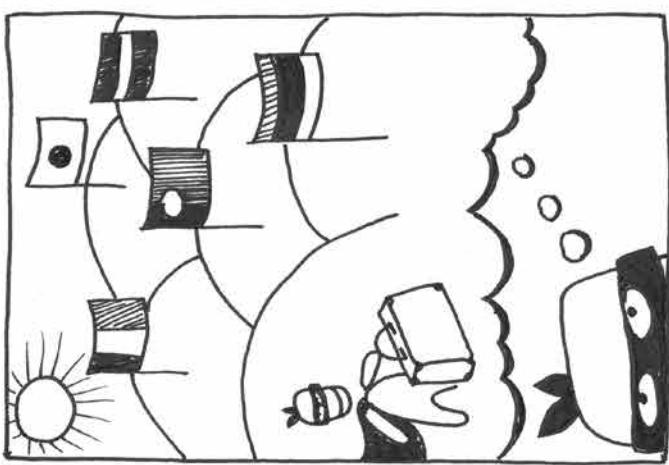
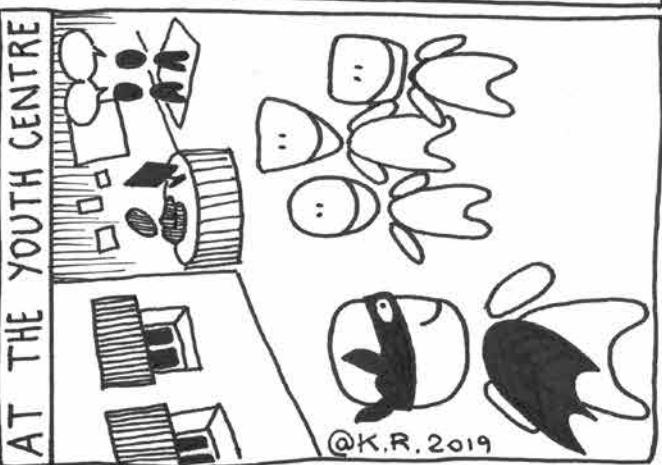
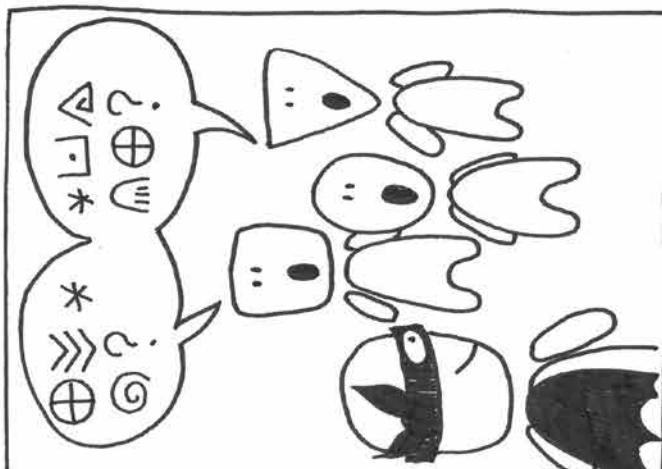
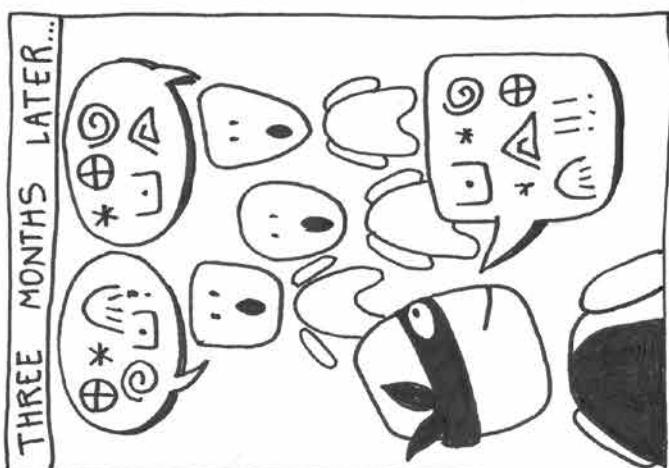
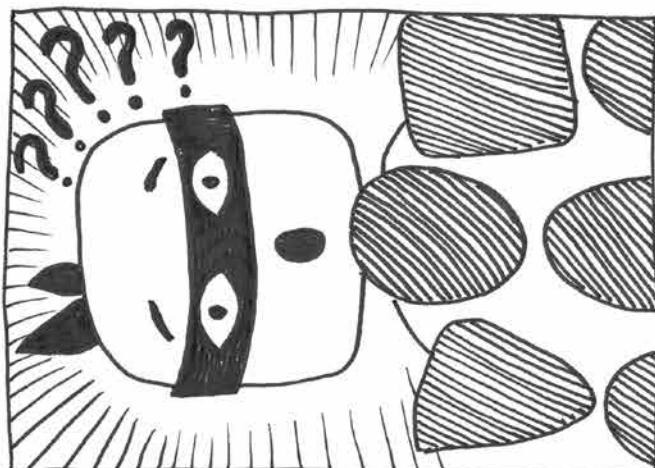
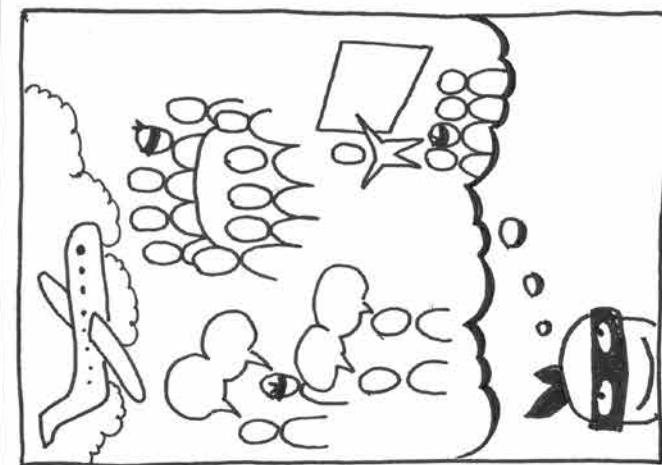
LIISA KRUUSMÄGI

2019

This file is for preview purposes only. © Duarte Maria.
This comic was created during the strategic partnership project "ComEdu: Comics for Education",
co-funded by the European Union under Erasmus+: Youth in Action program.

Kuidas sa tead?

Teema: valeuudised, kriitiline mõtlemine ja meediakirjaoskus

Arutelu

Individuaalne uurimistöö

Media analüüs

Autor: Mari Jõgiste (EE).

Koomiksi põhjal: "How Do You Know?" autorid Liisi Grünberg (EE) ja Kristi Markov (EE).

1) Palu osalejatel lugeda läbi koomiks "Kuidas sa tead?". Lase neil paarikaupa mõelda ja siis teistega jagada, kuidas nemad loost aru said. (10 min)

2) Arutage teemat kogu rühmaga. Palu osalejatel tuua näiteid valeuudistest, mida nad on viimasel ajal meedias märganud. Lase osalejatel jagada oma mõtteid selle kohta, kuidas teada saada, kas uudis või sotsiaalmeedia postitus on pettus või mitte. (10 min)

3) Tuvustage kriitilise meediaanalüüs põhimõtteid (võimalik kasutada allpool olevaid allikaid). (15 min). Või palu õpilastel uurida kahekaupa, kuidas valeuudiseid ära tunda. (30 min)

4) Jagage osalejad 4-5-liikmelistesse rühmadesse ja palu neil ühe valeuudise jaoks välja mõelda lugu. See peaks sisaldama tegelasi, kes loovad ja/või levitavad valeuudiseid; tegelasi, keda valeuudised mõjutavad ja tegelasi, kes aitavad valeuudiseid paljastada. Palu osalejatel luua võimalikult detailne loo kirjeldus. (20 min)

5) Pärast loo väljamõtlemist, loob iga rühm oma jutu põhjal näitemängu, harjutab seda ja esitab kaaslastele. Näitemäng peaks olema kuni 5 min pikk. (30-45 min, sõltuvalt rühmade arvust)

6) Peale kõikide etteastete vaatamist, arutage koos nähtud juhtumite üle. (15 min)

Grupi suurus: 5-25.

Aeg: 100-130 min.

Vajalikud materjalid:

A4 paber, markerid, pastakad, pliiatsid, projektor videote vaatamiseks, nutitelefonid info otsimiseks.

Eesmärk:

Edendada õpilaste meediakirjaoskust ja õpetada kriitiliselt analüüsima uudiste ja sotsiaalmeedia postituste sisu.

Peegeldamine:

Palu osalejatel eelneva tegevuse üle järela mõelda ja suuna neid järgmiste küsimustega: kas sa õppisid midagi uut? miks on valeuudised ohtlikud? kuidas valeuudiseid ära tunda ja kuidas tuleks reageerida, kui märkad meedias mõnda valeuudist? kuidas uued teadmised sinu mõtlemist ja käitumist edaspidi mõjutavad?

Kasulikud näpunäited juhendajale:

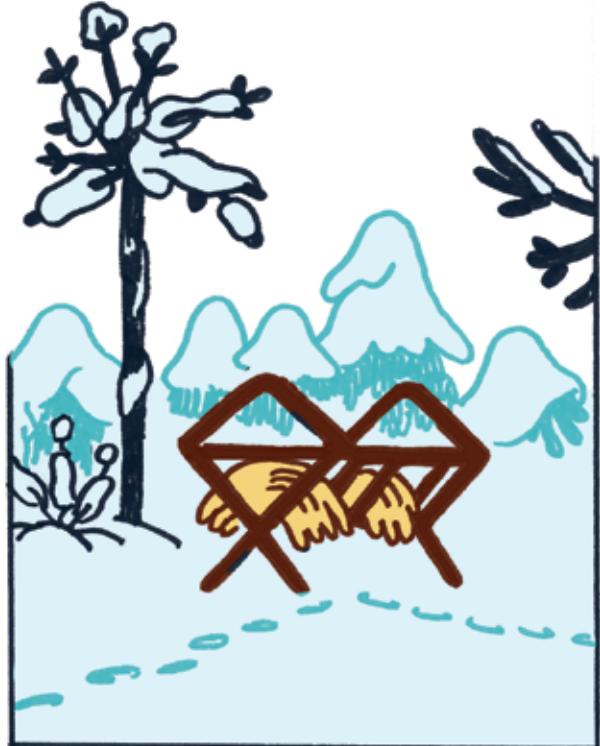
- Kuidas luua foorumteatri formaadis näitemängu? Meetodi kirjeldus asub siin: <https://dramaresource.com/forum-theatre/>

- Teisel juhul võiksid osalejad näitemängu asemel joonistada oma loo põhjal koomiksid ja esitada need rühmale.

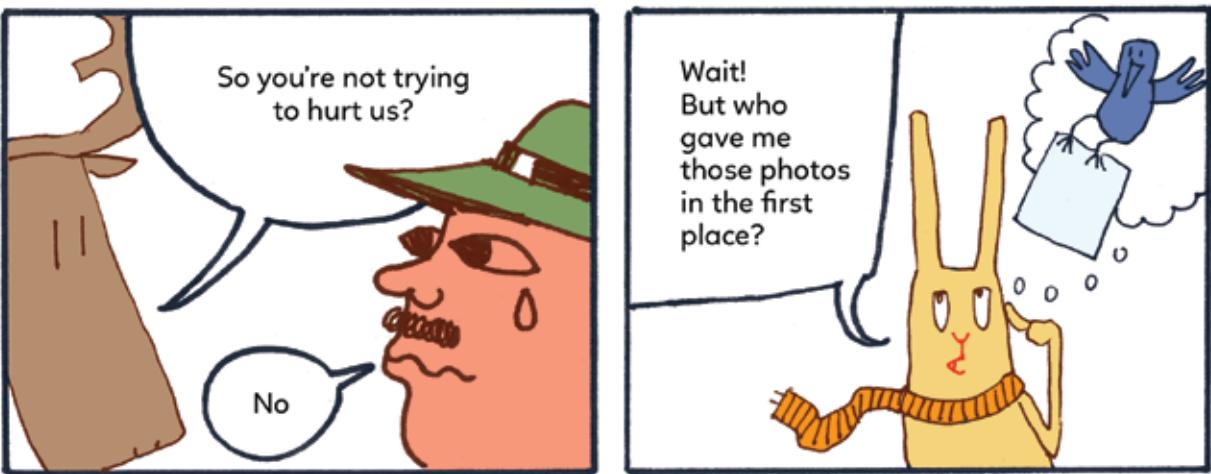
- Allikad: Eesti keeles: <https://kust-satead.ee>, <https://novaator.err.ee/k> meediateapi Inglise keeles: <https://www.askforevidence.org/help/evidence>

HOW DO YOU KNOW?

#howdoyouknow

HOW TO SPOT FAKE NEWS?

